

FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISKA SPRÅK
OCH LITTERATUR

Romana Babić

Översättning av kulturspecifika uttryck i tidningstexter

Masteruppsats

Handledare: Zvonimir Novoselec, universitetslektor

dr. sc. Bodil Zalesky, universitetslektor

Zagreb, maj 2016

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Syfte	4
3. Disposition	5
4. Kulturspecifika uttryck och översättningsmetoder	6
4.1. Kulturspecifika uttryck.....	6
4.2. Översättningsmetoder.....	7
4.2.1. Direktlån.....	8
4.2.2. Översättningslån.....	8
4.2.3. Kulturell ekvivalent/Substitution	9
4.2.4. Förklaring	9
4.2.5. Tillägg	9
4.2.6. Utelämning	10
4.2.7. Neologism	10
4.2.8. Kombination av två eller flera metoder.....	10
5. Tillämpade metoder i mina översättningar.....	10
5.1. Direktlån	11
5.2. Översättningslån	12
5.3. Kulturell ekvivalent/substitution	13
5.4. Förklaring	14

5.5.	Tillägg.....	15
5.6.	Utelämning	16
5.7.	Neologism.....	16
6.	Slutsats	17
7.	Översättningar från svenska till kroatiska.....	20
7.1.	Svenska källtexter.....	20
7.2.	Översättningar till kroatiska	46
8.	Översättningar från kroatiska till svenska.....	72
8.1.	Kroatiska källtexter.....	72
8.2.	Översättningar till svenska	92
9.	Litteraturförteckning	116
10.	Källtexter.....	117
10.1.	Kroatiska källtexter.....	117
10.2.	Svenska källtexter	118

1. Inledning

Översättning är i princip en process som försöker skapa förbindelser mellan olika kulturer. När man översätter, överför man inte bara källtextens innehåll, dvs. språket, utan också den kultur som källtexten är inbäddad i. Men det finns inte två språk som är helt lika; det finns ingen absolut ekvivalens mellan språk och ännu mindre mellan kulturer. ”Språken är ju inte varandras spegelbilder, lika litet är samhällena och kulturerna det” (Ingo 2007: 126). Det räcker alltså inte att översätta bara språket. ”För att texten på målspråket skall vara klanderfri och välfungerande för läsaren, räcker det inte alltid med att blott och bart ’översätta’ – hur välgjord översättningen än är” (Ingo 2007: 134). Man måste ta hänsyn först till den kultur som ligger bakom källtexten och sedan till den kultur som den nya översatta texten är infogad i. När man översätter kulturer, kan det naturligtvis hända att vissa kulturspecifika element inte kan översättas direkt till målspråket. Sådana svårigheter stöter man på nästan utan undantag när man översätter eftersom språk är kraftigt förankrade i kulturer. Det kommer alltid att finnas kulturspecifika begrepp som kan vara svåra att översätta och översättaren måste anstränga sig att överföra dessa elements betydelser till den andra kulturen. Man kan säga att översättning kräver både goda kunskaper i både källspråk och målspråk och i dessa två språks kulturer. Ingo (2007: 29) talar om en känd metafor om översättare som brobyggare och påpekar att det inte handlar bara om att foga samman språk utan hela kulturer.

2. Syfte

Denna masteruppsats syfte är att analysera till vilken grad en översättare av tidningstexter måste intervensera för att framgångsrikt möjliggöra kommunikation mellan två mottagare vars kulturer inte sammanfaller i alla aspekter. Tidningstexter är i sig krävande att översätta eftersom översättaren måste hålla i minnet att tidningar läsas av en brokig skara mottagare. Jag har valt att analysera tidningstexter precis eftersom deras specifika form och det faktum att de publiceras i tidningar i sig begränsar de översättningsmetoder man kan använda (t.ex. brukar man inte använda fotnoter i tidningar).

Som i många andra texttyper är en av översättarens största utmaning att överföra kulturspecifika uttryck, som ofta anses mycket svåra att översätta. Det finns flera uppsättningar av metoder för översättning av kulturspecifika uttryck som har som mål att

kompensera för bristen på likhet mellan de två kulturerna i kontakt. I denna masteruppsats fokuserar jag på kulturspecifika uttryck i tidningstexter och försöker visa att vart och ett av dessa uttryck kräver ett speciellt tillvägagångssätt.

Jag är medveten om att *kulturspecifika uttryck* är en bred term så i denna masteruppsats kommer jag att fokusera på det som Newmark (2006: 95) kallar för *kulturella ord*. Detta betyder att tonvikten inte kommer att ligga på kulturellt relaterade företeelser inom ett språk utan på uttryck, som finns i källspråket men har ingen motsvarighet i målspråket på grund av olika kulturellt sammanhang. Varje text är en återspeglning av utomspråkliga situationer och jag ska fokusera på de översättningsproblem som orsakas av en brist på överlappning mellan de två kulturerna, oftast med stöd av en lista på metoder för översättning av kulturspecifika uttryck som kommer att nämnas senare i uppsatsen.

De texter jag har översatt hör till sex olika områden – turism, teknik, politik, populärvetenskap, idrott, och konst. Förutom dessa texter har jag analyserat flera korta nyheter om aktuella frågor men dessa tillhör också de ovannämnda områdena. Jag har valt dessa korta nyheter eftersom jag tycker att det skulle vara lämpligt att analysera den typ av texter man oftast kan hitta i tidningar. Dessutom kan texter som hör till dessa områden väldigt ofta innehålla kulturspecifika begrepp. Jag har ett stort antal texter eftersom tidningstexter brukar vara korta, men jag lade också till ett par texter från tidskrifter. Det gjorde jag eftersom jag ville hålla mig inom tidningstexternas genre. Dessa texter kommer dock inte att ingå i analysen och diskussionen om resultaten därför att de faller utanför ramen för mitt tema.

3. Disposition

Denna uppsats är indelad i tre större delar. Den första omfattar inledningen och syftet (kapitel 1, kapitel 2). Den andra behandlar översättningsmetoder och analys (kapitel 4, kapitel 5). I kapitel 4 försöker jag förklara vad kulturspecifika uttryck är och presentera den teoretiska ramen som jag har valt att hålla mig till. Teorin kan dock bara erbjuda och föreslå möjliga sätt att lösa översättningsproblem. För att kunna förklara sådant som kan vara problematiskt med att översätta kulturspecifika uttryck från svenska till kroatiska och från kroatiska till svenska på ett bra sätt, kommer jag att beskriva och förklara översättningslösningar som jag har kommit fram till i min uppsats samt ge flera exempel. I kapitel 5 ingår alltså de här lösningarna och en kort diskussion samt resultaten. Den tredje delen omfattar slutsatsen

(kapitel 6), översättningarna från svenska till kroatiska (kapitel 7) och från kroatiska till svenska (kapitel 8), inklusive källtexterna, samt litteraturförteckningen (kapitel 9).

4. Kulturspecifika uttryck och översättningsmetoder

4.1. Kulturspecifika uttryck

Kultur ingår i all kommunikation. Men begreppet kultur är inte lätt att förklara och många har försökt att definiera det. Enligt Peter Newmark (2006: 94) är kultur ett sätt att leva i ett samhälle som talar ett visst språk och använder det som sitt medel för kommunikation. Med begreppet kultur beskriver man kortfattat ett folks sätt att leva. Newmark (2006: 95) delar in kultur och dess uttryck i fem kategorier. De första tre grupperna är ekologi, materiell kultur, och social kultur. Till den fjärde gruppen hör organisationer, traditioner, aktiviteter, metoder och begrepp. I den femte gruppen finns gester och vanor. Ord som tillhör dessa kategorier kallar Newmark (2006: 94) för *kulturella ord* och alla översättningsproblem som kommer att bearbetas i denna masteruppsats hör till en av de här kategorierna. Dessa kategorier nämns här bara med syftet att göra åskådlig att jag i denna masteruppsats fokuserar inte på kulturrelaterade företeelser inom ett språk utan på uttryck inom de ovannämnda kategorierna, som finns i källspråket men har ingen motsvarighet i målspråket på grund av olik kulturrellt sammanhang.

Newmark påpekar också att det kan uppstå översättningsproblem om det inte finns en kulturell överlappning mellan källkulturen och målkulturen. Om man tänker på ett språks ordförråd som ett slags samling av dess talares erfarenheter, då kan man förvänta sig att varje samling har många tomma utrymmen (Dagut 1981: 63). Dessa tomma utrymmen eller luckor avslöjas dock endast genom jämförelse mellan två språk. Ivir (1987: 36) påpekar att det faktiskt är närvaron respektive frånvaron av kulturspecifika element i kulturer som är i kontakt med varandra som bekymrar översättaren. Skillnader i den utomspråkliga verkligheten leder till semantiska tomrum när en kultur saknar element som den andra kulturen har. Även ett litet kulturellt avstånd mellan källtextens publik och målttextens publik kan sannolikt orsaka en grundläggande olikhet mellan källtextens och målttextens önskade effekter. Kulturspecifika begrepp kan alltså definieras som element som dyker upp i källkulturen men inte i målkulturen (Ivir 1987: 36) och på grund av detta ställer till problem för översättare.

4.2. Översättningsmetoder

Det finns endast ett fåtal ord i något språk som så perfekt motsvarar ord i något annat språk att de är lämpliga att använda i alla sammanhang i båda språk och samtidigt får precis samma effekt (t.ex. sådana ord är bara generella ord och termer). Såsom nämndes ovan, finns det inte två språk som är helt lika i sin uppbyggnad; det finns ingen absolut ekvivalens mellan språk, och än mindre mellan kulturer. Översättning är alltså fylld med kompromisser. När det gäller översättning, betyder kompromiss att översättaren måste komma till rätta med det faktum att man aldrig kan behålla källtextens rikedom i dess helhet.

Därför har många skrivit om strategier och metoder för översättning av kulturspecifika uttryck, dvs. om de tillvägagångssätt som står till översättarens förfogande när hen stöter på ett sådant uttryck. Kulturskillnader förutsätter förändringar i måltexten, dvs. dess mottagare behöver kompletteringar. Enligt Ingo (2007: 134) kan det ofta ”visa sig nödvändigt att genom kompletteringar eller tillskott förklara fenomen, ord eller uttryck som förekommer i originaltexten.” Detta gäller speciellt när översättningspråken representerar vitt skilda kultursfärer. När översättaren befinner sig inför ett element från källkulturen som saknar formell motsvarighet¹ i målkulturen, använder sig översättaren av de metoder som står till buds för att skapa bästa möjliga översättningsekvivalent (Ivir 2003: 118). Men det är viktigt att påpeka att ingen av metoderna i sig är bättre eller sämre än någon annan metod utan var och en av dem har sina för- och nackdelar. Därför finns det inga regler som gäller för alla tänkbara fall och texttyper. Generellt bestämmer översättaren sig först för vilken översättningsstrategi hen ska använda, dvs. översättaren väljer mellan domesticering och exotisering. Domesticering betyder att källtexten reduceras så att den passar in i ramarna för målkulturen. Om hen beslutar sig för exotisering, då bevaras främmande element. När en av dessa strategier har valts, kommer översättaren att välja mellan olika översättningsmetoder för kulturspecifika uttryck. Översättaren måste ta alla metoder i beaktande och bedöma vilken av dem som är mest lämpliga i en viss situation. I denna uppsats kommer följande åtta metoder att användas (Ivir 1987). Jag har valt just den här listan eftersom den tillåter tolkning, dvs. denna referensram kunde jag anpassa till mina översättningsbehov. Ivir beskriver varje metod i detalj och drar upp riktpunkter men han lämnar utrymme att ”leka” med. Detta anser jag som

¹Nida och Taber (1969)

positiv eftersom man behöver en referensram men det är i alla fall klokare att inte ha en blind tro på den.

- Direktlån
- Översättningslån
- Kulturell ekvivalent/Substitution
- Förklaring
- Tillägg
- Utelämning
- Neologism
- Kombination av två eller flera metoder²

4.2.1. Direktlån

Direktlån syftar på övertagande av ett uttryck från källspråket utan översättning, eventuellt med lämpliga anpassningar till målspråkets rättstavning. Ett exempel på denna metod är om man behåller engelskans *pub* i stället för att översätta det till *bar* eller något liknande. Fördelen med detta är att översättningen behåller källkulturens lokala särdrag, medan dess stora nackdel är att den kan leda till fullständig obegriplighet om det handlar om målkulturens första möte med begreppet (Pavlović 2015: 74). Enligt Ivir (1987: 38) är den nackdelen anledningen till att denna metod oftast används i kombination med en annan metod, t.ex. med förklaring.

4.2.2. Översättningslån

Om översättaren bestämmer sig för att använda ett *översättningslån*, betyder detta att hen översätter ett uttryck ordagrant. För- och nackdelarna är ganska lika dessa som nämndes ovan – översättningslån behåller källkulturens lokala särdrag men det kan lätt orsaka fullständig obegriplighet. Men denna metod är mer transparent och det kulturspecifika uttrycket förstås av mottagarna lättare än det uttryck som översatts med hjälp av direktlån (Ivir 1987: 39). Enligt Pavlović (2015: 76) skulle översättaren vara försiktig när hen använder denna metod därför att man måste ta hänsyn till ordens konnotativa betydelser. Ett exempel är det engelska

² Termerna översatts och anpassats till svenska av Romana Babić

ordet *tea* som är ett väldigt viktigt begrepp i Storbritannien. Detta översätts vanligtvis med *te* som är ordets formella motsvarighet men denna översättning för inte med sig alla konnotativa betydelser.

4.2.3. Kulturell ekvivalent/Substitution

När man talar om *kulturella ekvivalenter* eller *substitution* syftar det till att en kulturell referens från källkulturen ersätts med en referens till ett jämförbart element från målkulturen (Pavlović 2015: 76). Naturligtvis är dessa två element aldrig samma men de kan betraktas som ekvivalenter i vissa situationer. T.ex. *Melodifestivalen* kan ibland översättas till kroatiskan som *Dora*. Metodens fördel är att den ger mottagarna en bekant referens, något som de känner till från sin egen kultur. Nackdelen är att den faktiskt negligerar skillnader mellan kulturer.

4.2.4. Förklaring

Ibland måste översättaren bidra med en *förklaring* för att göra källtextens begrepp mer förståeliga. Hen anger antingen hela definitioner eller, oftare, endast den information som är relevant för den specifika översättningssituationen (Pavlović 2015: 78). Fördelen är att mottagaren kan lära sig något nytt och förstå hittills okänt begrepp perfekt. Men sådana förklaringar kan i alla fall vara långa och klumpiga och kan störa läsningen. Enligt Pavlović (2015: 78) kan man förklara begreppet med att generalisera, parafrasera eller översätta bara begreppets komponenter som är relevanta för den specifika översättningssituationen. T.ex. man kan översätta *Janssons frestelse* till kroatiska som *jelo od krumpira, srdela i luka*. Denna metod används oftast i kombination med någon annan metod, t.ex. neologism eller översättningslån.

4.2.5. Tillägg

Med *tillägg* menas att översättaren tillägger en kort beskrivning som hjälper mottagaren förstå referensen som övertagits från källspråket. Till skillnaden från förklaringar som ofta ersätter källtextens uttryck, är tillägg mycket kortare och enklare att infoga i texten (Pavlović 2015: 80). T.ex. *polkagris* kan översättas som *švedski slatkiš polkagris*. Tillägg används också oftast i kombination med någon annan metod.

4.2.6. Utelämning

Utelämning av kulturella referenser betraktas ofta som översättarens sista utväg. Men enligt Ivir (1987: 44) är utelämning berättigad om översättaren sluter sig att någon annan metod skulle snarare ”skada” kommunikationen än bidra till översättningens exakthet. Ett bra exempel är beteckningar för ett yrke eller utbildning i tidningstexter som inte är lika viktiga i olika kulturer (t.ex. titeln *dr* före personens namn).

4.2.7. Neologism

Neologism eller *nyord* är en relativt sällsynt metod. Översättaren skapar ett nytt namn för något kulturspecifikt begrepp. Förmodligen används denna metod sällsynt eftersom den kräver hög grad av kreativitet och översättaren är alltid osäker på om mottagarna skulle förstå begreppet (Pavlović 2015: 81). Ett exempel på denna metod är *metloboj* som översättning av *quidditch* i *Harry Potter* serier.

4.2.8. Kombination av två eller flera metoder

Termen *kombination av två eller flera metoder* är självförklarande. Metoderna som kombineras oftast med andra metoder är förklaring och tillägg. Dessa kombineras mestadels med direktlån och översättningslån, men andra kombinationer är också möjliga och även, enligt Ivir (1987: 39), önskvärda. T.ex. *Melodifestivalen, švedski izbor za pjesmu Eurovizije* är en kombination av metoderna direktlån och förklaring.

5. Tillämpade metoder i mina översättningar

I detta stycke ges exempel på varje metod för översättning av kulturspecifika uttryck. Alla exempel kommer från de texter jag arbetade med och de har använts i syfte att klara av översättningsproblem jag har brottats med för att överföra kulturspecifika element till måltexter. Jag kommer att förklara varför jag tog upp just dessa uttryck som översättningsproblem samt varför jag bestämde mig att översätta dem med hjälp av precis dessa metoder. Först anges det problematiska kulturspecifika uttrycket från källtexten, tillsammans med kontexten det dök upp i. Sedan anges uttryckets översättning i måltexten, också med kontext. Kombinationer av metoder kommer inte att bearbetas separat utan man

kan hitta exempel på dem under de metoder som har kombinerats. Med denna analys hoppas jag att visa att vart och ett av dessa uttryck kräver ett speciellt tillvägagångssätt oberoende av de kategorier de hör till eller metoder som står till förfogande.

5.1. Direktlån

I mina översättningar tillämpade jag inte metoden *direktlån* självständigt, utan bara i kombinationer med någon annan översättningsmetod. Orsaken bakom detta är det faktum att användning av direktlån kan leda till obegriplighet om målkulturen möter begreppet för första gången. Jag bedömde att inget av de begrepp som dök upp i mina texter var tillräckligt känt i målkulturen för att bara låna källtextens uttryck direkt utan att dessa följs av t.ex. en förklaring eller ett tillägg (1), (2), (3).

(1) *Premiär för nytt Vasalopp.*

Novost u skijaškom maratonu Vasaloppet.

Översättningsproblemet i detta exempel (1) löstes med hjälp av en kombination av metoderna direktlån och tillägg. Jag valde att låna *Vasaloppet* och tillägga nödvändig information även om jag vet att ordet *lopp* kan översättas som *utrka*. Med tanke på att svenska inte normalt talas i Kroatien, bedömde jag att det skulle vara bättre att tillägga information, dvs. jag kunde inte räkna med att mottagarna i Kroatien vet vad *loppet* betyder. Denna lösning verkade faktiskt klarare än möjliga *Vasa utrka* eller *utrka Vasa*. Jag tyckte att det var lämpligare att behålla hela ordet och behandla det som ett namn så att mottagarna kan själva söka ytterligare information om de vill.

(2) [...] *pa ću već idućeg petka ključeve grada predati Meštru Toniju i prepustiti se uživanju u maškaranim događanjima, rekao je gradonačelnik Rijeke Vojko Obersnel.*

Därför kommer jag att redan nästa fredag överlämna stadens nycklar till Meštar Toni ("Mäster Toni") så att jag kan njuta av alla karnevaliska händelser i fred, sade Rijekas borgmästare Vojko Obersnel. (3) Under denna öppningsceremoni övertar Meštar Toni symboliskt rollen som borgmästare under karnevalen varje år.

I den första meningen (2) översatte jag ordagrant Meštar Tonis ”titel” i parentes men därefter tillade jag en annan mening (3) som förklarar kort vem Meštar Toni är. Jag tyckte att det skulle vara lämpligt att förklara hans roll och titel därför att alla som inte är karnevalens frekventa besökare inte vet vem han är. Nu vet läsaren lite mer så senare i texten lånade jag in *Meštar*, dvs. jag använde bara hans kroatiska titel (4). Man kan säga att tre metoder kombinerades i försök att lösa detta översättningsproblem – direktlån, översättningslån och förklaring.

(4) *Uskoro glavni čovjek u Rijeci, Meštar Toni, pozvao je sve na svečanost primopredaje ključa Grada i izbor Kraljice [...]*

Snart den viktigaste mannen i Rijeka, Meštar Toni, har bjudit alla till den festligheten av överlämnandet av stadens nycklar och utnämmandet av Karnevalens drottning [...]

5.2. Översättningslån

Exempel på denna metod kommer från samma text som det första exemplet. Här bestämde jag mig att översätta *Öppet Spår* ordagrant i parentes och kombinera det med en förklaring för att hjälpa mottagaren förstå det okända begreppet. Jag ville behålla källkulturens lokala särdrag utan att orsaka obegriplighet. Men det visas här hur sådana förklaringar kan vara långa och klumpiga och med detta kan de störa läsningen – jag var tvungen att bryta en mening i två meningar (5) fastän den inledningsvis varken var för lång eller för komplicerad. Detta ledde också till att hela måltexten blev längre än källtexten (ibland mycket längre – se exemplet 12).

(5) *Det blir en ny typ av Öppet Spår som handlar om att våga testa mer än att tävla, där man får chansen att uppleva en klassisk sport och gå i mål under Vasaloppets klassiska målportal, säger Vasaloppets sportchef Tommy Höglund.*

Novi će maraton biti nešto poput već postojećeg maratona Öppet Spår (Otvorena staza), u kojem je manji naglasak na natjecanju, a više na testiranju samog sebe (isti uvjeti kao u klasičnom maratону Vasaloppet, ali bez natjecanja s drugima; natjecatelji sami biraju kada će započeti maraton). Na ovaj način natjecatelji imaju priliku iskusiti klasičnu maratonsku utrku i proći kroz tradicionalna ciljna vrata Vasaloppeta, rekao je Tommy Höglund.

I det turistiska reportaget om Dalmatiens stränder översatte jag ordagrant bara namn som inte är egennamn (6) utan ett sorts smeknamn som för med sig ytterligare information om stranden eller omgivande småstäder. Här tillade jag också det kroatiska namnet i parentes. De stränder som har riktiga egennamn översatte jag inte (7).

(6) *Drottningens strand* (kroatiska: Kraljičina plaža)

(7) *Nikolina*

5.3. Kulturell ekvivalent/substitution

Denna metod använde jag inte ofta, bara i två fall – när det gällde längdenheter och valutor. Det sägs att denna metods nackdel är att den faktiskt negligerar skillnader mellan kulturer men i dessa fall bedömde jag att substitution skulle bidra till kommunikation (8).

(8) *Målgång under Vasaloppportalen i Mora efter bara nio kilometer. Nu finns ett mini-Vasalopp för dig som inte vill åka alla nio mil.*

Ciljna ravnina maratona Vasaloppet u mjestu Mora nakon samo devet kilometara. Sada postoji i mini maraton za one koji ne žele odskijati cijelih 90 km.

Jag substituerade *mil* med *kilometer* eftersom inte många kroatiska mottagare är medvetna om att det finns en svensk/nordisk mil, än mindre hur många kilometer en sådan mil omfattar. Därför bestämde jag mig för att inte använda tillägg här (*švedska milja*). Jag gjorde samma när det gäller valutor (9). För det mesta dök de upp i turistiska texter som är ofta en sorts reklam för något geografiskt område. Därför tyckte jag att den svenska mottagaren skulle ha nytta av att veta det exakta priset i sin egen valuta.

(9) *Cijene usluga nisu ništa skuplje od onih u samom Murteru, a parkirališna karta stoji od 20 do 40 kuna.*

Priserna är inte högre än i Murters centrum, och parkeringsbiljetter kostar mellan 25 och 50 kronor.

Å andra sidan är det viktigt att påpeka att jag inte konverterade valutor i alla texter. I turistiska texter (9) bedömde jag konverteringen som viktigare än i texter från något annat område (10). T.ex. i de texter som handlar om politik bevarade jag valutan och gjorde ett tillägg i parentes med det konverterade beloppet.

(10) *Ekeroth yrkar på 5000 kronor i skadestånd för den kränkning som vattenattacken innebar.*

Ekeroth je zahtijevao 5000 kruna (više od 4000 kuna) odštete za uvredu koju mu je nanio napad.

5.4. Förklaring

Denna metod var den näst mest använda metoden i mina översättningar, oftast i kombination med direktlån eller översättningslån. Den form jag använde oftast var en förklaring inom parentes eller en tillagd mening i parentes som inte fanns i källtexten (11). Genom att tilläga den försökte jag att kringgå förklarings största nackdel – att de kan vara långa och klumpiga och med detta störa läsningen. Fotnoter och slutnoter kan också användas i andra fall men man brukar inte göra det i tidningstexter.

(11) *Det är detta skattekverulanterna och kärnfamiljskramarna aldrig har förstått.*

Upravo ovo protivnici ovakvog švedskog poreznog sustava (koji uključuje npr. pojedinačno oporezivanje supružnika) i podupiratelji snažnih veza između uže obitelji nikada nisu mogli razumjeti.

Här tillfogade jag ett exempel i parentes för att förklara skattet i form av en sats. Annars skulle denna mening vara helt oförståelig till de kroatiska läsarna. Det är mycket oklart vad *skattekverulanterna* syftar på om man inte är bekant med det svenska skattesystemet. Ytterligare krävde det följande exemplet (12) en extra mening som inte fanns i källtexten för att fullständigt förklara ett viktigt begrepp som dök upp ofta i en text.

(12) *Naime, ovogodišnje karnevalsko razdoblje koje u Rijeci tradicionalno počinje podizanjem Pusta 17. siječnja na Antonju i završava na Pepelnicu, što ove*

godine znači 10. veljače, daje na znanje da će tri tjedna karnevala biti više negoli nabijena raznim zbivanjima pod maskom.

Årets karneval börjar i Rijeka den 17 januari, den helige Antonius minnesdag, med det traditionella uppresandet av pust. Pust är en stor docka med ett satiriskt namn, oftast efter någon politiker, och den beskylls för alla dåliga saker som hänt under det gångna året. Karnevalen slutar på askonsdagen som detta år infaller den 10 februari, vilket betyder att dessa tre karnevalsveckor kommer att vara mer än laddade med olika maskeradhändelser.

Jag förklarade okända begrepp oftast med att tillägga förklaringen i parentes (5) eller i form av en fullständig mening (12). Men det fanns också exempel på generalisering. Med den metod menas det att ett begrepp förklaras genom parafrasering och översättning av bara de semantiska komponenter som är relevanta. I det följande exemplet (13) är begreppets referens så okänd att en förklaring skulle vara för lång och en sådan utvikning skulle onödigt förhindra kommunikation.

(13) Jednako kao što je u kampanji desničario o Kevinim jamama i borbi protiv mrzitelja hrvatske države i jugokomunistima koji bi mogli uporabiti Hrvatsku [...]

Hans kampanj var full av högerextrem retorik om de jugoslaviska partisanernas brott, kamp mot dem som hatar den kroatiska staten, och jugoslaviska kommunister som skulle kunna förstöra Kroatien.

5.5. Tillägg

Denna metod var den mest använda metoden i mina översättningar. Den används oftast i form av epitet till substantiv, närmare egennamn (människor, tidningar, städer osv.) (14) (15). I vissa fall var jag även tvungen att samtidigt bruka mer än ett tillägg för att uppnå fullständig förståelse. De tilläggen är ofta mycket korta och därför var det enkelt att infoga dem i texten, vilket är viktigt när man arbetar med tidningstexter, som är normalt korta. I jämförelse med metoden *förklaring* är tillägg mycket enklare att arbeta med eftersom de inte stör läsningen och man kan lätt inkludera dem i meningar och även i rubriker, som också måste vara korta. Enligt Ivir (1987: 39) används tillägg oftast i kombination med andra metoder, men jag

använde dem sällan i kombination. I sådana fall kombinerades tilläggen med direktlån eller översättningslån.

(14) *DN har sammanställt ett urval av de händelser som fått mest uppmärksamhet de senaste fyra åren.*

Novinari švedskog dnevnika Dagens Nyheter sastavili su izbor događaja koji su u posljednje četiri godine najviše privlačili pozornost.

(15) *Matej Mitrović: Moramo i na oproštaju pokazati da smo Rijeka!*

Fotbollsklubben HNK Rijekas centerhalv Matej Mitrović: Vi måste även i slutet av höstsäsongen visa att vi är Rijeka!

5.6. Utelämning

För det mesta utelämnade jag beteckningar för en persons yrke eller utbildning. Sådana utelämnningar avspeglar faktiskt en stilistisk norm. Enligt Pavlović (2015: 81) använder man titlar i offentlig kommunikation oftare i kroatiskan än t.ex. i engelskan. Detta verkar också gälla för svenskan, åtminstone vad gäller de texter jag arbetade med – tidningar och tidskrifter. Att översätta titlar är alltid farligt därför att man sällan kan vara säker på att man förstår allt som en titel för med sig i en viss kultur (16).

(16) *Za razliku od njega, prof. dr. Ante Bežen, dugogodišnji profesor Učiteljskog fakulteta, misli da to nije dobra ideja.*

Till skillnad från honom tycker Ante Bežen, professor på Fakulteten för lärarutbildning i Zagreb, att det inte är en bra idé.

5.7. Neologism

Jag har redan skrivit att neologismer används relativt sällan. I mina översättningar tillämpade jag inte neologism som översättningsmetod eftersom man är alltid osäker på om mottagarna skulle förstå begreppet. Jag fick inte en chans att använda denna metod eftersom det inte

fanns någon mening i vilken den skulle vara lämplig. Men det är i alla fall inte så konstigt eftersom denna metod används oftast i översättning av skönlitteratur (Pavlović 2015: 81).

6. Slutsats

Ingo (2007: 22) påpekar att ”en text uppkommer under vissa situationella förhållanden (på ett visst språk, på ett visst ställe, vid en viss tid, för en viss mottagarskara osv.) [...] och översättarens problem är att situationen och hela omvärlden ofta ser mer eller mindre annorlunda ut där översättningen ska läsas.“ Alltså, det finns endast ett fåtal ord på något språk som motsvarar så perfekt ord på något annat språk att de kan användas lämpligt i alla sammanhang i båda språk och kulturer och samtidigt få precis samma effekt (t.ex. sådana ord är bara generella ord och termer). Det inte två språk som är helt lika i sin uppbyggnad, och än mindre två kulturer. Översättning är alltså verkligen fylld med kompromisser – översättaren måste komma till rätta med det faktum att man aldrig kan behålla källtextens rikedom i dess helhet.

Kulturspecifika uttryck är en bred term men i denna masteruppsats fokuserade jag på det som Newmark (2006: 95) kallar för *kulturella ord*. Tonvikten låg inte på kulturelaterade företeelser inom ett språk utan på uttryck som finns i källspråket men har ingen motsvarighet i målspråket på grund av olika kulturellt sammanhang. Översättning av kulturspecifika begrepp är ett problem som översättare stöter på ganska ofta. Hur sådana begrepp ska översättas, beror inte bara på situationella förhållanden i vilka texten uppkommit (t.ex. tidsperioden, stället) utan också på översättarens personliga ställningar till möjliga metoder. Översättaren måste bestämma sig vilka delar av källspråkets kultur och till vilken grad vill hen överföra till målspråket och målkulturen. Ibland, till exempel, tillägger man mycket, ibland är det klokare att utelämna något. Dilemmat uppstår inte när kulturinformation står i kommunikationsfokus, det vill säga när kommunikationen är om en viss aspekt av källkulturen, men bara när denna information är av sekundär betydelse eller ingår i bakgrundskulturinformation om något annat (Ivir 1987: 46). Att sammanfatta kort – valet av metoder beror på översättaren, som i sin tur tar hänsyn till texttypen (och dess funktion), det kulturspecifika uttryckets vikt i texten, och till de situationella förhållandena i vilka källtexten uppkom samt till de situationella förhållandena måltextern kommer in i (mottagaren, tidsperioden, stället, osv.).

Det verkar då som om man talar om ett slags interpretativ översättning när det gäller översättningar av kulturspecifika uttryck. Översättaren måste anpassa texten och förklara begrepp som inte finns i mottagarens konceptuella system. Alla ovannämnda metoder fyller dessa ändamål; var och en på sitt sätt. I genomsnitt var metoderna *tillägg* och *förklaring* de överlägset mest använda metoderna i mina översättningar. Tillägg framträder oftast som epitet till substantiv, närmare egennamn till människor, tidningar och städer. De tilläggen är ofta mycket korta och därför var det enkelt att infoga dem i texten, vilket är mycket viktigt när man översätter tidningstexter, som är normalt korta. I jämförelse med metoden *förklaring* är tillägg mycket enklare att arbeta med eftersom de inte stör läsningen och man kan lätt inkludera dem i meningar och även i rubriker, som också måste vara korta. Metoden *förklaring* använde jag också oftast i kombination med direktlån eller översättningslån. Den form jag använde oftast var en förklaring inom parentes eller en tillagd mening i parentes som inte fanns i källtexten. Denna metods problem är det faktum att förklaringar kan vara långa och klumpiga. Dessutom är tidningstexter ofta korta och meddelar komprimerad information, så långa förklaringar kan lätt störa läsningen. Därför använde jag dem bara när det gällde kulturspecifika uttryck som jag bedömde var mycket viktiga och som dök upp ofta i en text. Som jag har redan sagt, tillägg är praktiska och man kan lätt infoga dem varhelst man vill, medan förklaringar använde jag bara där det är tillräckligt med plats (t.ex. i kolumner men inte i nyheter).

Genom att skriva denna masteruppsats kom jag till slutsatsen att kulturspecifika uttryck är krävande att arbeta med. Anledningen till detta är brist på någon formel för behandling av sådana uttryck, dvs. varje situation avviker från den nästa. När man översätter kulturer förväntar man sig att några kulturspecifika element inte kan direkt översättas till målspråket, men tidningstexters specifika form och det faktum att de publiceras i tidningar i sig begränsar de översättningsmetoder man kan använda. Översättaren måste alltid hålla i minnet att tidningar läses av en brokig skara mottagare. Med andra ord, när man tar hänsyn till formen återstår bara ett fåtal lämpliga översättningsmetoder. Översättaren måste bestämma sig för inte bara vilka delar av källspråkets kultur hen vill överföra och till vilken grad, utan vilka delar hen *kan* överföra till målspråket och målkulturen. Orsaken bakom detta är helt enkelt det faktum att det inte finns mycket utrymme i denna texttyp för detaljerade beskrivningar av något begrepp utan man måste anpassa den nödvändiga kulturella informationens form till tidningstextens villkor. Jag har redan påpekat att översättning är fylld

med kompromisser och översättaren måste komma till rätta med det faktum att man aldrig kan behålla källtextens rikedom i dess helhet. Detta är dock lättare sagt än gjort. Man har behov av att föra källkulturen så nära till mottagarna som möjligt, speciellt om man arbetar med kulturer hen känner sig nära till. Detta var särskilt svårt för mig eftersom jag ville vara säker på att mottagarna av mina översättningar förstår perfekt de begrepp som jag bedömde var helt okända till målkulturen. Men man måste avstå från strävanden att tillägga för mycket extra information som inte står i källtexten. Lyckligtvis är man begränsad av tidningstexters form. I mitt fall tillade jag extra information bara när det gällde kulturspecifika begrepp som jag bedömde var för okända till målpubliken men som dök upp mycket ofta i en text. Detta gjorde jag dock inte i korta nyheter, utan bara i längre kolumner där det är tillräckligt med plats.

Jag tycker att jag har lyckats i att bevisa min tes, dvs. att visa att vart och ett av kulturspecifika uttryck kräver ett speciellt tillvägagångssätt. Det råder inget tvivel att det finns många metoder som kan användas vid översättning av kulturspecifika uttryck. Men praktiken visar att kulturspecifika uttryck gång på gång lyckas avlägsna sig ifrån en fast kategorisering eller ofta frigör sig ifrån anpassning till fasta regler i översättningar.

7. Översättningar från svenska till kroatiska

7.1. Svenska källtexter

Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige

Störst av allt är oberoendet

STATSINDIVIDUALISM Svensken vill framför allt vara i fred. Enligt den utmanande tankeboken "Är svensken människa?" är det vår djupa önskan att vara oberoende som är själva grundbulten i det svenska samhällsbygget; tryggheten från en stark stat är kall och materiell men den äter inte upp individens autonomi. Läs den här boken, manar Lena Andersson.

Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige

Författare: Berggren, Henrik, Trägårdh, Lars

Det finns en svensk mentalitet. Man behöver inte vara inföding för att ha den och man behöver inte ha den om man är inföding, men utan den känner man sig med Ekelöf som en främling i detta land. Den svenska mentaliteten betingar ett socialt kontrakt för hur man förhåller sig till varandra, till staten, till kärleken och familjen, till själva livet.

Debattörer från både höger och vänster brukar anföra omvänd kausalitet. Att välfärdsstaten har skapat en kollektivistisk, konformistisk svensk, oförmögen att ta hand om sig själv. Eller från andra sidan, att folkhemmet har gjort svensken solidarisk. Mer talar för motsatt turordning: socialdemokratins framgångssaga kommer ur att den förstod och bekräftade svenskens djupast kända behov, individualismen och oberoendet.

Etnologen Karl-Olov Arnstberg berörde ämnet i sin bok "Typiskt svenskt" som kom i fjol, och nu har det ultimata verket om den svenska individualismen skrivits av historikerna Henrik Berggren och Lars Trägårdh: Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige.

Vill man förstå det psykologiska och existentiella komplex som är Sverige och svensken, och framförallt dess historiska rötter, ska man läsa den här boken noga. I idealtypisk sammanfattning lyder dess destillat: svensken vill vara i fred. Hon vill lämna andra i fred också, på samma villkor. Därav jämlikheten. Redan Geijer argumenterade för att självständighet förutsatte jämlikhet. Men att ingen människa är en ö vet även svensken. Människan behöver gemenskap, kärlek och trygghet. För att kärleken inte ska bli kvävande måste den byggas på frivillig grund mellan jämlikar, inte ekonomiska beroenden. Det visste redan Carl Jonas Love Almqvist. Tryggheten åstadkoms bäst via den opersonliga staten då denna inte är nyckfull, skapar oklara bindningar eller tacksamhetsskuld. Tryggheten från staten är kall och materiell men den äter inte upp individens autonomi.

Det är detta skattekverulanterna och kärnfamiljskramarna aldrig har förstått. Anledningen till att motståndet mot skatterna är så mycket mindre än borgerligheten önskar är inte att svensken är solidarisk, utan att folk vet att skatterna är priset för oberoendet. Svensken har haft nog av brukspatroner, präster, fäder och andra patriarker som styrt och kuvat henne i den lilla världen, i civilsamhället.

Att vänsterns kategori- och grupptänkande heller inte slår brett an kommer sig av att deras analys inte träffar källådern: svenskens skräck för beroenden och för att få autonomi utsuddad i kollektivet. Jämlikar behöver man inte ta hand om. Så förutom att vara moraliskt aptitlig gagnar jämlikheten det överordnade värdet, suveräniteten.

För att belägga att detta är Sveriges existentiella klangbotten tar Berggren och Trägårdh litteraturen till hjälp. Geijer, Almqvist, Strindberg, Bremer, Ellen Key med flera. Dessa författares verk belyser hur de historiska rötterna till den svenska statsindividualismen är skapade långt före Per Albin Hansson.

Utifrån främst Almqvist och Ellen Key skapar författarna ”den svenska teorin om kärlek”. Ty synen på kärleken, och alltså reproduktionen, är avgörande för samhällets daning i övrigt, inte minst kvinnans ställning. Är samhällets minsta enhet individen eller familjen? Individen, enligt statsindividualismen. Och 1900-talets reformer bygger alla, föräldraförsäkringen undantagen, på individprincipen, och är dessutom ägnade att förstärka densamma. Det gäller studiestödet och pensionerna såväl som daghemmen och särbeskattningen av makar, inför 1970. Men statsindividualismen har även gett oss den socialdemokratiska generella välfärdens

fundament, och dess stolthet, de icke behovsprövade bidragen. S-ideologer anför här jämlikhetstanken. Icke. Friheten och självständigheten är svaret. Ingen ska vara beroende av någon annan, inte av sina föräldrar när man studerar och inte av sina barn i ålderdomen.

I Sverige finns, skriver författarna, traditioner sedan 1400-talet på ett större oberoende mellan generationerna, en längre ungdomstid och senare äktenskapsålder än annorstädes. Att individens intressen sattes ovanför familjegemenskapen är alltså inte ett modernitetens brott med traditionen, utan en fullföljning av den.

Berggren och Trägårdh påvisar också en annan intressant sak, väl värd att begrunda för varje reformivrare. Svensk politisk kultur är pragmatisk. De ideologiska reformer som fört utvecklingen framåt har inte lyckats därför att de varit visionära utan trots att de varit det. De har kunnat genomdrivas blott om reformatorn förmått smugla in det radikalt nya i en pragmatikens trojanska häst, ett trängande nationalekonomisk problem till exempel. Det som enbart är teori och ideologi avvisas som elitistiska papperskonstruktioner. Men ta rygg på en handfast kris som befolkningsfrågan på 30-talet så kan du förverkliga utopiska idéer om samliv och barnomsorg. Och ta rygg på arbetskraftsbristen på 60-talet så får du LO med dig i utbyggnaden av daghemmen, på det att mödrarna får ett yrkesliv och blir någorlunda autonoma de också.

”Är svensken människa?” är en intellektuell storsatsning från författarna. Några enstaka partier är osmälta och mekaniskt refererande, men till största delen är analys och empiriska data ypperligt inflätade i varandra, och författarna återför hela tiden sina fakta till grundtesen. Med perfekt gehör för övertoner visar Berggren och Trägårdh hur svenska debatter som skenbart handlar om helt andra saker alltid går tillbaka till de gamla stridslinjerna från 1800-talet: statsindividualismen byggd på jämlikhet och en viss samhällskyla, kontra varmare gemenskap i den lilla världen, till priset av under- och överordning. Och jo, de skriver om steriliseringarna, ensamheten, den starka statens och statsindividualismens alla baksidor.

Eftersom denna bok är så väsentlig är det skandal att Norstedt inte verkar ha läst manuset innan de satte pärmar på det. Så här många felstavningar, språkfel och slarvigheter får en bok inte innehålla. Ett citat av Ellen Key är så snubbligt och konstigt att det inte går att utröna vad där står.

Denna bok förtjänar att läsas, studeras och leva länge, så till nästa upplaga måste felen åtgärdas.

Biltest: En nykomling att ta på allvar

Vem behöver egentligen en fyrhjulsdriven kombi med förhöjd markfrigång och hasplåtar? Nästan ingen, resonerade nog konkurrenterna när Volvo för snart 20 år sedan lanserade sin Cross Country. Men den blev en succé och Volkswagen fortsätter att jaga klassledaren.

Volkswagen dröjde i mer än ett decennium med att utmana trendsättaren Volvo XC70. Med nya Passat Alltrack visar man att svensken bör ta hotet från Wolfsburg på allvar.

Att det var Volvo som med sin Cross Country banade väg för Volkswagen Passat Alltrack hymlar man inte om ens i Wolfsburg. Men trots att tysken nästan hamnade sist i kön av följare får trendsättaren från Hisingen nu passa sig för att inte bli omkörd av nykomlingen.

Egentligen var det aldrig meningen att V70 XC Cross Country skulle sättas i produktion så den omedelbara succén överraskade inte bara konkurrenterna utan även beslutsfattarna själva på Volvo. Där hade man varit mycket tveksamma till den nya modellvarianten.

Vid millennieskiftet kom generation två med den förkortade modellbeteckningen XC70. Men då hade konkurrenterna börjat vakna och bland många andra hakade Audi på med sin A6 Allroad. Men koncernsyskonet Volkswagen väntade alltså ända till 2012. Först då, mer än ett decennium senare, lanserades Passat Alltrack.

I Sverige blev VW-modellen redan från start en försäljningsframgång och medan klassledande Volvo XC70 nu sjunger på sista versen med sin snart tio år gamla generation tre, så har Volkswagen just lanserat en helt ny Alltrack baserad på den åttonde generationen Passat.

Frågan är vad som kommer att hända överst på svensktoppen i luckan mellan XC70 och efterträdaren V90 Cross Country, som kommer tidigast i höst? Går Volkswagen ut i ytterspår för att köra om?

Vilken som vinner i längden återstår att se, men nuvarande XC70 vinner i alla fall på höjden. Höjden över marken. För att vara riktigt duktig utanför allmän väg är nämligen antalet centimeter markfrigång ofta viktigare än antalet drivande hjul.

Om bilen blir hängande på underredet spelar det ju nämligen ingen roll hur många hjul som snurrar.

Volvo XC70 har 21 centimeter fritt spelrum medan Passat Alltrack bara har drygt 17 centimeter. Futtiga tre centimeter mer än vanliga Passat. Därmed ser den inte heller lika reslig ut som svensken trots att den faktiskt är något rymligare.

Personligen tycker jag att man på designavdelningen i Wolfsburg varit feqa när det gäller VW Passat Alltrack. En något annorlunda stötfångare fram med dimljus, lite mer markerade hasplåtar (som ska skydda underredets vitala delar och inte längre är av plåt utan av plast), integrerade paneler runt avgasmynningarna bak och logotyper både bak och fram och på sidorna. Det är allt.

Fast Volkswagenkunderna har ju visat sig vara nöjda. Innan förra generationen av Alltrack fasades ut tog den nästan 90 procent av Passat-försäljningen.

När det gäller fyrhjulsdrevningen är tekniken i stort densamma hos VW Passat Alltrack som hos Volvo XC70.

Systemet, som konstruerades och patenterades av den svenska rallyföraren Sigvard "Sigge" Johansson redan 1988 och som vi lärt känna under namnet Haldex, ägs i dag av amerikanska Borg Warner. Det distribuerar via en elektronisk differentialbroms mest drivkraft till de hjul som har bästa greppet.

Volkswagen var först ut med att anamma Haldex-systemet, under beteckningen 4 Motion, och i Alltrack sitter generation fem. Fungerar utmärkt om man bortser från nämnda begränsningar med den blygsamma markfrigången – lite oplogade vintervägar och lagom röjda hjulspår till sommartorpet klarar modellen lätt, men försök inte gena över grannens nyplöjda åker för då blir bilen sannolikt hängande på underredet.

Tre olika motorer finns att välja mellan till nya Alltrack. Bensindrivna TSI med 220 hästkrafter plus två dieslar på 190 respektive 240 hästar. Dubbelkopplingsväxellåda är standard till alla tre. Enligt VW ska ingen av motorerna ha fuskmjukvara.

Testbilen har 190-hästarmotorn som förväntas bli bästsäljaren, inte minst på tjänstebilsmarknaden eftersom den prismässigt hamnar precis under 7,5 basbelopp.

I standardutrustningen ingår bland mycket annat adaptiv farthållare och autobroms.

Passat Alltrack bjuder väl inte på en direkt inspirerande körupplevelse. Snarare en stabil, trygg och förutsägbar färd. Med ”mode select” kan du marginellt påverka bilens köregenskaper fast själv hade jag önskat att jag med en knapptryckning också kunnat bli kvitt 19-tumshjulen med 40-profildäck. De känns helt fel på en sådan här vagn. Förutom onödigt buller påskyndar de träsmaken från de lite hårda stolarna.

Men bilen är typgodkänd med 17 tum och 55-profil så det är upp till dig att välja – flärd eller komfortabel färd?

Specifikationer | VW Passat Alltrack TDI GT

Grundpris: 333 700 kronor. Förbrukning: 5,2 l/100 km. Koldioxidutsläpp: 137 gram/km. Tjänstevikt: 1 827 kg. Längd/bredd/höjd (i meter): 4,78/1,83/1,51. Motor: 2,0-liters 4-cylindrig diesel. Kraftöverföring: 6-stegad DSG, fyrhjuldriven. Effekt: 190 hk vid 3 600–4 000 varv/min. Max vridmoment: 400 Nm vid 1 950–3 000 varv/min. Acceleration 0-100 km/h: 7,7 sek. Toppfart: 228 km/h. Trafikskatt: 2 458 kronor.

Motor/växellåda

Betyg: 5 av 6

Frontmonterad 2,0-liters dieselmotor med start/stopp och kraftöverföring via en 6-stegad dubbelkopplingsväxellåda (DSG) som standard. Övriga motoralternativ har 7-stegad DSG. En perfekt kombination. Fyrhjuldrivning från svenska Haldex, som numera ägs av amerikanska Borg Warner.

Ekonomi/miljö

Betyg: 4 av 6

Prissatt strax under 7,5 basbelopp för att passa tjänstebilskunderna. Förmodat högt restvärde eftersom biltypen är het på begagnatmarknaden. Utsläppen av kväveoxider reduceras med Ad Blue-teknik, som baseras på urea. Men klarar inte miljöbilsgränsen.

Köregenskaper

Betyg: 4 av 6

Nya VW Passat Alltrack är byggd på VW-koncernens beprövade MQB-plattform och enda skillnaden här, jämfört med vanliga Passat Sportscombi, är att markfrigången ökats med tre centimeter. Trygga men inte särskilt inspirerande köregenskaper.

Säkerhet

Betyg: 4 av 6

Nya VW Passat fick fem stjärnor i Euro NCAP och det bör förstås även gälla Alltrack. Anmärkningar på vindrutestolpar, skärmar och motorhuvens framkant som kan skada fotgängare. Flera säkerhetssystem som till andra versioner kostar extra är här standard.

Helhet

Betyg: 4 av 6

Säker, rymlig, komfortabel och relativt bränslesnål kombi som i den här versionen lär bli attraktiv som tjänstebil. Råstark motor och suverän växellåda. Om märket inte drabbas av fler skandaler så lär restvärdet stå sig bra för Volkswagen Passat i allmänhet och Alltrack i synnerhet.

Fåglarna sjunger på dialekt

Varför låter alla gökar lika, men alla starar olika? Evolutionsbiologen Staffan Ulfstrand reder ut fåglarnas språk och dialekter.

Hur har människan blivit så extraordinärt pratsam? En hypotes är att vår arts specifika språk har uppkommit och blomstrat genom sexuell selektion, alldeles som sången hos fåglarna.

Detta biologiska urval gynnar drag som ökar en individs attraktivitet för det andra könet. Det har alltså sin viktiga funktion vid partnerval. Och partnerval – det är händelser av största betydelse i alla honors liv. Inte i hanarnas? Nja, i djurriket är det mycket vanligare att honor väljer och hanar säljer än tvärtom. Därför är det merendels hanar som sjunger och honor som lyssnar. En hona gör en enorm satsning i varje fortplantningsomgång. Därför är det naturligtvis av största vikt för henne att införskaffa bästa möjliga gener att förena med sina egna och därmed maximera sannolikheten att få prima avkomlingar.

Traktens hanar gör vad de kan för att visa vem som besitter dessa ”bästa möjliga” gener. De använder olika signaler som är så ansträngande och kostsamma att de inte kan presteras i full skala av vem som helst. Därför kan de fungera som trovärdiga indikatorer på kvalitet. Sådana beteenden kallar beteendekologerna för ornament.

Fågelsången är ett paradexempel på ett beteendeornament. Idogt sjungande är inte bara energikrävande och tidsödande utan i vissa fall även farofyllt, för den som sjunger intensivt släpper ofta efter på vaksamheten mot rovfåglar. Endast resursrika individer i ypperlig kondition kan kosta på sig att sjunga timme ut och timme in. Att sjunga tycks också vara mentalt krävande, åtminstone hos arter där sången är komplex och består av mängder av fraser, och detta så till den grad att de partier i fågelhjärnan som svarar för sångförmågan växer under de tider på året då sjungandet är som viktigast, det vill säga före och i början av häckningstiden, för att sedan krympa igen.

Också honornas sångcentrum ökar i volym vid samma tid, trots att de inte sjunger, vilket tyder på att det är ungefär lika krävande att bedöma som att producera musik. Detta gör att det blir ont om kapacitet för andra viktiga hjärnaktiviteter. Ett ornament kan således vara kostsamt på flera sätt.

Fågelsången är alltså fågelhanens kontaktans. Dessutom är det hans sätt att markera revir. En framstående sångare har i allmänhet också ett resursrikt revir. Goda anlag och god ekonomi finns ofta hos samma individer.

Men inom många arter låter hanarna olika, låt vara att den individuella variationen är olika stor hos olika arter. Något som påverkar sångens variationsrikedom är i vilken grad den är genetiskt ”fixerad” respektive socialt inlärd.

Arv och miljö växelverkar i utformningen av den enskilda fågelns sång. Inga omvärldsfaktorer kan få en taltrast att sjunga som en koltrast eller vice versa, men å andra sidan låter en taltrast som vuxit upp i ljudisolerad miljö mycket annorlunda än en som vuxit upp i sin naturliga miljö och fått impulser från omgivningen. Ju större roll den genetiska förprogrammeringen spelar, desto mindre blir den individuella variationen av låtet. Alla gökar låter lika, alla starar olika.

Inte bara alla fågelskådare känner lätt igen en lövsångare eller en bofink på sången, utan det gör också alla lövsångare och bofinkar. I vissa situationer blir sången särskilt viktig, som när två närstående arter häckar i samma område.

Ett svenskt exempel är svartvit flugsnappare och halsbandsflugsnappare. Båda arterna häckar i skogar och ängen på Öland. Där studerar docent Anna Qvarnström vid Uppsala universitet och hennes medarbetare relationerna mellan de två arterna. De har kunnat visa att de hanar som sjunger en sång som är mycket karakteristisk för arten löper mindre risk att hamna i lag med en hona av ”fel” art än de som blandar in inslag från den andra artens sång. Eftersom en kull hybridungar ger sina föräldrar avsevärt färre barnbarn (om några) än en kull artrena ungar, är det en stor nackdel att slå sig ihop med en partner av den andra arten. Förmodligen pågår bland de öländska flugsnapparna en selektionsprocess varvid ”rensjungande” hanar gynnas och ”blandsjungande” missgynnas med det troliga resultatet att ”blandsångarna” successivt kommer att bli färre. Vi får se om några hundra år.

Visst är det intressant att det är ett delvis inlärt beteende som håller isär dessa två arter. Populationer kan således faktiskt klyvas och bli till två separata arter genom snabbt uppkomna kulturella skillnader, som till exempel olika sätt att sjunga. Kulturella förändringar

kan vara mycket snabbare än genetiska. Följaktligen tycks artbildningen ibland kunna gå fortare än vad man brukar föreställa sig.

Men olika sångsätt behöver inte betyda att populationer klyvs och nya arter bildas. Hos många arter sjunger olika bestånd på mer eller mindre olika sätt utan att splittras – de har helt enkelt olika dialekter. Ett forskarlag vid Lunds universitet lett av professorerna Dennis Hasselqvist och Staffan Bensch studerar sedan många år trastsångaren – en i vårt land ganska sällsynt fågel som häckar i en del vassrika insjöar. De har funnit att de trastsångarhanar som är födda på platsen och sjunger den lokala dialekten i genomsnitt har större framgång hos honorna (vilket beror på att de oftare blir polygamister) än inflyttade hanar som sjunger på annat sätt. Vad honorna vinner på sin förkärlek för den lokala dialekten har hittills inte gått att klura ut, men forskning pågår.

Fåglar i tätort har ibland en annan dialekt än de i glesbygd. Stadens talgoxar sjunger i högre tonläge än skogens, och det tycks bero på att höga toner bättre tränger genom stadens trafikbrus. Allt talar för att detta är en förändring som bygger på hämning av någon eller några nyskapande talgoxar och att det verkligen rör sig om dialekter, alltså inte om genetiskt olika ”sångprogram”.

Dialekter uppkommer givetvis lättare i fågelbestånd där individerna inte är särskilt rörliga. Det finns exempel på att fågelbestånd, som koloniserat och blivit isolerade på en ö, snabbt utbildat en originell dialekt som markant skiljer sig från ursprungspopulationens.

Men även hos fågelarter som är väldiga resenärer kan dialekter uppkomma och bestå. Många av våra långresande flyttfåglar är oerhört trogna en bestämd ort och häckar vanligtvis nära sin födelseplats, vilket betyder att en viss lokal dialekt kan bestå trots allt resande.

Premiär för nytt Vasalopp – för dig som inte vill åka alla nio mil

Målgång under Vasaloppsportalen i Mora efter bara nio kilometer. Nu finns ett mini-Vasalopp för dig som inte vill åka alla nio mil. – Vi vill att det här ska kunna bli en inkörsport för att fler ska våga åka i vasaloppsspåret, säger Tommy Höglund, sportchef för Vasaloppet.

Nio mil på skidor är ingen lek. Det vet alla som åkt Vasaloppet. För många finns det inte ens i tanken att man skulle försöka.

Men nu finns möjligheten att genomföra ett vasalopp även för den som aldrig stått på ett par skidor.

- Vi vill öppna dörren till skidåkningen genom att ta bort de eventuella hinder som alla förberedelser kan innebära. Det blir en ny typ av Öppet Spår som handlar om att våga testa mer än att tävla, där man får chansen att uppleva en klassisk sport och gå i mål under Vasaloppets klassiska målportal, säger Vasaloppets sportchef Tommy Höglund.

För första gången under Vasaloppsveckan genomförs ett Öppet Spår som endast är nio kilometer långt. Starten går i Eldris, Vasaloppets sista kontroll, och målgång sker som i alla andra lopp under målportalen intill Kyrkan och Gustav Vasa-statyn i Mora.

Loppet genomförs lördag den 5 mars, alltså dagen före den klassiska Vasaloppssöndagen. Tidigare har den lördagen varit tävlingsfri, men nu klämmer man alltså in ytterligare en tävling i den annars så fullspäckade veckan.

- Först kör vi Blåbärsloppet som vanligt (ett lopp för inbjudna hedersgäster/sponsor), när den starten är klar får de som är anmälda till det här nya loppet starta. Det innebär några timmar till för våra funktionärer, och lite mer blåbärssoppa i Hemus.

Loppet kommer att vara gratis, och för de som inte har skidor finns ett begränsat antal utrustningar att låna. Vasaloppet bjuder även på bussresa från Mora till starten i Eldris.

- Alla som anmäler sig måste åka buss från Mora, och då det inte blir någon tidtagning så är man fri att starta när man fått på sig skidor och känner sig klar, säger Tommy Höglund.

Förutom utebliven tidtagning, så är organisationen omkring loppet lika som övriga lopp i Vasaloppsveckan. Funktionärer och sjukvårdspersonal finns till hands, och halvvägs in i loppet, i Hemus, byggs en tillfällig vätskekontroll upp.

- Idén till det här loppet kom väldigt sent, men vi ville inte vänta till 2017, så därför har vi satt ett deltagartak på 450 personer i år. Vi har också förenklat anmälningsproceduren för att det ska bli mindre komplicerat för den som är ovan, berättar Tommy Höglund.

Under onsdagen öppnades anmälningsfönstret för den som vill prova att åka nio kilometer under ordnade former i Vasaloppsspåret.

Här hamnar flyktingarna i Sverige

Drygt 28.000 människor som flytt genom Europa har sökt asyl i Sverige sedan 1 juli. DN har kartlagt var i Sverige flyktingarna hamnar. Dalarna har landets största ökning av asylsökande. I Östergötland har politikerna i 13 kommuner tagit ett eget initiativ för att fördela flyktingmottagandet mer jämnt.

Att ta emot ett stort antal asylsökande är inget nytt för Hedemora kommun i Dalarna. Kommunstyrelsens ordförande, Ulf Hansson (S), liknar den nuvarande situationen med flyktingströmmarna under balkankriget. Och det gick ju bra, konstaterar han. Kommunen kunde fylla alla tomma bostäder och många av dem som kom till Hedemora på 90-talet har aldrig flyttat därifrån.

- Att ta emot många flyktingar då var ett aktivt val och det är det även i dag. Självklart har trycket av asylsökande gått i vågor, men vi har hela tiden valt att behålla en god beredskap och vara väl förberedda, säger Ulf Hansson.

De senaste tio veckorna har drygt 28.000 personer sökt asyl i Sverige. Migrationsverkets statistik visar att Dalarna haft landets största ökning av asylsökande under den här perioden. Den 1 juli fanns drygt 2.700 flyktingar i länet, den 15 september hade antalet ökat med 44 procent till drygt 3.900. Av dem har över 300 kommit till Hedemora kommun.

- Under den här perioden har två nya asylboenden öppnat och det är framför allt syrier som har flyttat in. Sen är det väldigt många ensamkommande barn som kommit hit också, men mer än hälften av dem har placerats i familjehem här av andra kommuner, säger Ulf Hansson.

Sett till antal asylsökande har länen i och kring storstäderna tagit emot flest flyktingar. Västra Götaland toppar med drygt 2 300, följt av Skåne och Stockholm där drygt 1 800 på vardera plats tillkommit de senaste tio veckorna.

Gotland är det län som tagit emot lägst antal flyktingar hittills. Den 1 juli i år fanns 46 personer registrerade hos Migrationsverket, i mitten av september hade antalet ökat till 60. Men till vintern öppnar nya asylboenden på Gotland.

- Vi har sagt att vi ska ta emot 250 flyktingar per år. Vi behöver öka vår befolkning och det är en del av vår strategi för att bli fler. Vår förhoppning är att många av de som kommer etablerar sig och stannar på Gotland, säger regionrådet Björn Jansson (S).

Stockholmskommunerna Vaxholm och Danderyd sticker ut i statistiken från Migrationsverket. Under de senaste veckorna har antalet registrerade asylsökande minskat från förhållandevis mycket låga 19 personer till 17 i Vaxholm. I Danderyd har antalet ökat med tre, från 30 till 33.

- Vi har ett avtal med Migrationsverket och länsstyrelsen om att ta emot 48 personer under 2015, säger Olle Reichenberg (M), kommunstyrelsens ordförande i Danderyd.

Kan ni tänka er att öka den kvoten med tanke på rådande situation?

- Det är inte så lätt att få till fler bostäder så snabbt. Vi jobbar för att få fram fler platser, men det är inte så enkelt i en region med så oerhörd bostadsbrist.

Störst ökningsar av antalet asylsökande syns i flera mellanstora städer som Eskilstuna och Enköping. I Norrköping har antalet asylsökande ökat från 1 028 till 1 563 över sommaren. Kommunstyrelsens ordförande Lars Stjernqvist (S) säger att bostadssituationen är den svåraste frågan att lösa.

- Det innebär en utmaning för lokalsamhället i en stad som växer väldigt kraftigt. Det är riktigt tufft, det ska vi inte blunda för. För tio år sedan hade vi många tomma lägenheter, det har vi inte i dag, säger han.

Stjernqvist, som var den förra regeringens flyktingsamordnare, är ändå positiv. Han pekar på ett stort lokalt engagemang och att staden historiskt har stor erfarenhet av att integrera nya grupper.

- Norrköping hade varit en mycket fattigare stad utan de 3.000 hårt arbetande bosnier som bor här. På samma sätt kommer de syrier, afghaner och andra som anländer nu betyda mycket i framtiden, säger han.

I Östergötland har de 13 kommunerna nyligen kommit överens om att inrätta en regional funktion som ska fördela flyktingmottagandet mer rättvist.

- Medan övriga landet strider om tvång och frivillighet har vi kommit överens om att fördela ansvaret. Det betyder mycket att vi har grannar som hjälps åt.

Lars Stjernqvist efterlyser en jämnare fördelning även nationellt.

- Det är rimligt med fler asylboenden i kommuner med goda ekonomiska förutsättningar, som Vellinge och Täby, som inte tagit emot många flyktingar tidigare. De som säger att de inte klarar att ta emot flyktingar har fel, säger han.

Ulf Hansson i Hedemora har en hektisk höst framför sig. Han räknar med fortsatt högt tryck på boendena, speciellt eftersom asylprocesserna drar ut allt längre på tiden. Men han hoppas också att många av flyktingarna som kommer till kommunen ska välja att stanna kvar. Hedemora räknar med att minst 200 kommer att bosätta sig där när de fått uppehållstillstånd.

- Det är bra för småskolorna och handeln. Förr var vi en utflytningskommun, det är vi inte längre, säger Ulf Hansson.

SD:s tid i riksdagen kantas av skandaler

Hösten 2010 tog Sverigedemokraterna plats i riksdagen. Sedan dess har skandalerna kring partiet duggat tätt – och fått huvuden att rulla.

För att rensa i leden införde SD 2012 en uppförandekod och policy om nolltolerans mot rasism. Något som många av deras ledamöter har haft svårt att leva upp till.

DN har sammanställt ett urval av de händelser som fått mest uppmärksamhet de senaste fyra åren.

September 2011

William Petzäll, 23, uppmanas på grund av missbruksproblem att avsäga sig sin riksdagsplats men stannar kvar som politisk vilde. Under valnatten jublade han över ”60 000 kr i månaden och gratis övernattningslägenhet i Stockholm – för skattebetalarnas pengar”. Han dog senare av en överdos.

SD-ledamoten Erik Almqvist polisanmäls efter att ha slagit en krogvakt vid Stureplan som nekat honom inträde. Han svarar med en motanmälan. Utredningen läggs ner.

Ledamoten Mattias Karlsson vill klä sig i folkdräkt vid riksdagens öppnande. En medarbetare i Dräktrådet i Kronobergs län vägrar att hyra ut sin privata dräkt då hon inte delar SD:s ideologi. Kvinnan bombarderas med mejl och telefonsamtal.

En högt uppsatt sverigedemokrat i Göteborg Jan Borsing, åtalas, misstänkt för misshandel av en busschaufför då denne krävt att se biljett.

November 2012

Expressen publicerade en film från 2010 där SD-topparna Erik Almqvist, Kent Ekeröth och Christian Westling hamnade i bråk med en berusad man på Kungsgatan i centrala Stockholm. I filmen hör man hur Erik Almqvist kallar en kvinna för "hora" och skriker ord som "blatte lover" och "babbe" till komikern Soran Ismail. Alla tre beväpnar sig sedan med järnrör.

Richard Jomshof tar över efter Kent Ekeröth. Som ansvarig utgivare för partiets tidning SD-kuriren har han jämfört islam med nazism. Partiledaren Jimmie Åkesson vidtar inga åtgärder utan tycker att det kan vara relevant att jämföra islam med nazism.

Den rullstolsburne SD-ledamoten Lars Isovaara anmäls för en rasistattack på en riksdagsvakt med utländsk bakgrund. Han skyller på att han blivit bestulen på sin ryggsäck av två personer med invandrabakgrund strax innan. Det var en lögn. I själva verket hade Isovaara glömt sin väska på en krog. Han tvingades lämna riksdagen.

Ersättaren för Isovaara blev 24-åriga Markus Wiechel, kommunalpolitiker i Norrköping, som tre gånger hade gjort sig skyldig till förtal på sin blogg, bland annat för att ha pekat ut en person som brottsdömd och skrivit ”Satans jävla aphelveten” i en chatt om en video på en påstådd häxbränning i Afrika. ”Vi bedömer inte det så allvarligt att han inte kan företräda partiet”, sade Jimmie Åkesson.

November 2013

Aftonbladet avslöjar att Jonas Åkerlund, SD:s vice partiledare, och som förespråkar nolltolerans mot rasism själv har gjort flera rasistiska uttalanden under närradioinspelningar från 2002 då han varit representant för Sverigedemokraterna. Han kallade invandrare för bland annat ”parasiter” och ville att en halv miljon människor skulle utvisas från Sverige.

December 2013

En granskning av Expressen avslöjar att ett flertal Sverigedemokratiska politiker har kommenterat hatiskt och rasistiskt på flera sajter. En av dem är Marie Stensby, suppleant i partistyrelsen, som bland annat hade skrivit ”hoppas de svälter sig till döds” om ensamkommande flyktingbarn. När partiets stabschef Linus Bylund skulle förklara kommentarerna i SVT kallade han partikollegorna för ”dumma bondläppar, rasister och idioter”. Dagen efter fick Bylund göra en pudel.

Januari 2014

Aftonbladet avslöjar att SD fått statliga bidrag på 1,5 miljoner kronor för sitt kvinnoförbund – innan det fanns. Ansökan hos riksdagens partibidragsnämnd gjordes vid inträdet i riksdagen

2010 och undertecknades av partiledaren Jimmie Åkesson. Men kvinnoförbundet startades inte förrän 2011.

Maj 2014

Åtal väcks för ofredande mot en kvinna som kommit i bråk med SD-toppen Kent Ekeroth på en innekrog i Stockholm i december året innan. Kvinnan kastade ett glas vatten över hans huvud. Ekeroth yrkar på 5000 kronor i skadestånd för den kränkning som vattenattacken innebar.

Juni 2014

EU-parlamentarikern Kristina Winberg hävdar under sin valkampanj att hon har arbetat för Sida i Afrika. Men det avslöjas att hon ljuger. Hon hade bara besökt släktingar i landet.

DN avslöjar att Sverigedemokraternas kommunalråd i Helsingborg och ordföranden i partiets valberedning, Michael Rosenberg, har mörkat sin kriminella bakgrund som dömd kassaskåpstjuv. I valberedningen är hans roll att själv bedöma andra kandidaters lämplighet.

Juli 2014

Kent Ekeroth är åter inblandad i ett krogbråk. När några AIK-supportrar vill ta en ”selfie” ihop med riksdagsledamoten gick hans säkerhetsvakter emellan med pepparspray och slog med batong bland gästerna.

September 2014

Momsfiffel

SD anklagas för momsfiffel. Partitoppen med Jimmie Åkesson i spetsen misstänks ha försökt slippa betala skatt via bolaget Blåsippan AB. Skatteverket påförde redan 2013 ett tillägg på 64.000 kronor för tolv fakturor som inte tillhörde bolaget.

Hakkors

Bilder på Sverigedemokraternas toppkandidat till kommunfullmäktige i Halmstad Catharina Strandqvist visar att hon bär en armbindel med ett hakkors. Trots bildbevisen förnekar hon händelsen.

Sluta skälla på Danmark

Regeringen måste hoppa ner från sina höga hästar och lappa ihop relationen med Danmark.

Den danska skadeglädjen efter Sveriges 180-gradersvändning i migrationspolitiken går inte att ta miste på. Under hela hösten har svenska ministrar råskällt på den danska flyktingpolitiken. Men när statsministern Stefan Löfven nu infört ID-kontroller och transportöransvar är rollerna plötsligt omvända. Lillebror läxar upp storebror.

I måndags kritiserade exempelvis integrationsminister Inger Støjberg Sverige hårt för hur id-kontrollerna drabbar ensamkommande barn. Och det är bara det senaste i raden av skarpa uttalanden som slungats över Öresund.

När behovet av goda relationer med Danmark är större än på länge närmar de sig i stället fryspunkten. Frågan är om relationerna mellan Sverige och Danmark har varit så här ansträngda i modern tid.

Den diplomatiska krisen kostar på. Med en mera förtroendefull relation hade Danmark kanske lättat Sveriges flyktingbörda tidigare genom gränskontroller mot Tyskland och utan att den viktiga Öresundspendlingen först skulle drabbas.

Det är visserligen inte ens fel när två träter. Men regeringen Löfven kan bara påverka det egna agerandet. Så nu krävs självrannsakan.

Visst kan Danmark kritiseras för att man i strid med Dublinförordningens anda bara har viftat förbi asylsökande på väg till Sverige. Men hur rimmar den svenska kritiken med att regeringen har finansierat transitboenden för migranter på väg till Finland?

Visst finns det inslag i den danska flyktingpolitiken som förtjänar kritik och tonläget i debatten har tidvis varit djupt problematiskt. Men vad kan man då säga om moralen i Stefan Löfvens slalompolitik, där han först öppnade famnen för flyktingarna för att bara veckor senare neka dem rätten att ta hit anhöriga?

Och visst har Stefan Löfven haft rätt när han krävt att EU måste tackla flyktingfrågan gemensamt. Men vilka är chanserna för framgång när utgångspunkten är att alla andra länder borde agera som Sverige?

Den svenska helomvändningen i migrationspolitiken skulle dock kunna bli startpunkten för varmare relationer. För efter höstens utveckling kan Sverige knappast bara fortsätta att föraktfullt se ner på de danska grannarna.

En bra start för bättre relationer vore mer av nyfikenhet och ödmjukhet. Danmark (och våra övriga nordiska grannar) står nu inför samma frågor som vi. Hur kan fler invandrare komma i arbete? Vilka reformer krävs av välfärdsstaten? Kanske finns det något att lära av Danmark som har ett lägre sysselsättningsgap mellan in- och utrikesfödda än Sverige.

De nordiska länderna måste börja samarbeta. Förre utrikesministern Carl Bildt var något på spåren på Twitter häromdagen: *„Man borde låsa in Sveriges och Danmarks statsministrar i ett litet skjul i en öde trakt ett tag. Sedan fick de bara komma ut hand i hand.“*

Regeringar som aktivt motarbetar varandra är på sikt ett betydligt större hot mot den nordiska integrationen än tillfälliga id-kontroller.

"Förbjuden" Ikeareklam - en midsommartradition

Sprit i mängder, rå fisk och slagsmål. Det är bilden av svensk midsommar som ges i en klassisk reklam film från Ikea som setts miljontals gånger på You Tube. Varje år i juni sprids den på nätet. - Den gjordes för webben för fyra eller fem år sedan, säger Ylva Magnusson, pressansvarig på Ikea Sverige, till Expressen.se.

Sedan ett par år har länkar till videon dykt upp, lagom till midsommar. I dryga tre minuter visas ett "traditionellt" svenskt midsommarfirande upp.

Slagsmål och hembränt

Stora råa fiskar, dunkvis med hembränt, dans i gyttjan runt midsommarstången och slagsmål - allt finns med. Tillsammans med videon finns en liten förklarande text, där det framgår att videon är en förbjuden tysk reklamfilm för Ikea. Men hur står det egentligen till?

- Ja, det är en tysk reklamfilm som gjordes för webben för fyra eller fem år sedan. Den förbjöds inte, men användes aldrig vidare, säger Ylva Magnusson, pressansvarig på Ikea Sverige.

Hon säger att videon kanske inte riktigt representerar den bild av "svenskheten" som Ikea vill lyfta fram utomlands. - Det finns trevligare och roligare sätt att prata om svenskhet. Den här reklamfilmen är väldigt dragen till sin spets och det kanske till och med är så att man trätt över gränsen för vad som är roligt.

Miljontals tittare

Videon har legat på Youtube sedan 2006 och har haft över 3,4 miljoner tittare. Ett ganska gott utfall för en reklamfilm, kan tyckas.

- Huruvida det är lyckat är upp till var och en att bedöma. Många har tittat på den men däremot är det nog inte så att vi har lyckats förmedla det vi vill med reklamen, säger Ylva Magnusson.

Blir din midsommar som i reklamen?

- Nej, den blir nog lite lugnare. Jag hoppas att alla får det bättre än i den här videon, säger Magnusson.

LIVE: Nya bränder i Stockholmsförorter

Efter fyra kvällar av oro i Stockholms förorter kommer nu uppgifter om nya oroligheter i länet. Bland annat ska flera bilbränder i Rinkeby ha släckts, samtidigt som småbränder rapporteras från Tensta och Farsta.

För femte natten i rad brinner det i Stockholms förorter.

Den här gången ska det ha rört sig om minst fem bilar som brinner vid Rinkebytorget.

- Bilarna har stått parkerade bredvid varandra och har fattat eld, säger Anders Jönsson.

Uppgifter om flera hundra personer på plats

Vid strax efter klockan 20 inkom larmet till polisen. När polisen först anlände till platsen hade man uppgifter på att det rörde sig om runt femhundra personer på plats.

- Det var fem bilar som brann, men det har ändå varit lugnt på platsen. Det har främst rört sig om åskådare, men vi har inte fått några uppgifter om stenkastning, säger Peter Hered, stationsbefäl vid Västerortspolisen.

Polisen bekräftar sedan att branden släcktes strax innan 21.30.

Oroligt vid Vällingbys tunnelbanestation

Under torsdagskvällen kommer även uppgifter om att det är stökigt i Vällingby, i västra Stockholm.

Vid tunnelbanestationen ska ett flertal ungdomar ha kastat sten mot spärrvakten och förbipasserande tåg.

- Det ska röra sig om maskerade ungdomar som har kastat sten mot spärrvakten, säger Peter Hered.

Slängt sten mot tågen

Enligt anmälare rör det sig om ett tiotal ungdomar som kastat stenar mot spärrvakten, som vid niotiden larmat via överfallsalarm.

- Man ska ha krossat glaset vid spärrvakten och slängt sten mot tunnelbanetågen, säger Peter Hered.

Samtidigt inkommer larm om småbränder i Tensta och i Farsta.

- Det ska vara bränder i en sopstation och en container. Men de är släckta nu, säger presstalesmannen på Storstockholms brandförsvär.

7.2. Översättningar till kroatiska

Je li Šveđanin ljudsko biće? Zajednica i nezavisnost u suvremenoj Švedskoj

Najvažnija je nezavisnost

DRŽAVNI INDIVIDUALIZAM Šveđaninu je najvažnije biti na miru. Prema provokativnoj knjizi *Je li Šveđanin ljudsko biće?*, najveća je želja svakog Šveđanina nezavisnost. Upravo je nezavisnost kamen temeljac švedskog društva; sigurnost koju jamči snažna država hladna je i materijalna, ali ne ugrožava osobne autonomije pojedinca. Pročitajte ovu knjigu, poručuje spisateljica Lena Andersson.

Je li Šveđanin ljudsko biće? Zajednica i nezavisnost u suvremenoj Švedskoj

Autori: Beggren, Henrik; Trägårdh, Lars

Postoji nešto što se naziva švedskim mentalitetom. Ne morate biti rođeni Šveđanin kako biste ga imali, niti ga ima baš svaki rođeni Šveđanin, ali bez njega ćete se u Švedskoj osjećati kao tuđinac. Švedski mentalitet podrazumijeva svojevrsan društveni ugovor koji nalaže kako se treba odnositi prema drugima, prema državi, prema ljubavi i obitelji, te prema samom životu.

I ljevica i desnica često navode obrnutu uzročnost. Država blagostanja stvorila je kolektiviste i konformiste, pojedince nesposobne da se sami brinu o sebi. S druge strane, država blagostanja učinila je Šveđane i solidarnima. Više činjenica govori u prilog obrnutom redoslijedu: uspjeh socijaldemokracije u Švedskoj proizašao je iz njezina razumijevanja i prihvaćanja duboko osjećanih potreba, individualizma i nezavisnosti.

Etnolog Karl-Olov Arnstberg dotaknuo se ove teme u knjizi *Tipično švedski* (*Typiskt svenskt*) izdanoj 2005. godine, ali povjesničari Henrik Beggren i Lars Trägårdh ovime su iznjedrili najpotpunije djelo o švedskom individualizmu – *Je li Šveđanin ljudsko biće? Zajednica i nezavisnost u suvremenoj Švedskoj*.

Tko želi razumjeti Švedsku i Šveđane kao psihološki i egzistencijalni koncept, a posebno povijesne temelje toga koncepta, mora pomno pročitati ovu knjigu. Sažetak bi glasio otprilike ovako: Svaki Šveđanin želi biti na miru. Također želi ostaviti druge na miru, pod jednakim uvjetima. Otuda dolazi ta, za Švedsku karakteristična, jednakost među ljudima.

Poznati švedski pisac i povjesničar Erik Gustaf Geijer već je u 19. stoljeću isticao da samostalnost podrazumijeva jednakost. Ali čak i Šveđani znaju da nijedan čovjek nije otok, već mu je potrebna zajednica, ljubav i sigurnost. Kako ljubav ne bi počela gušiti, mora je izgraditi dvoje ravnopravnih ljudi, i to dobrovoljno, a ne zbog ekonomske ovisnosti. To je, također već u 19. stoljeću, znao švedski pisac Carl Jonas Love Almqvist. Sigurnost će najbolje pružiti neosobna država koja nije hirovita, koja ne stvara nejasne spone i prema kojoj građani nisu dužni osjećati zahvalnost. Sigurnost koju jamči snažna država hladna je i materijalna, ali ne ugrožava osobne autonomije pojedinca.

Upravo ovo protivnici ovakvog švedskog poreznog sustava (koji uključuje npr. pojedinačno oporezivanje supružnika) i podupiratelji snažnih veza između uže obitelji nikada nisu mogli razumjeti. Razlog zbog kojeg je otpor prema porezu toliko manji nego što bi građanstvo htjelo ne leži u solidarnosti Šveđana, već u činjenici da je narod svjestan da su porezi cijena nezavisnosti. Šveđanima je dosta industrijalaca, svećenika i ostalih patrijarha koji su vladali i ugnjetavali ih i u njihovom privatnom životu, u civilnom društvu.

Slaba popularnost i kategoričkog i grupnog načina razmišljanja ljevice potječe iz njihove analize društva koja nije uspjela pogoditi žilu kucavicu: švedski strah od zavisnosti i nestajanja samostalnosti unutar zajednice. O jednakima se ne treba brinuti. Dakle, osim što je moralno privlačna, jednakost služi i višoj vrijednosti, suverenitetu.

Kako bi dokazali da ovo doista jest egzistencijalno ishodište Švedske, autori su se okrenuli književnosti. Geijer, Almqvist, Strindberg, Bremer i Ellen Key samo su neka od imena poznatih švedskih književnika i književnica čiji se rad obrađuje u knjizi. Njihova djela pojašnjavaju da korijeni švedskog državnog individualizma sežu puno dublje u povijest od teorije političara Pera Albina Hanssona i njegove uspostave države blagostanja.

Ponajprije na djelima Almqvista i Ellen Key autori su oblikovali „švedsku teoriju ljubavi“. Stav o ljubavi, a time i o reprodukciji, odlučujuć je za oblikovanje društva u cjelini, a pogotovo za položaj žena. Je li najmanja jedinica društva pojedinac ili obitelj? Pojedinac, prema načelima državnog individualizma. Gotovo sve reforme 20. stoljeća temelje se na stavu da je pojedinac najmanja jedinica i upravo im je svrha učiniti ga snažnijim. Primjeri za to vidljivi su u studentskim financijskim potporama, mirovinama, dječjim vrtićima i pojedinačnom oporezivanju supružnika uvedenom 1970. godine. Državni individualizam

također je donio temelj i ponos socijaldemokratske države blagostanja, novčanu potporu bez postupka provjere postoji li stvarna potreba za socijalnom pomoći.

Socijaldemokratska ideologija navodi ovo kao ideju jednakosti. Nije tako. Odgovor je u slobodi i neovisnosti. Nitko ne bi trebao ovisiti o nekome drugome; ne o roditeljima za vrijeme studiranja, niti o djeci u starosti.

Autori pišu da u Švedskoj još od 15. stoljeća postoji tradicija veće međugeneracijske neovisnosti, duže mladosti, te kasnijeg stupanja u brak nego u drugim zemljama. Dakle, praksa stavljanja interesa pojedinca ispred interesa obitelji nije prekid s tradicijom nastao zbog modernog načina života, već njezin nastavak.

Autori ističu još jednu zanimljivost vrijednu promišljanja za svakog reformista. Švedska politička kultura je pragmatična. Ideološke reforme koje su dovele do napretka nisu uspjele zato što su bile vizionarske, već unatoč tome. Takve reforme mogle su biti provedene jedino ako bi reformator uspio prokrijumčariti nove radikalne zamisli uz pomoć pragmatičnog trojanskog konja kao što je npr. neki neodložan državni gospodarski problem. Reforme koje su samo teoretske i ideološke odbijaju se i smatraju elitističkim papirnatim konstrukcijama. Od iskustava snažne krize kao što je bila ona populacijska u Švedskoj 1930.-ih moguće je imati koristi i provesti utopijske ideje suživota i brige o djeci. Iskustva s nedostatkom radne snage 1960.-ih dovela su do toga da je Švedski savez sindikata podupro ekspanziju dječjih vrtića kako bi i majke mogle ostvariti karijeru i osamostaliti se.

Je li Šveđanin ljudsko biće? rezultat je velikog intelektualnog napora autora. Pojedini dijelovi samo su površno i mehanički obrađeni, ali analiza i empirijski podaci najvećim su dijelom vrhunski isprepleteni, a autori cijelo vrijeme povezuju činjenice sa svojom osnovnom tezom. Sa savršenim osjećajem za nijanse, autori pokazuju kako se švedske rasprave o prividno potpuno različitim temama zapravo uvijek vraćaju na stara ratišta 19. stoljeća: na državni individualizam izgrađen na jednakosti i određenoj društvenoj hladnoći u kontrastu s toplijim zajednicama u privatnom životu, pod cijenu postojanja podređenih i nadređenih. I da, pišu i o sterilizacijama, usamljenosti i drugim nedostacima snažne države i državnog individualizma.

Budući da je ova knjiga toliko važna, skandalozno je što izgleda da izdavač nije pročitao rukopis prije stavljanja korica. Ovoliko pravopisnih i jezičnih pogrešaka i nemarnosti nijedna

knjiga ne bi smjela sadržavati. Jedan je citat toliko zamršen i neobičan da je nemoguće ustanoviti što zapravo piše. Ova knjiga zaslužuje da je se čita, proučava i da dugo živi. Zato se do idućeg izdanja pogreške moraju ispraviti.

Auto test: novi model koji treba shvatiti ozbiljno

Kome zaista treba karavan s pogonom na četiri kotača, s povećanim klirensom i zaštitnim pločama? Gotovo nikome, tvrdila je konkurencija kada je Volvo prije gotovo 20 godina predstavio Cross Country. Međutim, Cross Country se pokazao uspješnim i Volkswagen i dalje pokušava dostići vodeće vozilo u klasi.

Volkswagenu je trebalo više od desetljeća da izazove na nadmetanje izazove trendsetera Volva XC70. S novim Passatom Alltrack pokazali su da bi Šveđani trebali ozbiljno shvatiti prijetnju iz Wolfsburga.

Da je Volvo sa svojim Cross Countryjem utro put Volkswagenovom Passatu Alltrack priznaju i u Wolfsburgu. No unatoč tome što su Nijemci bili gotovo posljednji u nizu istovrsnih vozila, trendseter iz Švedske sada mora paziti da ga novi model ne prestigne.

V70 XC Cross Country zapravo nikada nije trebao biti stavljen u proizvodnju. Njegov neposredni uspjeh nije iznenadio samo konkurenciju, već i odgovorne u Volvu. A oni su bili veoma sumnjičavi prema novome modelu.

Na prijelazu tisućljeća stigla je druga generacija, sa skraćenom oznakom modela XC70. Tada se konkurencija već počela buditi i utrci se priključio i Audi s modelom A6 Allroad. Ali sestrinska kompanija Volkswagen čekala je sve do 2012. godine. Tada je prvi put, nakon više od desetljeća, predstavljen Passat Alltrack.

U Švedskoj je Volksvagenov model odmah na početku postigao velik uspjeh u prodaji. I dok je vodeći u toj klasi, Volvo XC70, već na izmaku snaga sa svojom gotovo 10 godina starom trećom generacijom modela, Volkswagen je u pravo vrijeme predstavio potpuno novi Alltrack, temeljen na osmoj generaciji Passata.

Pitanje je: što će se događati na vrhu ljestvice popularnosti na slobodnim mjestima koja postoje između XC70 i njegova nasljednika V90 Cross Countryja koji stiže najranije u jesen 2016.? Hoće li ih Volkswagen zaobići i prestići?

Tko će na kraju pobijediti, tek ćemo vidjeti. Ali zasada XC70 pobjeđuje u kategoriji visine vozila, barem onoj iznad stajne površine. Naime, za vještu *off-road* vožnju često je važniji klirens od broja pogonskih kotača.

Ako automobil nasjedne šasijom na prepreku, nije važno koliko će se kotača okretati u zraku.

Volvo XC70 raspolaže sa 21 cm manevarskog prostora, dok Passat Alltrack sa svega nešto više od 17 cm. Neznatna 3 cm više od običnog Passata. Zato ne ostavlja dojam tako visokog poput Volva, iako je zapravo nešto prostraniji.

Osobno smatram da su Volkswagenovi dizajneri bili bojažljivi pri osmišljavanju Passata Alltrack. Pomalo neobičan prednji branik s maglenkama, nešto izraženije zaštitne ploče (za zaštitu vitalnih dijelova šasije, više nisu od lima nego od plastike), integrirane ploče oko stražnjih ispušnih otvora, te logotipi na prednjoj, stražnjoj i bočnim stranama. To je sve.

Međutim, pokazalo se da su Volkswagenovi kupci zadovoljni. Prije njegova povlačenja, na prošlu generaciju Passata Alltrack otpadalo je 90% ukupne prodaje svih modela Passata.

Što se tiče pogona na sva četiri kotača, tehnika na Passatu Alltrack gotovo je jednaka onoj na Volvu XC70.

Sustav pogona na sva četiri kotača konstruirao je i patentirao još 1988. godine švedski vozač relija Sigvard „Sigge“ Johansson. Ovaj sustav danas je poznat pod imenom Haldex, a u vlasništvu je američke kompanije BorgWarner. Uz pomoć elektronske blokade diferencijala, sustav distriburira najviše snage pokretačke snage onim kotačima s najboljim prijanjanjem.

Volkswagen je prvi prihvatio sustav Haldex, pod nazivom 4 Motion, a u Alltrack je ugrađena njegova peta generacija. I funkcionira izvrsno ako zanemarimo navedena ograničenja skromnog klirensa – ceste relativno neočišćene od snijega ili djelomično iskrčeni puteljci do vikendice ne predstavljaju problem ovom modelu. Međutim, radije nemojte pokušavati skratiti put preko susjedovih nedavno izoranih njiva jer bi vam šasija lako mogla zapeti za nešto.

Možete birati između tri različita motora za novi Alltrack. Benzinac TSI od 220 KS, te dva dizelaša od 190 ili 240 konja. Mjenjač s dvostrukom spojkom je standard u svima trima

modelima. Prema VW-u, nijedan od ovih motora nema sporni softver koji lažira podatke o emisiji štetnih plinova.

Testno vozilo ima motor od 190 KS od kojega se očekuje da će zbog cijene postati najprodavanijim, osobito na tržištu službenih automobila.

Standardna oprema između ostalog uključuje adaptivni tempomat i automatsko kočenje.

Passat Alltrack ne nudi izravno nadahnjujuće iskustvo vožnje, već stabilnu, sigurnu i predvidljivu vožnju. Uz *mode select* možete neznatno utjecati na način vožnje, iako sam ja osobno poželio da se pritiskom na gumb mogu riješiti 19-inčnih kotača s niskoprofilnim (40% širine) gumama koje nikako ne pristaju ovakvom automobilu. Osim nepotrebne buke, pojačavaju i osjećaj umora od sjedenja na pomalo tvrdim sjedalima.

Ali odobren je i model s 17-inčnim kotačima i visokoprofilnim (55% širine) gumama pa sami možete izabrati je li vam važniji izgled ili udobna vožnja.

Specifikacije | VW Passat Alltrack TDI GT

Osnovna cijena: 273 000 kn. Potrošnja: 5,2 l/100 km. Emisija ugljikovog dioksida: 137 gr/km. Težina: 1 827 kg. Dužina/širina/visina (u metrima): 4,78/1,83/1,51. Motor: 2,0-litreni četverocilindrični dizel. Prijenos snage: šesterostupanjski DSG mjenjač, pogon na sva četiri kotača. Snaga: 190 KS na 3 600–4 000 okretaja/min. Maksimalni okretni moment: 400 Nm na 1 950–3 000 okretaja/min. Ubrzanje 0-100 km/h: 7,7 sek. Najveća brzina: 228 km/h.

Motor/mjenjač

Ocjena: 5 od 6

Standard: 2,0-litreni dizel motor s prednje strane sa start/stop sustavom i prijenosom snage uz pomoć šesterostupanjskog mjenjača (DSG). Mogućnost sedmostupanjskog DSG-a. Savršena kombinacija. Pogon na četiri kotača švedskog sustava Haldex koji je danas u vlasništvu kompanije BorgWarner.

Ekonomičnost/okoliš

Ocjena: 4 od 6

Cjenovno izvrsno odgovara kupcima službenih vozila. Vjerojatno visoke ostale vrijednosti jer je ovaj tip automobila tražen na tržištu rabljenih vozila. Emisija dušikovih oksida smanjena je zbog korištenja tehnologije koja primjenjuje AdBlue otopinu baziranu na urei. Međutim, ipak se ne ubraja u ekološki prihvatljive automobile.

Dinamika vožnje

Ocjena: 4 od 6

Novi VW Passat Alltrack izgrađen je na VW-ovoj provjerenoj MQB platformi, a jedina razlika, u usporedbi s običnim Passat karavanima, je 3 cm veći klirens. Siguran ali ne naročito nadahnjujuć automobil.

Sigurnost

Ocjena: 4 od 6

Novi VW Passat dobio je pet zvjezdica na testu Euro NCAP-a, a to, naravno, vrijedi i za model Alltrack. Kritike za stup vjetrobrana, blatobran i prednji rub haube, koji mogu ozlijediti pješake. Neki sigurnosni sustavi koji se u drugim modelima dodatno naplaćuju ovdje su standardni.

Cjelina

Ocjena: 4 od 6

Siguran, prostran, udoban i relativno štedljiv karavan koji će vjerojatno u ovoj verziji postati atraktivan kao službeno vozilo. Ako proizvođača ne zadesi još skandala, rezidualna vrijednost ostat će visokom za Volkswagen Passat općenito, a posebno za Passat Alltrack.

Ptice pjevaju na dijalektu

Zašto sve kukavice zvuče jednako, a svi čvorci različito? Evolucijski biolog Staffan Ulfstrand pojašnjava ptičje jezike i dijalekte.

Kako je čovjek postao toliko neobično pričljivim? Prema jednoj hipotezi, specifični jezik naše vrste nastao je i razvijao se zbog seksualne selekcije. Baš kao pjev u ptica.

Ovakva biološka selekcija daje prednost osobinama koje povećavaju privlačnost jedinke suprotnom spolu. Dakle, igra važnu ulogu pri izboru partnera, a upravo je biranje partnera najvažniji događaj u životu svake ženke. A u životu mužjaka? Ne baš. U životinjskom carstvu mnogo je uobičajenije da ženke biraju, a mužjaci ih pokušavaju očarati, nego obrnuto. Zato većinom mužjaci pjevaju, a ženke slušaju. Ženke mnogo ulažu u svaki reproduktivni ciklus. Zato im je, naravno, veoma važno da dođu do najboljih mogućih gena koje će spojiti s vlastitima i time povećati vjerojatnost dobivanja izvrsnih potomaka.

Mušjaci čine sve što mogu kako bi pokazali tko posjeduje te „najbolje moguće“ gene. Koriste se raznim signalima čija je izvedba toliko naporna i skupa da je ne može bilo koji mužjak odigrati u punom sjaju. Zato ovi signali mogu poslužiti kao pouzdani pokazatelji kvalitete. Bihevioralni ekolozi ovakva ponašanja nazivaju ornamentima.

Pjev ptica tipičan je primjer ornamenta. Revno pjevanje nije samo energetski i vremenski zahtjevno već može biti i opasno. Ptica koja intenzivno pjeva često lako postane metom grabežljivaca zbog smanjenog opreza. Samo si jedinke u izvrsnoj kondiciji mogu priuštiti višesatno pjevanje.

Čini se da je pjevanje i psihički zahtjevno, barem u vrsta u kojih je pjev složen i u kojih se sastoji od mnogo fraza. Složen može biti do te mjere da dijelovi u mozgu ptica koji su odgovorni za pjevačke sposobnosti rastu u doba godine kada je pjevanje važno, tj. prije i početkom sezone parenja, da bi se nakon sezone ponovno smanjili.

Centar za pjev u mozgu ženke također se u to vrijeme povećava opsegom, iako one ne pjevaju. Ovakvo povećanje ukazuje na činjenicu da je ocjenjivanje pjeva otprilike jednako zahtjevno kao i izvedba. Ornament dovodi do smanjenog kapaciteta za druge važne moždane aktivnosti i sukladno tome može uzimati danak na više načina.

Dakle, pjev je mužjakov osobni oglas za druženje. Osim toga, to je i njegov način obilježavanja teritorija. Istaknuti pjevači obično imaju i teritorij bogat resursima kao što su hrana i prostor. Darovitost i bogatstvo često se mogu naći kod istih jedinki.

Ali mužjaci unutar mnogih vrsta zvuče različito iako su individualna odstupanja u različitoj mjeri izražena kod različitih vrsta. Na bogatstvo varijacije u pjevanju utječe do koje je mjere ona genetski „fiksirana“, odnosno društveno usvojena.

Nasljeđe i okolina uzajamno djeluju na oblikovanje pjeva pojedine ptice. Ni zbog jednog vanjskog čimbenikadroz ne može pjevati kao kos ili obrnuto, ali drozd koji je odrastao u zvučno izoliranom okruženju zvučat će drukčije od drozda koji je odrastao u svojem prirodnom okruženju i time bio izložen utjecajima iz okoline. Što je veća uloga koju igra genetsko pretprogramiranje, to će biti manje varijacija u pjevu. Sve kukavice zvuče jednako, a svi čvorci različito.

Nije samo promatračima ptica lako prepoznati zviždaka ili zebu po pjevu, već to mogu i sami zviždci i zebe. U određenim situacijama pjev može postati veoma važan, npr. kada se dvije bliske vrste gnijezde na istom području.

Švedski primjer su šarena i bjelovrata muharica. Obje vrste gnijezde se u šumama i livadama otoka Ölanda. Ondje Anna Qvarnström, docentica na Sveučilištu u Uppsali, i njezini suradnici proučavaju veze između dviju vrsta. Dosad su dokazali da su mužjaci koji imaju pjev izrazito karakterističan za svoju vrstu u manjoj opasnosti da završe sa ženkom „pogrešne“ vrste od onih koji u svoj pjev ugrađuju elemente pjeva druge vrste. Loša strana udruživanja s partnerom iz druge vrste je činjenica da leglo hibridnih potomaka daje roditeljima mnogo manje unučadi (ako uopće) od legla čistokrvnih potomaka. Vjerojatno je među muharicama na Ölandu u tijeku selekcijski proces u kojem se mužjacima koji pjevaju „čistokrvno“ daje prednost nad mužjacima koji pjevaju „mješovito“. Rezultat će vjerojatno biti postupno smanjivanje broja „mješovitih pjevača“, ali to ćemo moći vidjeti tek za nekoliko stotina godina.

Zanimljivo je da je dijelom naučeno ponašanje ono što razdvaja ove dvije vrste. Dakle, populacije se mogu razdvojiti te zbog brzorastućih kulturnih razlika, kao što je način pjevanja,

postati dvama različitim vrstama. Kulturne promjene mogu biti mnogo brže od onih genetskih. Prema tome, čini se da specijacija može ići mnogo brže nego što se inače smatra.

Ali različit način pjevanja ne mora nužno značiti da će se populacije razdvojiti i time nastati nove vrste. Kod mnogih vrsta postoje različite populacije koje imaju više ili manje različit pjev, a nisu se razdvojile, već jednostavno pjevaju na različitim dijalektima. Istraživački tim sa Sveučilišta u Lundu pod vodstvom profesora Dennisa Hasselqvista i Staffana Benschu već dugi niz godina proučava pjev drozdova – ptica koje su u Švedskoj rijetke i koje se gnijezde u područjima gdje ima jezera s mnogo trske. Otkrili su da mužjaci drozda koji su rođeni ondje i koji pjevaju na lokalnom dijalektu u prosjeku imaju više uspjeha kod ženki (čemu se pripisuje činjenica da su češće poligamisti) nego mužjaci doseljenici koji pjevaju na drukčiji način. Zasad nije razjašnjeno što ženke dobivaju osobitom naklonošću prema lokalnom dijalektu, ali istraživanje je u tijeku.

Ptice u urbanim sredinama ponekad imaju drukčiji dijalekt od onih u ruralnim. Velike sjenice u gradovima pjevaju višim tonovima nego sjenice u šumama, što se pripisuje činjenici da se viši tonovi lakše probijaju kroz prometnu buku gradova. Sve ukazuje na to da je ovo promjena koja se bazira na oponašanju jedne ili više kreativnih sjenica, te da je zaista riječ o dijalektima, a ne genetski različitim „pjevačkim repertoarima“.

Dakako, dijalekti lakše nastaju u populacijama ptica čije jedinke nisu naročito mobilne. Postoje primjeri populacija koje su naselile neki otok, postale izolirane, i brzo razvile originalan dijalekt, upadljivo različit od dijalekta izvorne populacije.

Ali dijalekti mogu nastati i zadržati se čak i kod velikih putnika. Mnoge selice koje putuju na velikim udaljenostima izuzetno su vjerne određenom mjestu i obično se gnijezde blizu svojega mjesta rođenja, što znači da se određeni lokalni dijalekt može zadržati unatoč svim putovanjima.

Novost u skijaškom maratonu Vasaloppet – premijera mini maratona, za sve kojima je 90 km previše

Ciljna ravnina maratona Vasaloppet u mjestu Mora nakon samo devet kilometara. Sada postoji i mini maraton za one koji ne žele odskijati cijelih 90 km. – Ovime želimo ohrabriti ljude kako bi ih se više okušalo u Vasaloppetu, rekao je Tommy Höglund, sportski direktor maratona.

Devedeset kilometara na skijama nije dječja igra. To znaju svi koji su sudjelovali u ovom maratonu. Mnogi ne žele niti pokušati.

Sada postoji mogućnost da i oni koji nikada nisu stali na skije završe maraton.

- Želimo ukloniti eventualne prepreke koje zahtjevne pripreme mogu uključivati i time otvoriti vrata prema Vasaloppetu svima koji to žele. Novi će maraton biti nešto poput već postojećeg maratona Öppet Spår („Otvorena staza“) u kojem je manji naglasak na natjecanju, a više na testiranju samog sebe (isti uvjeti kao u klasičnom maratonu Vasaloppet, ali bez natjecanja s drugima; natjecatelji sami biraju kada će započeti maraton). Na ovaj način natjecatelji imaju priliku iskusiti klasičnu maratonsku utrku i proći kroz tradicionalna ciljna vrata Vasaloppeta, rekao je Tommy Höglund.

Prvi puta će se u tjednu Vasaloppeta održati maraton Öppet Spår, ali dug samo devet kilometara. Start je na pašnjaku Eldris, inače posljednjoj kontrolnoj točki uobičajenog maratona. Prolazak kroz ciljna vrata na istome je mjestu kao i u svim drugim utrkama – u mjestu Mora, pokraj mjesne crkve i kipa Gustava Vase, švedskog kralja iz 16. stoljeća čiji je pothvat inspirirao nastanak maratona Vasaloppet.

Ova skraćena verzija maratona održat će se u subotu 5. ožujka 2016., dan prije klasičnog Vasaloppeta, koji se uvijek održava nedjeljom. Ranije je ova subota bila bez natjecateljskih aktivnosti, ali sada je još jedan maraton uguran u ionako natrpan tjedan.

- Kao i obično, prvo kreće Blåbärsloppet („Utrka borovnica“), utrka za počasne goste i sponzore. Kada oni završe sa startom, na startnu liniju pristižu natjecatelji prijavljeni za novi maraton. Ovo uključuje nekoliko sati rada više za naše organizatore i nešto više deserta s borovnicama u mjestu Hemus.

Ovaj će maraton biti besplatan, a za one koji nemaju skije postoji ograničen broj kompleta opreme za iznajmiti. Organizatori nude čak i prijevoz autobusom od mjesta Mora do starta na pašnjaku Eldris.

- Svi koji su se prijavili moraju stići busom iz Mora. Budući da nema mjerenja vremena, natjecatelji mogu krenuti kad god obuku skije i osjećaju se spremnima, rekao je Tommy Höglund.

Osim činjenice da se ne mjeri vrijeme, nema razlike u organizaciji ovog maratona i ostalih utrka u tjednu Vasaloppeta. Organizatori i medicinsko osoblje uvijek su na raspolaganju, a na polovici staze, u mjestu Hemus, postavljen je i privremeni punkt za osvježenje.

- Ideja za ovakav maraton stigla je prilično kasno, ali nismo htjeli čekati 2017. pa smo ove godine postavili granicu za broj prijavljenih natjecatelja na 450. Također smo pojednostavili postupak prijave kako bi bio manje kompliciran za one koji s njime nisu upoznati, rekao je Tommy Höglund.

U srijedu su otvorene prijave za one koji žele pokušati odskijati devet kilometara prema pravilima Vasaloppeta.

Kamo dospiju izbjeglice po dolasku u Švedsku?

Više od 28 000 ljudi koji su bježali preko Europe zatražilo je azil u Švedskoj od 1. srpnja 2015. godine. Novinari švedskog dnevnika *Dagens Nyheter* proveli su iscrpno istraživanje i otkrile kamo točno dospiju izbjeglice koje uđu u državu. Županija Dalarna u središnjoj Švedskoj bilježi najveći porast tražitelja azila u cijeloj zemlji. U županiji Östergötland na jugoistoku Švedske političari u 13 općina pokrenuli su inicijativu za ravnomjerniji prihvata izbjeglica.

Primanje velikog broja tražitelja azila nije ništa novo za općinu Hedermora u Dalarni. Predsjedatelj općinskog vijeća, član Socijaldemokratske stranke Ulf Hansson, usporedio je sadašnju situaciju s valovima imigranata za vrijeme ratova pri raspadu bivše Jugoslavije. Tada je sve dobro prošlo. Općina je popunila sve prazne stanove, a mnogi koji su se 1990.-ih doselili, nikada nisu ni otišli.

- Svjesno smo izabrali primiti velik broj izbjeglica u to vrijeme, a tako je i danas. Naravno, pritisak tražitelja azila dolazi u valovima, ali mi smo odlučili sve vrijeme biti spremni i dobro pripremljeni, rekao je Hansson.

U posljednjih 10 tjedana više od 28 000 osoba zatražilo je azil u Švedskoj. Statistika Zavoda za migraciju pokazuje da u ovom razdoblju Dalarna bilježi najveće povećanje broja tražitelja azila u cijeloj Švedskoj. 1. srpnja 2015. ta je županija imala nešto više od 2700 useljenika, a do 15. rujna 2015. taj se broj povećao za 44%, na 3900 useljenika. Više od 300 tih useljenika doselilo se u općinu Hedermora.

- Tijekom ovog razdoblja otvorena su dva nova prihvatilišta za tražitelje azila i većinom su se u njih uselili Sirijci. Također je stiglo mnogo djece bez pratnje roditelja, ali ih je više od polovice smješteno u udomiteljske obitelji, a pristizali su i iz drugih općina, rekao je Hansson.

Što se tiče broja tražitelja azila, županije i područja oko velikih gradova primila su većinu izbjeglica. Županija Västra Götaland na zapadnoj obali Švedske vodi po broju prihvaćenih azilanata, njih više od 2300. Slijede je najjužnija županija Skåne i glavni grad Stockholm, u koje je pridošlo nešto više od 1800 useljenika u posljednjih 10 tjedana.

Otok Gotland dosad je primio najmanji broj izbjeglica. 1. srpnja 2015. na Zavod za migraciju registriralo se 46 osoba. Sredinom rujna taj se broj popeo na 60. Međutim, na zimu će se na Gotlandu otvoriti nova prihvatilišta za tražitelje azila.

- Rekli smo da ćemo primiti 250 izbjeglica godišnje. Moramo povećati broj stanovnika i ovo je dio naše strategije da nas bude više. Nadamo se da će se mnogi koji dođu na Gotland uspjeti smjestiti i ostati ovdje, rekao je županijski savjetnik i član Socijaldemokratske stranke Björn Jansson.

Općine Vaxholm i Danderyd u Stockholmskoj županiji ističu se u statistici Zavoda za migraciju. Posljednjih se tjedana broj registriranih tražitelja azila u Vaxholmu smanjio s već relativno malenog broja osoba, s devetnaest na sedamnaest. U Danderydu se povećao za tri, dakle s 30 na 33.

- Sklopili smo sporazum sa Zavodom za migraciju i županijskom upravom o primanju 48 osoba u 2015. godini, rekao je Olle Reichenberg, član Umjerene stranke i predsjedatelj općinskog vijeća u općini Danderyd.

Mislite li da je moguće povećanje kvota s obzirom na trenutnu situaciju?

- Nije lako priskrbiti dodatne stanove tako brzo. Radimo na tome da se dobije više mjesta, ali to nije jednostavno u području sa strahovitim nedostatkom stambenog prostora.

Najveće povećanje broja tražitelja azila vidljivo je u gradovima srednje veličine kao što su Eskilstuna i Enköping. U općini Norrköping broj se tražitelja azila preko ljeta 2015. godine povećao s 1028 na 1536. Predsjedatelj općinskog vijeća, član Socijaldemokratske stranke Lars Stjernqvist kaže da je najteže riješiti situaciju sa stambenim prostorom.

- Veoma brz rast grada izazov je za lokalne zajednice. Teško je, nećemo zatvarati oči pred tom činjenicom. Prije 10 godina imali smo mnogo praznih stanova, ali danas nije tako, rekao je.

Stjernqvist, koordinator za izbjeglice u bivšoj vladi, ipak je pozitivan. Ističe veliki lokalni angažman i povijesno veliko iskustvo grada Norrköpinga u integraciji novih grupa.

- Norrköping bi bio mnogo siromašniji grad da nema 3000 radišnih Bosanaca koji žive ovdje. Na isti će način Sirijci, Afganistanci, i ostali koji se sada dosele, mnogo značiti u budućnosti, rekao je.

U županiji Östergötland na jugoistoku Švedske svih 13 općina nedavno se složilo oko uspostavljanja županijske funkcije koja bi pravednije podijelila primanje izbjeglica.

Dok ostatak zemlje raspravlja oko prisile i dobrovoljnosti, mi smo odlučili podijeliti odgovornost. Mnogo znači imati susjede koji si pomažu.

Lars Stjernqvist poziva na ravnopravnu podjelu i na nacionalnoj razini.

Logično je da općine s dobrim ekonomskim uvjetima imaju više stanova za tražitelje azila. Neke od tih općina su Vellinge i Täby, koje nisu primile mnogo izbjeglica. Oni koji kažu da nisu u mogućnosti primiti izbjeglice su u krivu, rekao je.

Ulf Hansson iz općine Hedermora pred sobom ima užurbanu jesen. Očekuje nastavak pritiska izbjeglica i njihovu potragu za smještajem, pogotovo zato što procesi razmatranja zahtjeva za azil traju sve duže. Ali također se nada da će mnoge izbjeglice koje dođu u njegovu općinu odlučiti ostati. Općina Hedermora računa da će se njih najmanje 200 i nastaniti ondje nakon što dobiju dozvolu boravka u Švedskoj.

- To je dobro za škole i trgovinu. Nekada smo bili općina iz koje ljudi odlaze, ali sada to više nismo, rekao je Ulf Hansson.

Mandati krajnje desnice u švedskom parlamentu puni skandala

U jesen 2010. godine Švedski demokrati (SD) osvojili su mjesta u švedskom parlamentu Riksdagu. Od tadase skandali povezani s ovom radikalno desnom strankom samo nižu, a glave padaju.

Kako bi pročistili redove, stranka je 2012. uvela kodeks ponašanja i politiku nulte tolerancije na rasizam. Međutim, mnogim je članovima stranke bilo teško ispoštovati dogovoreno.

Novinari švedskog dnevnika *Dagens Nyheter* sastavili su izbor događaja koji su u posljednje četiri godine najviše privlačili pozornost.

Rujan 2011.

William Petzäll (23) pozvan je da zbog ovisnosti o drogama preda ostavku na mjesto zastupnika u Riksdagu, ali bi u njemu ostao kao neovisni političar. U izbornoj noći slavio je svojih „60 000 kruna (otprilike 49 000 kuna) mjesečno i besplatan smještaj u stanu u Stockholmu na teret poreznih obveznika“. Kasnije je umro od predoziranja.

Zastupnik Erik Almqvist zaradio je policijsku prijavu zbog nasrtanja na zaštitara koji ga je odbio pustiti u klub u centru Stockholma. Uzvratio je protuprijavom. Istraga je zaključena.

Zastupnik Mattias Karlsson želio je na otvorenju Riksdaga nositi narodnu nošnju. Djelatnica nacionalnog vijeća koje okuplja razne udruge koje se bave narodnim nošnjama odbila je iznajmiti nošnju jer ne dijeli politički svjetonazor Švedskih demokrata. Djelatnicu su bombardirali e-mailovima i telefonskim pozivima.

Švedski demokrat na visokom položaju u Göteborgu, Jan Borsing, optužen je zbog sumnje za nanošenje tjelesnih ozljeda vozaču autobusa koji ga je zatražio da pokaže kartu.

Studeni 2012.

Švedski dnevnik *Expressen* objavio je snimku iz 2010. koja prikazuje Erika Almqvista, Kenta Ekerotha i Christiana Westlinga, koji su tada bili trojac na vrhu stranke, u svađi s pijanim čovjekom na ulici u samom centru Stockholma. Na snimci se čuje kako Erik Almqvist jednu

ženu naziva kurvom, a komičara Sorana Ismaila „crnčugoljupcem“ i „teroristom“. Sva trojica su se zatim naoružala željeznim šipkama.

Richard Jomshof preuzeo je palicu od Kenta Ekerotha. Kao odgovorni izdavač stranačkih novina *SD-kurir* usporedio je islam s nacizmom. Predsjednik stranke Jimmie Åkesson nije poduzeo nikakve mjere, ali je mišljenja da bi uspoređivanje islama s nacizmom moglo biti značajno.

Zastupnik u invalidskim kolicima Lars Isovaara prijavljen je zbog rasističkog napada na čuvara Riksdaga stranog porijekla. Tvrdio je da su mu dvije osobe nešvedskog porijekla ukrale ruksak neposredno prije napada. To je bila laž. Isovaara je u stvari zaboravio torbu u gostionici. Nakon ovog incidenta bio je prisiljen napustiti Riksdag.

Isovaarinim zamjenikom postao je dvadesetčetverogodišnji Markus Wiechel, općinski političar iz Norrköpinga. Wiechel je tri puta bio proglašen krivim za klevetu na svojem blogu, između ostalog i zbog nazivanja jedne osobe kriminalcem, te zbog komentara „prokleti sotonski divljaci“ kojim je popratio snimku o navodnom spaljivanju vještica u Africi. „Ne smatramo to toliko ozbiljnim da zbog toga više ne bi mogao predstavljati stranku“, rekao je Jimmie Åkesson.

Studeni 2013.

Novinari *Aftonbladeta* otkrivaju da je potpredsjednik stranke Jonas Åkerlund, koji zagovara nultu toleranciju na rasizam, i sam autor nekoliko rasističkih izjava na snimkama lokalnog radija iz 2002. godine kada je bio predstavnik Švedskih demokrata. Doseljenike je nazivao, između ostalog, „parazitima“, i htio je iz Švedske protjerati pola milijuna ljudi.

Prosinac 2013.

Istraživanje koje je proveo dnevnik *Expressen* otkriva da je velik broj članova SD-a ostavljao rasističke komentare pune govora mržnje na više internetskih stranica. Jedna od njih je Marie Stensby, zamjenica člana upravnog odbora stranke. Ona je, između ostalog, o izbjegličkoj djeci bez pratnje roditelja napisala da „se nada da će umrijeti od gladi“. Kada je šef stožera stranke Linus Bylund trebao pojasniti komentare na nacionalnoj televiziji, svoje je kolege iz

stranke nazvao „glupim seljačinama, rasistima i idiotima“. Dan nakon toga morao se javno ispričati.

Siječanj 2014.

Aftonbladet otkriva da je stranka dobila državnu subvenciju u iznosu od 1,5 milijun kruna (više od 1,2 milijuna kuna) za stranački ženski savez – prije nego je uopće postojao. Pismena molba, koju je potpisao predsjednik stranke Jimmie Åkesson, podnesena je parlamentarnom odboru za novčanu potporu strankama 2010. godine, čim je stranka ušla u Riksdag. Međutim, ženski savez nije osnovan prije 2011. godine.

Svibanj 2014.

Podignuta je optužnica za uznemiravanje protiv žene koja je sudjelovala u prepirci s visokopozicioniranim članom SD-a Kentom Ekerothom u jednom stockholmskom kafiću u prosincu 2013. godine. Žena je bacila čašu vode iznad njegove glave. Ekeroth je zahtijevao 5000 kruna (više od 4000 kuna) odštete za uvredu koju mu je nanio napad.

Lipanj 2014.

Zastupnica u Europskom parlamentu Kristina Winberg tvrdila je tijekom svoje kampanje da je radila za Sidu, Švedsku agenciju za međunarodni razvoj i suradnju, u Africi. Otkriveno je da je lagala i da je ondje zapravo samo bila u posjetu rođacima.

Novinari *Dagens Nyhetera* otkrili su da je Michael Rosenberg, SD-ov općinski savjetnik u Helsingborgu i predsjednik izborne komisije stranke, zatajio svoju kriminalnu prošlost osuđivanog obijača sefova. Njegova je zadaća u izbornoj komisiji ocjenjivanje podobnosti kandidata.

Srpanj 2014.

Kent Ekeroth opet je umiješan u neredu u gostionici. Kada se nekoliko navijača nogometnog kluba AIK-a poželjelo fotografirati sa zastupnikom, njegov je tjelohranitelj intervenirao suzavcem i mahao pendrekom među gostima.

Rujan 2014.

Utaja poreza

Stranka je optužena za utaju poreza. Vrh stranke na čelu s Jimmiejem Åkessonom osumnjičen je za pokušaj izbjegavanja plaćanja poreza preko tvrtke Blåsippan d.d. Državna porezna uprava već je 2013. godine potraživala dodatak od 64 000 kruna (oko 52 000 kuna) za 12 faktura koje nisu pripadale tvrtki.

Kukasti križ

Fotografije Catharine Strandqvist, glavne kandidatkinje Švedskih demokrata za općinsku skupštinu u Halmstadu, prikazuju da na rukavu nosi vrpču s kukastim križem. Unatoč ovim dokazima, Strandqvist negira incident.

Prestanite kriviti Dansku

Švedska vlada mora se spustiti na zemlju i izglediti odnos s Danskom.

Dansku zloradost oko zaokreta od 180 stupnjeva u švedskoj migracijskoj politici nitko ne osporava. Cijelu jesen švedski su ministri napadali dansku izbjegličku politiku. Ali kada je premijer Stefan Löfven uveo kontrolu dokumenata i odgovornost prijevoznika, uloge su zamijenjene. Mlađi brat sada uči starijega. Na primjer, danska je ministrica integracija Inger Støjberg snažno kritizirala Švedsku zbog utjecaja koji kontrola dokumenata ima na izbjegličku djecu koja dolaze bez pratnje roditelja. I to je samo posljednja u nizu oštrih izjava katapultirana preko granice s Danskom.

Sada kada je potreba za dobrim odnosima između Švedske i Danske veća no ikada, čini se da se odnosi približavaju zamrzavanju. Pitanje je jesu li odnosi između dviju država ikada u novijoj povijesti bili ovoliko narušeni.

Ali diplomatska kriza košta. Uz povjerljiviji odnos Danska je možda ranije mogla olakšati švedski izbjeglički teret uvođenjem kontrola na granici prema Njemačkoj jer na ovaj način Švedska i Danska najviše štete vlastitim građanima koji svakodnevno zbog posla putuju između dviju država preko mosta Öresund.

Dakako, za svađu je potrebno dvoje. Ali premijer Löfven može utjecati samo na vlastite postupke. Dakle, sada se zahtijeva samoanaliza.

Naravno, Dansku se može kritizirati da je, unatoč svojem nepoštivanju Dublinske uredbe, samo mahnula tražiteljima azila na putu prema Švedskoj. Ali kako je onda švedska kritika upućena Danskoj u skladu s činjenicom da je švedska vlada financirala tranzitni smještaj za imigrante na putu prema Finskoj?

Postoje elementi u danskoj izbjegličkoj politici koji zaslužuju kritiku i ton je rasprave često bio duboko neprimjeren. Ali što se može reći o moralu političkog slaloma premijera Stefana Löfvena? On je najprije raširio ruke i prihvatio izbjeglice, da bi im svega nekoliko tjedana kasnije uskratio pravo da dovedu članove obitelji.

I naravno da je premijer Löfven imao pravo kada je od EU-a zahtijevao da se države članice zajedno uhvate u koštac s izbjegličkom krizom. Ali kakve su šanse za uspjeh kada je polazna točka da bi sve zemlje trebale postupati kao Švedska?

Međutim, švedski zaokret u migracijskoj politici mogao bi postati ishodištem toplijih odnosa između Švedske i Danske. Nakonsvih događaja u jesen 2015. Švedska teško da može nastaviti s prijezirom gledati na danske susjede.

Dobar početak poboljšanja odnosa bila bi veća količina radoznalosti i skromnosti. Danska, Švedska i ostali njihovi nordijski susjedi sada se suočavaju s istim problemom. Kako će sve više izbjeglica naći posao? Koje reforme sada treba provesti država blagostanja? Možda Švedska može nešto naučiti od Danske, koja ima manji jaz u stopama nezaposlenosti između domaćeg stanovništva i doseljenika nego Švedska.

Nordijske zemlje moraju početi surađivati. Bivši švedski ministar vanjskih poslova Carl Bildt bio je na tragu nečemu ovih dana na Twitteru: „Trebalo bi na neko vrijeme zaključiti švedskog i danskog premijera u šupu u nekom pustom kraju, i pustiti ih van jedino ako izađu ruku pod ruku.“

Vlade koje aktivno rade jedna protiv druge dugoročno su mnogo veća prijetnja nordijskoj integraciji nego privremena kontrola dokumenata na granici.

Ikeina „zabranjena“ reklama švedske proslave Ivanja

Ogromne količine alkohola, sirova riba i tučnjava. Ovako je predstavljena švedska proslava Ivanja u Ikeinom reklamnom filmu. Snimku je na YouTubeu pogledalo više milijuna osoba i svake se godine u lipnju ponovno proširi internetom. - Reklama je snimljena za objavu na internetu prije četiri ili pet godina, izjavila je za novinski portal *Expressen.se* Ylva Magnusson, glasnogovornica Ikee Švedska.

Posljednjih se nekoliko godina linkovi na ovaj video nanovo pojave u lipnju, upravo pred Ivanje. U nešto više od tri minute video prikazuje „tradicionalnu“ švedsku proslavu Ivanja. Ivanje, ili ljetni solsticij, u Švedskoj je blagdan i za njegovo se obilježavanje vežu mnoge tradicije.

Tučnjava i pečenje domaćih žestica

Velike sirove ribe, karnistri puni domaćih žestokih pića, ples u blatu oko jarbola ukrašenog vijencima i tučnjava – sve to sadrži ova reklama.

Uz snimku je priložen kratak tekst s objašnjenjem da se radi o zabranjenom njemačkom reklamnom filmu za Ikeu. Ali što se zapravo dogodilo?

- Da, to je njemački reklamni film snimljen za objavu na internetu prije četiri ili pet godina. Nije zabranjen, ali nikada se kasnije nije koristio, rekla je Ylva Magnusson, glasnogovornica Ikee Švedska.

Magnusson pojašnjava da način na koji reklamni film prikazuje Švedsku i Šveđane nije slika koju bi Ikea htjela poslati u inozemstvo.

- O Švedskoj i Šveđanima može se govoriti na ljepši i zabavniji način. Ova je reklama pretjerana i možda je prešla granicu zabavnoga.

Milijuni gledatelja

Snimka je postavljena na YouTube 2006. godine i ima više od 3,4 milijuna pregleda. Veoma dobar rezultat za jednu reklamu, moglo bi se reći.

- Svatko neka za sebe procijeni je li reklama uspješna ili ne. Mnogi su je pogledali, ali to ne znači da smo zato uspjeli prenijeti poruku koju smo htjeli, rekla je Ylva Magnusson.

Hoćete li Vi proslaviti Ivanje kao u reklami?

- Ne, vjerojatno će biti nešto mirnije. Nadam se da će svima proslava biti bolja od ove u videu, rekla je Magnusson.

UŽIVO: Novi požari u predgrađima Stockholma

Nakon četiri nemirne večeri nemira u predgrađima švedskog glavnog grada Stockholma stižu podaci o novim nemirima i širom Stockholmske županije. Osim toga, ugašeno je nekoliko zapaljenih automobila u predgrađu Rinkeby, a istovremeno su stigle dojave o još nekoliko manjih požara u predgrađima Tensta i Farsta.

Već petu noć zaredom gori u stockholmskim predgrađima.

Ovoga se puta radi o najmanje pet zapaljenih automobila kod glavnog trga u predgrađu Rinkeby.

- Automobili su bili parkirani jedan pokraj drugog i zapalili su se, izjavio je Anders Jönsson iz policije.

Podaci govore o više stotina ljudi na mjestu događaja

Nešto iza 20 sati policija je zaprimila poziv.

Kada je policija stigla na mjesto događaja, uvidjeli su da se otprilike 500 osoba nalazi na poprištu nereda.

- Pet je automobila gorjelo, ali je ipak bilo mirno na ulici. Većinom se radilo o promatračima, ali nismo dobili nikakve informacije o bacanju kamenja, rekao je Peter Hered, zapovjednik policijske postaje u stockholmskom okrugu Västerort.

Policija je kasnije potvrdila da je požar ugašen neposredno prije 21:30.

Nemiri na stanici podzemne željeznice u predgrađu Vällingby

U četvrtak navečer stigla je dojava o neredima i u predgrađu Vällingby u zapadnom Stockholmu.

Na stanici podzemne željeznice veći broj mlađih osoba bacao je kamenje na kontrolora i na vlakove koji su prolazili.

- Mora da se radilo o maskiranoj mladeži koja je bacala kamenje na kontrolora, rekao je Peter Hered.

Bacali kamenje na vlakove

Prema dojaviteljima, radilo se o desetak mladih osoba koje su bacale kamenje na kontrolora. On je zatim oko 21 sat pritisnuo alarm i time obavijestio policiju.

- Razbili su zaštitno staklo ispred kontrolora i bacali kamenje prema vlakovima podzemne željeznice, rekao je Peter Hered.

Istovremeno su stigle dojave o manjim požarima u predgrađima Tensta i Farsta.

- Gorjelo je reciklažno dvorište i kontejner. Ali ti su požari ugašeni, izjavio je glasnogovornik vatrogasne postaje metropolitanskog područja grada Stockholma.

8. Översättningar från kroatiska till svenska

8.1. Kroatiska källtexter

Peto godišnje doba: Riječki karneval – top događaj hrvatskog turizma

Program ove godine nudi puno maškaranih plesova, koncerata, pomaknutih sportova, kazališnih predstava, ali ponovno i niz humanitarnih akcija

RIJEKA Da Rijeka samo što nije zaživjela peto godišnje doba, ono najluđe – maškarano, najavljuje karnevalsko ruho grada, ali i jučer održana prva ovopusna presica Riječkog karnevala. Ista je obilovala obiljem informacija, a zaključak je – bit će kratko ali žestoko. Naime, ovogodišnje karnevalsko razdoblje koje u Rijeci tradicionalno počinje podizanjem Pusta 17. siječnja na Antonju i završava na Pepelnicu, što ove godine znači 10. veljače, daje na znanje da će tri tjedna karnevala biti više negoli nabijena raznim zbivanjima pod maskom. Program ove godine nudi puno maškaranih plesova, koncerata, pomaknutih sportova, kazališnih predstava, ali ponovno i niz humanitarnih akcija. Kraljica Riječkog karnevala 2016. godine bit će izabrana u petak, 22. siječnja. Dječja karnevalska povorka gradom će proći u subotu, 30. siječnja, a finale Riječkog karnevala 2016. tj. Međunarodna karnevalska povorka zakazana je za nedjelju 7. veljače.

Humanitarna nota

- Počinje još jedan riječki karneval koji će ove godine, nažalost, trajati znatno kraće no što bismo mi koji ga volimo htjeli. Tako u samo tri tjedna moramo ugurati sva zbivanja pa će stoga ovogodišnji karneval biti izuzetno dinamičan. Kao i do sada, i tijekom ovog, 33. po redu Riječkog karnevala, gradom će vladati maškare pa ću već idućeg petka ključeve grada predati Meštru Toniju i prepustiti se uživanju u maškaranim događanjima, rekao je gradonačelnik Rijeke Vojko Obersnel dodavši kako će karneval i ove godine imati sebi svojstvenu humanitarnu notu pa će se tako na tradicionalnom Humanitarnom balu prikupljati sredstva za Centar za autizam Rijeka i to za opremanje senzornog parka u sklopu projekta Senzorni park za naš osmijeh.

Gradonačelnik je naglasio i kako je Riječki karneval odavno postao prepoznatljiv i izvan granica Hrvatske te je uvjeren da će i ove godine privući brojne turiste.

- Rijeka je 2015. godini ostvarila do sad najbolje rezultate u turizmu pa je tako zabilježila rast broja noćenja od čak 25 posto u odnosu na prethodnu godinu, a karneval je svakako jedna od gradskih manifestacija koja privlači turiste, naglasio je gradonačelnik, te dodao kako je Riječki karneval dio programa kandidature Rijeke za Europsku prijestolnicu kulture 2020. godine. Naime, Rijeka je jedan od četiriju hrvatskih gradova koji su ušli u drugi krug izbora za Europsku prijestolnicu kulture, a svoju kandidaturu pod sloganom Rijeka 2020 – Luka različitosti bazira na kulturnom programu koji će tematizirati inherentno riječke teme rada, vode i migracija, jednako značajne za sadašnjost i budućnost Europe, dok će Riječki karneval, kao jedan od najvidljivijih i najmasovnijih riječkih kulturnih događanja i brendova, dobiti svoje posebno mjesto u okviru programa Rijeka 2020.

Top događaj

Direktor Turističke zajednice grada Rijeke Petar Škarpa ukratko je predstavio programe Riječkog karnevala 2016. Službeno preuzimanje vlasti maškara dogodit će se tijekom Izboru Kraljice Riječkog karnevala u petak, 22. siječnja u Dvorani mladosti, od kada kreće kratko razdoblje napunjeno karnevalskim događanjima. Vrhunac, kao i uvijek, su Dječja i Međunarodna karnevalska povorka 30. siječnja i 7. veljače, prijave karnevalskih grupa su zatvorene, a točni broj i raspored grupa bit će uskoro objavljen na službenim stranicama www.rijecki-karneval.hr. Na istoj adresi moguće je pronaći sve korisne informacije o Karnevalu, kao i detaljan program.

- Ovogodišnja kampanja pripremljena i usuglašena s novom nacionalnom kampanjom Hrvatske turističke zajednice Croatia – Full of Life, odnosno Hrvatska – puna života, a Riječki karneval prvi je veliki događaj koji je svoju kampanju prilagodio i uskladio s nacionalnom kampanjom. Riječki karneval, kao TOP događaj hrvatskog turizma, u vrijeme predsezona predstavlja najveći događaj na području Hrvatske i odličan je lajtmotiv za promociju ne samo Rijeke kao destinacije, već Kvarnera i Hrvatske, istaknuo je direktor TZ Grada Rijeke.

Škarpa je još izdvojio dva jaka sportska programa, jedan tradicionalni koji je uz Riječki karneval još od 1990. godine – Maškarani auto-rally Pariz Bakar koji će voziti 23. siječnja te jedan relativno mlađi, ali definitivno već čvrsto usađen u Karneval – Carnival Snowboard Session 30. siječnja na Gatu Karoline Riječke. HNK Ivana pl. Zajca svojim se Kazališnim

virtuljkom ponovno pridružio karnevalskim danima, Ex port Delta se i ove godine aktivira i uz Zagrebačku pivovaru postaje koncertno odredište, a Tower Center Rijeka organizira Maškaranu bajku uz klizalište, niz zabavnih programa, Izbor princa i princeze riječkog karnevala, ali i novi program »Tvoja maska zvuči poznato«. Riječki karneval uz maškarano ludilo svake godine na više načina pokaže i svoju humanitarnu stranu, pa će se i ovoga puta kuhati humanitarna jota i maneštra, KU Čiket organizira dvije maškarane zabave s humanitarnim ciljem, uvaženi gosti će plesati na Humanitarnom karnevalskom balu, a početkom veljače u Domu Crvenog križa održava se tradicionalno dobrovoljno davanje krvi.

Jole, Prljavci i Jonathan

Uskoro glavni čovjek u Rijeci, Meštar Toni, pozvao je sve na svečanost primopredaje ključa Grada i izbor Kraljice u petak u Dvorani mladosti, a prije toga na dizanje pusta koje će se i ove godine održati na više lokacija – na Pomorskom fakultetu dižu Pusta Riječkog karnevala Tomicu Karamostića 15. siječnja u 12 sati, a pusti se 17. siječnja dižu ispred Doma u Pašcu u 17 sati, a na Pehlinu ispred Doma kulture i na Zametu ispred Doma ŠD Zamet s početkom u 18 sati.

Kraljica Stella Paris koja broji posljednje dane vladavine pozvala je sve da sudjeluju u karnevalskim programima i plesom i pjesmom obilježe najljepše godišnje doba u Rijeci – Riječki karneval. Zagrebačka pivovara i Ožujsko pivo tradicionalni su pokrovitelji Riječkog karnevala, a regionalni menadžer veleprodaje Zagrebačke pivovare Dario Ružić najavio je koncertna događanja u prostoru Ex port Delte. Karnevalsku pozornicu 23. siječnja otvara već stari gost Riječkog karnevala Jole, 30. siječnja okreće se ploča na rock te nastupaju Prljavo kazalište i jake riječke snage iz benda Jonathan, 6. veljače ide Carnival DJ Session uz DJ The Adventa, a 7. veljače je rezerviran za cjelodnevnu završnu feštu.

OVO JE 21 NAJLJEPŠA PLAŽA DALMACIJE!

KRALJIČINA PLAŽA

Ninska laguna ima više od 8000 metara pješčanih plaža, a najljepšom se smatra 3,5 kilometara duga Kraljičina plaža. Od kraljevskoga grada Nina udaljena je samo 400 metara pa se do nje može doći iz grada šetnjom uz obalu. Ime je dobila po legendi o supruzi prvog hrvatskog kralja Tomislava koja je voljela uživati u čarima ninske lagune u rijetkim trenucima obiteljskog opuštanja. Atmosfera lagune, pijesak, vegetacija poput parka prirode, šaš, bujna biljna i životinjska staništa, u kombinaciji s metalnosivim masivom Velebita u pozadini, Kraljičinu plažu čine jedinstvenom na našoj obali, kao da niste u Dalmaciji. Do plaže se može doći automobilom koji se može ostaviti na tri obližnja parkirališta s više od 500 mjesta. Parkiranje naplaćuje komunalna tvrtka, a na samoj plaži iznajmljuju se suncobrani i ležaljke, po 20-30 kuna, i pedaline. Zbog plitkog i toplog čistog mora, Kraljičina plaža je idealno obiteljsko kupalište, pogotovo za roditelje s malom djecom. Jedan dio plaže posebno je uređen za bebe, a nedavno je uređen i pristup za invalide u dužini 500 metara. Plaža ima tuševe, javni zahod, četiri kafića, tri zalogajnice brze hrane, a u blizini je i pizzeria. Cijene se kreću od 20 kuna za hot-dog, pa naviše. Stotinjak metara od same plaže nalazi se najveći lokalitet ljekovitog blata u Hrvatskoj. Posebno fasciniraju fizičke promjene kroz koje plaža svakodnevno prolazi zahvaljujući snažnom utjecaju plime, oseke i morskih struja u laguni. Po tom fenomenu Kraljičina plaža može se mjeriti s bolskim Zlatnim ratom.

SLANICA

Murterska plaža Slanica desetljećima je omiljena destinacija ljetnog odmora i razonode tisuća gostiju koji pohode to pitoreskno mjesto na istoimenom otoku. Iznimna je po mnogo čemu, od prirodnog pijeska do jedinstvenog pogleda na cijeli kornatski arhipelag i najljepši zalazak sunca nadaleko. Gostima koji su smješteni u Murteru najjednostavnije je do nje doći pješice, a ostali mogu i vozilom. Od centra Murtera udaljena je 700-injak metara, a sadržajima zadovoljava i najzahtjevnije goste. Na samoj je plaži niz ugostiteljskih objekata, vodeni tobogan i igraonica u moru naročito su atraktivni najmlađima, dok se stariji obično odlučuju unajmiti kajake, ležaljke i suncobrane, a u hladovini borova nude im se i usluge profesionalne masaže. Čak šest je ugostiteljskih objekata na Slanici, a u ponudi je raspon od brze hrane do klasičnih dalmatinskih specijaliteta. Gosti se, kažu na Slanici, obično odlučuju za pizzu koja

košta 40 kuna, kao i jela s roštilja. Cijene usluga nisu ništa skuplje od onih u samom Murteru, a parkirališna karta stoji od 20 do 40 kuna.

NUGAL

Tko jednom posjeti plažu Nugal, teško će je zamijeniti nekom drugom. Nalazi se na rubu pošumljenog parka poluotoka Osejava prema Tučepima i do nje se iz grada pješaci šumskim putom uz more oko pola sata. Svi kupaći kažu: isplati se! Plaža nije uređena i organizirana, ali šarm njezine netaknute prirode nadoknađuje sve nedostajuće sadržaje suvremene civilizacije. Odsjaj visokih okomitih stijena s borovim stablima razlio je zeleno-azurnu boju u more. Bijeli šljunak postao je u Nuglu raj za naturiste, ali i za one u kupaćim kostimima. Zaljubljenici u Nugal brinu se o čistoći plaže, a u posljednje vrijeme Nijemac sa stanom u Makarskoj. Kad se vreće za otpatke napune, javi Turističkoj zajednici, koja onda brodom organizira odvoženje.

NIKOLINA

Nikolina u Baškoj Vodi također postaje jednom od prestižnijih plaža pod Biokovom. Nalazi se u samom centru mjesta, a opet je zadržala intimnost za kupaće. Na njoj se vihori Plava zastava, što samo po sebi označava različite sadržaje koje mora imati, uključujući i spasilačku službu. Morski kupališni dio ograđen je plutačom. U tome dijelu namijenjenom plivačima nema prijetnje od rekreacijskih rekvizita na motorni pogon. Mogu se unajmiti sandoline i pedaline po 70 kn. I na njoj su neizostavne ležaljke po cijeni od 30 kn, uz suncobran po 20 kn. Za tuširanje se u automat mora ubaciti 2 kn. Uređena su i dva ulaza u more za invalide. Plaža je relativno velika, nasuta kvalitetnim materijalom. Uz nju je izgrađena šetnica, noću osvijetljena, tako da se ne mora izlaziti u gužvu paralelne prometnice kroz Bašku Vodu. Tri restorana pružaju uslugu hrane, za dnevno jelo istaknuta je cijena od 45 kn. Čisti se i održava više puta dnevno, a uređena su i tri javna zahoda. Šušur na njoj ne završava zalaskom sunca. Nastavlja se u restoranima i na dva plažna šanka. Buka se stišava u ponoć i tiho nastavlja glazba do 2 sata.

PLAVA PLAŽA

Mnogim stihovima opjevana, Plava plaža najomiljenije je kupalište u Vodicama. Pitoma duga uvala, sjena borova i tamarisa, bistro i čisto more, tuševi, dostupnost invalidnim osobama itd. već šestu su godinu zaredom plaži osigurali Plavu zastavu, a budući da je bogata brojnim

sadržajima, posjećena je od jutra do večeri. I kad se plažni prostor posve isprazni, ljudi se šetaju uz Plavu plažu u svako doba. Uređena šetnica duž obale, uz to, nezaobilazno je odredište rekreativaca i joggera. Rijetki Vodičani i njihovi gosti do Plave plaže dolaze vozilom, iako je parkiralište u neposrednoj blizini, a cijena parkirališnog sata je pet kuna (poludnevna je 20, a dnevna karta stoji 45 kuna). Plaža je, zapravo, u samom gradu, pet minuta lagane šetnje od središnjeg vodičkog trga, pa se ni jedan gost ne može požaliti na bogatstvo ugostiteljske ponude. Na korak od mista, kako kažu Vodičani, brojni su restorani, bifei, caffè barovi. A na samoj plaži zabava je osigurana u aquaparku (polo sata naplaćuje se 40, sat 50, a cijeli dan 120 kuna), na dječjem igralištu, mogu se unajmiti sandoline i pedaline (sat je 50, a pola sata 30 kuna), iskoristiti ponudu masaže (ovisno o tretmanu, stoji od 100 do 400 kuna) ili posjetiti obližnji ronilački centar. Ni dnevni najam ležaljke (25 kuna) i suncobrana (15 kuna) nije pretjerano skup, pa Plava plaža s razlogom iz godine u godinu zadržava primat najposjećenije u Vodicama.

PORAT

Pješčana plaža Porat na otoku Biševu, smještena na jugozapadnom dijelu otoka. Ugledni irski magazin The Irish Times ovu je plažu, u reportaži objavljenoj 2011. godine na duplerici, uvrstio među sedam najljepših plaža na svijetu. Skriveni je dragulj, zaklonjena od jakih vjetrova i natkrivena borovom šumom. More u uvali je kristalno čisto i pravi je užitek za plivanje. Plaža ima bar i dva riblja restorana u kojima turisti uživaju u dobroj hrani i čuvenom vrhunskom vinu plavac.

Otok Biševo smješten je oko 5 nautičkih milja jugozapadno od Komiže. Površina mu iznosi oko 6 km², a na njemu je nekoliko naselja: Mežuporat, Porat, Poje, Velo Gora, Nevaja, Potok, te Gornja i Donja Salbunara, međutim, danas su ta mjesta, osim ljeti, vrlo slabo naseljena. Tijekom turističke sezone Biševo je s Komižom povezano redovnom brodskom linijom, a u ljetnim mjesecima i brojnim izletničkim linijama. Na otoku je moguće naći privatni smještaj. Polazak broda (klimatiziran prostor za putnike) iz komiške luke je svakodnevno u 8.00 sati, a povratak s Biševa u Komižu u 18.00 sati. Povratna karta stoji 60 kuna. Od dodatnih sadržaja plaža nudi kabine za presvlačenje, ležaljke za iznajmljivanje (25 kuna po danu), postoji javni WC, a tu su i A la carte restoran, Fast food, Snack bar, Caffè bar, Beach bar.

Politička 2015. počela i završila u znaku izbora, a ženska kvota pala u zaborav

Ukinuta je, među ostalim, mogućnost diskvalifikacije lista koje ne poštuju žensku kvotu, a iako je Ustavni sud isticao kako to ne znači da se ne mora poštovati odredba o najmanje 40 posto kandidata podzastupljenog spola, parlamentarni su izbori pokazali kako će većina stranaka radije platiti visoku kaznu nego osigurati ravnomjernu zastupljenost spolova

ZAGREB – Izbori su u bitnome odredili političku 2015. - na početku godine Hrvatska je dobila prvu predsjednicu Republike, na kraju novi saziv parlamenta u kojemu većinu imaju HDZ-ova Domoljubna koalicija i Most nezavisnih lista.

Kolinda Grabar-Kitarović, iza koje je stajala HDZ-ova koalicija, izabrana je 11. siječnja, u drugom krugu, za prvu predsjednicu Republike čime se HDZ nakon 15 godina vratio na Pantovčak.

Tijesnom razlikom, Grabar-Kitarović je pobijedila Ivu Josipovića, dotadašnjeg predsjednika i kandidata SDP-ove koalicije, kojemu su gotovo sve izborne ankete prognozirale uvjerljivu pobjedu.

No, birači uvijek imaju posljednju, a u ovom slučaju njih 50,7 posto glasovalo je za Grabar-Kitarović, nekadašnju ministricu vanjskih poslova s uspješnom međunarodnom karijerom, a 49,3 posto za Josipovića, sveučilišnog profesora prava.

Godina na izmaku nije bila dobra za Josipovića, nakon gubitka predsjedničkih izbora, razišao se sa SDP-om, a bez uspjeha se natjecao i na parlamenranim izborima.

U predsjedničku utrku inicijalno je ušlo četvero kandidata, uz spomenute, liječnik Milan Kujundžić kojega je podupirala koalicija manjih, desnih stranaka i mladi Ivan Vilibor Sinčić iz Živog zida, udruge koju je javnost do tada povezivala s aktivistima za borbu protiv deložacija.

Prvi krug predsjedničkih izbora održan je 28. prosinca prošle godine, drugi 11. siječnja ove, a nova je predsjednica prisegnula 15. veljače pred Ustavnim sudom kojemu je na čelu Jasna Omejec.

Parlamentarni izbori

Osmog studenog hrvatski birači izabrali su novi saziv Hrvatskog sabora, koji broji 151 zastupnika, a u kojem relativnu većinu, 59 mjesta, ima HDZ-ova Domoljubna koalicija. Apsolutno izborni iznenađenje bio je Most nezavisnih lista, politička platforma s 19 zastupnika s različitim političkim i ideološkim predznakom.

SDP-ova koalicija, koja prije izbora nije osobito dobro kotirala, osvojila je iznenađujućih 56 mjesta u Saboru, ponajviše zahvaljujući angažmanu šefa SDP-a i premijera Zorana Milanovića.

S takvim izbornim rezultatom, obje su koalicije za dolazak na vlast bile prisiljene tražiti potporu Mosta.

Od izborne noći, 8. studenoga, hrvatski građani su svjedočili dnevnim obratima u pokušaju da se dobiju ključevi Baničkih dvora. Objе su strane prihvaćale i odbijale tripartitnu vlast, što je bila mantra Mosta, odgovarale su na pitanja o „reformskim“ zahtjevima Mosta, kojemu se spočitavalo da ne dijeli pa dijeli fotelje, produžuje rokove za ulazak u pobjednički vlak.

Napeti pregovori završili su dogovorom Mosta i Domoljubne koalicije, čijem je kandidatu Tihomiru Oreškoviću predsjednica 23. prosinca povjerala mandat za sastavljanje vlade. Široj javnosti nepoznati Orešković dolazi iz farmaceutske tvrtke Teva, bio je menadžer u Plivi, ima respektabilnu inozemnu karijeru u financijskom sektoru i nestranačka je osoba. Da uživa podršku više od polovice svih izabranih zastupnika Orešković je dokazao potpisima 78 zastupnika iz Domoljubne koalicije, Mosta, stranke zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića i dvoje zastupnika nacionalnih manjina.

Nedugo zatim, 28. prosinca, u drugom je pokušaju konstituiran Sabor izborom Željka Reinera (HDZ) za predsjednika, a uz one koji su potpisali potporu Oreškoviću kao mandataru, za Reinera su glasovali i reformist Radimir Čačić, preostalih šest zastupnika nacionalnih manjina, HDSSB, ali i dosadašnji predsjednik Sabora Josip Leko (SDP).

Prijevremeno se biralo u 17 gradova i općina, održali se manjinski izbori

Između predsjedničkih i parlamentarnih izbora prijevremeno se biralo u 17 gradova i općina, a održani su i manjinski izbori za predstavnike i članove manjinskih vijeća u svim županijama te 200 gradova i općina.

Biralo se u Dubrovniku, Omišu, Hvaru, Korčuli, Pagu, Rabu, Novom Marofu, Svetom Ivanu Zelini, Zlataru, Kukljici, Rugvici, Milni, Lumbardi, Petlovcu, Čaglinu, Strahonincu i u Gundincima, a sve su političke opcije tvrdile da su baš one konačni pobjednici.

No brojke govore da je na tim izborima, za koje se tvrdilo da su posljednji test za parlamentarne, HDZ s partnerima pobijedio u osam gradova i općina, SDP i HNS u po dva, tri su grada i općine pripale nezavisnim kandidatima, među kojima je bio i Omišanin Ivan Kovačić, kasnije jedan od stupova Mosta, po jednog HSS i koalicija na čelu sa lokalnom, Paškom strankom.

Pripadnici 19 nacionalnih manjina, njih oko 300.000, krajem svibnja birali su svoje predstavnike i članove vijeća u svim županijama i 200 gradova i općina.

Vlada je raspisala izbore za 314 vijeća i 235 predstavnika, no nisu svi birani jer ovlaštene predlagatelji - manjinske udruge i birači, nisu za sve predložili kandidate.

Vijeća i predstavnici imaju savjetodavni karakter, a biraju se na četiri godine.

Izmjene izbornog zakona

Izborni procesi bili su i u fokusu parlamentarnog rada. Iako neuspjao, pokušaj organiziranja referenduma o reformi izbornog zakonodavstva udruge U ime obitelji svojim je potpisima poduprlo više od 380 tisuća birača.

Ustavni sud je doduše u prosincu 2014. zaključio kako taj broj nije dovoljan za raspisivanje referenduma na zahtjev desetine svih birača u Hrvatskoj, no bio je to jasan signal parlamentarnim strankama kako građani nisu zadovoljni postojećim izbornim sustavom te kako je nužno ojačati njihov utjecaj na političko odlučivanje.

Paralelno s prikupljanjem potpisa za referendumsku inicijativu, u saborsku su proceduru pristizali prijedlozi izmjena Izbornog zakona te Zakona o izbornim jedinicama, koji su u veljači rezultirali izmjenama daleko blažim od onih koje je predlagala Željka Markić.

Na prijedlog Kluba SDP-a zakonom je zabranjeno kandidiranje pravomoćno osuđenima za kaznena djela za koja je zapriječena kazna zatvora dulja od šest mjeseci. Po uzoru na europske, uvedeno je preferencijalno glasovanje i na parlamentarnim izborima pa su birači na izborima u studenom uz listu po prvi puta mogli zaokružiti i ime kandidata kojemu daju prednost pred ostalima.

Po izmijenjenom zakonu, svaka je lista, bez obzira radi li se o stranci ili o listi koju predlažu građani, trebala biti potkrijepljena s najmanje 1500 potpisa birača, a liste koje ne poštuju tzv. žensku kvotu, odnosno one na kojima je manje od 40 posto kandidata podzastupljenog spola smatrale bi se nevažećima.

Stranke će radije platiti kaznu nego kandidirati žene

Izmjene su, međutim, bile kratkog daha jer ih je većinu u rujnu, dan prije raspuštanja sedmog saziva Sabora, ukinuo Ustavni sud.

Ukinuta je, među ostalim, mogućnost diskvalifikacije lista koje ne poštuju žensku kvotu, a iako je Ustavni sud isticao kako to ne znači da se ne mora poštovati odredba o najmanje 40 posto kandidata podzastupljenog spola, parlamentarni su izbori pokazali kako će većina stranaka radije platiti visoku kaznu nego osigurati ravnomjernu zastupljenost spolova.

Žensku kvotu nisu ispoštovale ni dvije najveće koalicije, zbog čega bi Domoljubna koalicija, koja ni na jednoj listi nije imala potrebnih 40 posto žena, na kraju mogla platiti kaznu od 550, a koalicija Hrvatska raste 250, koja je na pet lista imala manje od šest kandidatkinja, 250 tisuća kuna.

KOLUMNA Karamarkova teorija relativiteta

Šef HDZ-a Tomislav Karamarko izabrao je rizičnu taktiku svog ponašanja u ovo postizborno vrijeme duboke političke krize i paralize političkog sustava. Jednako kao što je u kampanji desničario o Kevinim jamama i borbi protiv mrzitelja hrvatske države i jugokomunistima koji bi mogli uporabiti Hrvatsku, jednako tako i sada nastavlja gnjaviti plašeći javnost o opasnostima od puzajućeg državnog udara kojega tobože provodi još uvijek aktualni premijer Zoran Milanović.

Karamarko svakoga dana bez prestanka tupi o tome da predsjednik vlade želi uzurpirati vlast i izvesti puč – čime? Činjenicom da želi konstituirati Sabor i omogućiti svim mogućim legitimnim i zakonitim sredstvima da se ispoštuje volja naroda i da zastupnici izabrani na izborima 8. studenoga počnu konzumirati svoje pravo temeljeno na volji građana. To je stvarno opasna ugroza hrvatskog integriteta i državnosti – da Sabor profunkcionira i da zastupnici, među ostalima i njegove stranke, počnu raditi svoj posao. Vjerojatno to odgovara definiciji puča, kad izbjegneš ustavnu krizu, nove izbore i prijepore oko zavrzlama o tome tko ima pravo voditi tehničku vladu, te spriječiš totalni kolaps sustava, onda si valjda po Karamarku izveo puč.

Jednako tako, Karamarko se sada uvrijedio i na »svoju« predsjednicu Kolindu Grabar-Kitarović – ne prestaje kukati i plakati zašto mu ona uporno ne daje mandat za sastav vlade samo zato jer je on relativni pobjednik izbora. Relativni pobjednik, što je to? Paaa, to je ono kad imaš 59 mandata, a treba ti najmanje 76. Zaista, odličan razlog da ti netko povjeri da vodiš vladu, samo zato jer ti se čini da bi to trebao biti ti. Da barem ima kakav napredak u sakupljanju većine u odnosu na 8. studenoga, čovjek bi to možda i shvatio. No, dok je SDP ipak u ovih mjesec dana skućio sa 56 na barem 66, a možda i 72 (u ponedjeljak čak moguće i 76 mandata) podrške bar za formiranje Sabora, Karamarko ponovno dokazuje da nema pojma o računanju. Kao što u kampanji nije znao brojati do pet, ni sad nikako ne zna da je 66 više od 59. Ne ide mu ni teorija relativiteta, dakle.

Što je u biti stvari? Nažalost, HDZ ima na čelu osobu koja je došla iz zone sivila, obavještajnog aparata u kojem nikad ništa nije na stolu, nego je uvijek sve ispod stola (pa tako i potpis na ratni put Mirka Raškovića). Očito je u habitusu takve osobe da rezonira van(ili bolje reći, pod)institucionalno, da su demokratske procedure odiozne i da se uvijek mimo

egzaktnoga želi postići kakav zaplotnjački čin. Kako inače objasniti tu težnju da se konstituiranje Sabora onemogući, kao i da se predsjednicu države javnim pritiskom stalno pokušava natjerati da prekrši jedno od jasnijih ustavnih određenja – da se mandat daje onome tko dokaže da ima podršku 76 zastupnika.

Na Karamarkovu žalost, upravo je objavljen i manifest novog HDZ-a kojega je potpisao Davor Ivo Stier, koji u svom eseju govori o tome da je za Hrvatsku nužno pokrenuti proces demokratizacije društva u prvom redu kroz demokratizaciju stranaka. Jasno, riječ je o demokratizaciji HDZ-a i činjenici da je spremna platforma za bitne promjene u HDZ-u.

Uostalom, ovi izbori jasno su pokazali da se desničarenjem ne može ostvariti pobjeda (osim relativna, pardon) i doista je vrijeme za novu paradigmu sada uvelike retrogradnog HDZ-a. Demokracija umjesto zaplotnjaštva, moglo bi biti dovoljni credo za uspjeh.

Matej Mitrović: Moramo i na oproštaju pokazati da smo Rijeka!

Svjesni smo činjenice da nismo dvije utakmice zaredom dobili »Slaven Belupo«. Želimo na zimski odmor otići sa novih šest bodova, da privedemo kraju polusezonu kako treba i imamo mirne blagdane – kaže Mitrović

RIJEKA Današnja utakmica sa »Slaven Belupom« na Rujevici ne razlikuje se, gledano iz kuta nogometaša »Rijeke«, ni po čemu od prethodnih, osim po tome da je riječ o posljednoj ovogodišnjoj obvezi pred svojim navijačima. Sve to samo dodatno obvezuje »bijeke« da pobjedom ostanu u utrci za jesenskim naslovom, te pritom izravnavaju neke jesenske račune. Koprivničanci su se dvaput ove sezone provukli u ogledima s Riječanima. Pored »nule« u Podravini, ove dvije momčadi odigrale su 3:3 na startu prvenstva u posljednjem ogledu na Kantridi. Doduše, tada nitko nije slutio da će vrlo solidna momčad »Slaven Belupa« doći na Rujevicu tek kao sedma momčad lige koju dijeli tek bod od pozicije koja vodi u kvalifikacije za Drugu HNL.

- Svjesni smo činjenice da nismo dvije utakmice zaredom dobili »Slaven Belupo«, oni su sigurno dobra ekipa, međutim, mi moramo pokazati da smo domaćini na Rujevici, da smo – »Rijeka«. Nadam se da ćemo se pokazati u pravom licu, da ćemo odigrati pravu utakmicu i da ćemo, naravno, pobijediti – govori Matej Mitrović, 22-godišnji stoper Riječana, koji je u posljednjim utakmica postao »starter«, a nakon što je Marko Lešković završio na operacijskom stolu zbog loma nosa.

Oprez

- Koprivničanci su ekipa s dobrim pojedincima. Imaju trenera koji želi igrati. U posljednjoj utakmici u Puli imali su na svojoj strani posjed i rezultat. Moramo biti oprezni jer sigurno su u stanju svakoga namučiti. Imaju dobru veznu liniju i opasne napadače – upozorava branič iz Požege.

Samo dvije ekipe su do sada uspjele s Rujevice otići neporažene – »Hajduk« i »Inter«. Sudeći po tome, Koprivničancima se crno piše.

- U domaćim utakmicama uglavnom dominiramo od prve do posljednje minute, ipak je to naš domaći teren. Očekujemo da će tako biti i protiv »Slavena«. Sigurno da će oni stati iza čvrstoga bloka, ali nadam se da se neće baš tako jako zatvoriti, odnosno da ćemo im što prije zabiti gol i tako si olakšati posao. Koja je razlika između Kantride i Rujevice? Za mene je ključna ta domaća atmosfera koja te tjera naprijed, a sigurno da utječe na naše suparnike. Navijači su tu naš veliki saveznik, a sigurno da je i na Kantridi i na Rujevici sjajno igrati u takvom ugođaju. Možda je mala prednost Rujevice kvalitetniji travnjak, samim time brži je protok lopte, sigurnija predaja i primanje lopte. Isto tako činjenica je i da su gledatelji bliže travnjaku pa te to ozračje više ponese.

Pogled prema Osijeku

Riječane pobjeda ostavlja na samom vrhu, usamljene ili u paru s »Dinamom«, ovisno o ishodu oglada »modrih« u Gradskom vrtu.

- Naravno da se nadamo da ćemo biti prvi na kraju polusezone. Sigurno da priželjkujemo kiks »Dinama«, ali najbitnije je da mi pobjeđujemo jer to je jedini siguran put da ostanemo na vrhu. Posljednja utakmica pred domaćom publikom ove godine sigurno je dodatni motiv.

- Želimo na zimski odmor otići sa novih šest bodova, da privedemo kraju polusezonu kako treba i imamo mirne blagdane – naglašava branič koji je ove jeseni uglavnom bio u statusu pričuve standardnom dvojcu braniča Samardžić – Lešković.

- Nažalost, ušao sam u momčad nakon što se Lešković ozljedio. Nadam se da ću ga dostojno zamijeniti. Dok nisam igrao, uredno sam trenirao i tako održavao formu. Zadovoljan sam svojim posljednjim partijama, važno je tako nastaviti – poručio je Mitrović.

RAZOČARALI TISUĆE

Rijeka ugasila euforiju na Poljudu: Gosti razbili Hajduk i preuzeli prvo mjesto HNL-a!

Kekova momčad potpuno je nadigrala Burićevu koja je nakon Slovana još jednom podlegla velikim očekivanjima brojne i strastvene publike Hajduka.

Hajduk je u jadranskom derbiju doživio pravi nokaut, baš strašan od kojeg će se „bijeli“ teško oporaviti, barem do kraja jesenskog dijela prvenstva. Pobjeda Rijeke od 3:0 na prepunom i napaljenom Poljudu, pokazala je superiornost Kekove momčadi, kao i nedovoljnu zrelost Burićeva sastava. Hajduk je tako pao na najvažnijem ispitu, slično kako se dogodilo i na europskoj sceni protiv Slovana iz Libereca.

Uvertira je u Poljudu bila kao da se igra najveći, najvažniji derbi, doslovno kao da se odlučuje o naslovu prvaka. Toliko pjesme podrške Hajduku „jer on je prvak svita“ zaista se godinama nije čulo na utakmicama HNL-a. Međutim, sve je bilo uzaludno, Rijeka je odigrala znalački, s jedne strane su paralizirali Hajduka, s druge strane su brzo izvodili napade, prije svega preko raspoloženog Marina Tomasova (autor gola iz slobodnog udarca, asistent za dva preostala pogotka gostiju).

Od početka taktičko nadmudrivanje, oba sastava s četvorkom u obrani, Rijeka s jednim pravim napadačem (Balaj), Hajduk faktički bez pravog špica, čak su povremeno istureniji bili Sušić i Tudor od Vlašića. Dakle, oba trenera odlučili su se na kartu čvršće obrane, odatle faktički i nije bilo suvislih napada, jedni druge su u začetku akcija toliko dobro blokirali da se sve svelo na odigravanje serije povratnih lopti. Takvo postavljanje je bilo povoljno za Rijeku, nikako za Hajduka čiji su navijači žudili za pobjedom.

Hajduk je ipak bio nadmoćniji, u jeku tih napada, traženja prolaza prema vratima Vargića, stoper „bijelih“ Bilyi je pogriješio, Riječani, to jest Tomasov, odigrali su kontru na maestralan način, pripremio je idealnu mogućnost za Bezjaka (28.) i to je 0:1.

Još dva puta mreža Kalinića bila je u pravoj opasnosti, jednom se vratar Hajduka poskliznuo, ali Tomasov nije stigao iz kosa pogoditi mrežu. Drugi put su Riječani izigrali stopere „bijelih“, Balaj nije bio precizan. No, onda je došao novi šok za navijače Hajduka, Tomasov (42.) je iz slobodnog udarca s dvadesetak metara kirurški precizno poslao loptu u mrežu za 0:2. I to je bila gotova misa, bez obzira što se imalo igrati drugo poluvrijeme.

I odmah, još jedan udarac, opet je Tomasov kao vihor prošao, snažno šutirao, Kalinić nije ukrotio udarac, odbio je loptu, Balaju (50.) kojem nije bilo teško poentirati za 0:3.

Do kraja je splitska momčad pokušavala postići makar počasni gol, „bijeli“ su se trudili, Riječani s lakoćom čuvali svoja vrata. Evidentno je da Rijeka raspolaže bolje ukomponiranim sastavo, njihov trijumf je potpuno zaslužan.

Uglavnom, Rijeka je izvela pravi udarac, slično kao i 1999. kad je s 3:1 u treći za naslovom pobijedila Hajduka i otvorila sebi put prema naslovu prvaka. Matjaž Kek, trener Rijeke devet minuta prije kraja izveo je malu paradu, pozvao je glavnog igrača Tomasova na klupu, ispraćen je zvižducima, ali su se s tribina od strane domaćih navijača čuli i aplauzi.

NARODNI HEROJ LJILJAN VIDIĆ

DRUGI NAJUSPJEŠNIJI HRVATSKI FILM U OVOM STOLJEĆU

Veliki uspjeh u prvom tjednu prikazivanja

U prvom tjednu prikazivanja najiščekivaniju hrvatsku komediju godine vidjelo je 25.000 gledatelja

Najiščekivanija hrvatska komedija godine, 'Narodni heroj Ljiljan Vidić' redatelja Ivana Gorana Viteza ruši sve rekorde gledanosti.

Naime, u prvom tjednu prikazivanja film je oduševio 25 000 gledatelja diljem Hrvatske. Tematika filma koja odgovara na pitanje 'gdje si bio '45-te?' se očito svidjela hrvatskoj publici.

Redatelj filma, Ivan Goran Vitez o ovom početnom uspjehu kaže: „Radi se o zbilja odličnom rezultatu za prvi tjedan, ali prvenstveno bih volio da se gledanost nastavi i u narednim tjednima. Budući da je nakon nedavnih festivalskih uspjeha hrvatskih filmova sad uslijedio i kino uspjeh, što nikako nije slučajno, već posljedica promišljenih procesa. Ipak, u svemu tome, iskoristit ću priliku da istaknem i nešto loše, a to je odlazak u pečalbu Tamare Cesarec, direktorice fotografije s kojom sam radio na oba svoja cjelovečernja filma, a za koju ispada da u Hrvatskoj mimo toga nema posla. Tako da bih ovaj trenutni uspjeh „Narodnog heroja Ljiljana Vidića“ posvetio njoj, bez koje ovog filma u ovom obliku ne bi bilo niti u naznaci. Drž' se, Tamara, nismo te zaslužili!“

Narodni heroj Ljiljan Vidić prati četu partizana koja se, predvođena mladim pjesnikom, natječe na endehazijskom talent showu „Čimbenik X“: pobjednik osvaja nastup na Poglavnikovom domjenku te samim time i priliku da uz pjesmu, ples i pucnjeve okonča rat. Saznajte tko je pobijedio u Drugom svjetskom ratu, a tko u prvom hrvatskom talent showu; kako su u 40-ima izgledali šoping centri, a kako razgovori za posao; koji je automobil Hitler poklonio Paveliću i kakve je mudre misli Tito zapisao u svojem nikad objavljenom priručniku za samopomoć.

Premda smještena pred kraj Narodnooslobodilačkog rata, priča Narodnog heroja Ljiljana Vidića govori o Hrvatskoj danas: još uvijek živimo u 1945-oj, još uvijek se dijelimo na

partizane i ustaše, nikako da se dogovorimo tko je heroj, a tko zločinac - i kako stvari stoje, još ćemo se načekati dok dobijemo zvijezde veće od Tita i Pavelića. U redovima partizana bore se glumci Kristijan Jaić, Stjepan Perić, Stojan Matavulj, Tena Jeić-Gajski, Ljubiša Savanović i Ivan Đuričić. U ulozi Josipa Broza Tita nastupa Dragan Despot, dok Sile Osovine predstavljaju Dražen Čuček kao Ante Pavelić i Dražen Kühn kao Adolf Hitler.

Rektorov prijedlog Oreškoviću: Vratite ćirilicu u škole

„Nije bilo dobro da se ćirilica isključila iz upotrebe“

U razgovoru s mandatarom za sastavljanje Vlade **Tihomirom Oreškovićem** rektor Zagrebačkog sveučilišta prof. dr. **Damir Boras** kazao mu je da bi za smanjenje tenzija, posebno u Vukovaru, trebalo ponovno uvesti ćirilicu u hrvatske škole. Iako se o tome u kuloarima govorilo već nekoliko dana, jučer nam je sam rektor Boras potvrdio da je to kazao Oreškoviću.

Smanjiti tenzije

- Važno je da se tenzije smanje i važno bi bilo vratiti ćirilicu u škole kao hrvatsko pismo te ponuditi učenicima koji to žele da kao izborni sadržaj uče glagoljicu.

Nije bilo dobro da se ćirilica isključila iz upotrebe jer se u Hrvatskoj upotrebljavala stoljećima i nikome nije ništa falilo – objasnio je svoje stajalište rektor Boras. Za razliku od njega, prof. dr. **Ante Bežen**, dugogodišnji profesor **Učiteljskog fakulteta**, misli da to nije dobra ideja.

- Nekada su učenici od 3. razreda osnovne škole učili ćirilicu, a ukinuta je devedesetih godina prošlog stoljeća i dobro znamo zašto. Uvođenje ćirilice tenzije ne bi smanjilo, moglo bi ih samo povećati. Ćirilica treba imati status kao i svako drugo pismo, primjerice glagoljica, koja je također hrvatsko pismo, i mogu biti izborne – kategoričan je Bežen.

Dodaje također da je dobro znati što više jezika i pisama, ali isto tako naglašava da ćirilica ne treba imati drukčiji položaj od ostalih. I bivša ministrica obrazovanja **Ljilja Vokić** ostavila bi mogućnost da učenici koji žele mogu učiti ćirilicu, ali nametala je ne bi.

- Ćirilica nije samo srpsko pismo, ona je pismo nekoliko slavenskih naroda, imali su je i Hrvati pa su je ostavili, kao jednom i glagoljicu, i okrenuli se zapadnoj latinici. Rektor Boras misli da bi uvođenje ćirilice možda smanjilo tenzije, a ja mislim da ne bi – ističe **Ljilja Vokić**.

Bolje informatika ili treći jezik

- Mislim da ima puno pametnijih stvari za uvođenje u škole od ćirilice – pola u šali, pola ozbiljno odgovorio je bivši ministar obrazovanja **Radovan Fuchs** na pitanje treba li u škole uvesti ćirilicu.

- Bez obzira na to što je svako znanje korisno i što je ćirilica i hrvatsko pismo, mislim da je u škole ne treba vraćati. Učenici su ionako preopterećeni, a pametnije bi bilo uvesti obveznu informatiku ili treći strani jezik.

Mislim da se ne trebamo vraćati na nešto što smo već imali – prokomentirao je Fuchs i zaključio: – Ako je cilj smanjiti tenzije, podsjećam da su nastale upravo među ljudima koji su imali obvezu učiti i latinicu i ćirilicu. Učimo djecu za budućnost, a ne za prošlost – zaključio je Fuchs.

Što kažu o rektorovoj ideji:

Milorad Pupovac, predsjednik SDSS-a:

„Cilj je te plemenite ideje potvrđivanje povijesnih činjenica i povećavanje tolerancije u društvu, no ne znam koliko je realna.“

Arsen Bauk, ministar uprave na odlasku:

„U osnovi podržavam prijedlog rektora Borasa. Bila je greška ukidati ćirilicu, ali bila su to druga vremena.“

Tomislav Josić, Stožer za obranu hrvatskog Vukvara:

„To nije potrebno Hrvatskoj. Odlučuje se na višoj razini, ali to nije ono za što se zalaže Stožer za obranu hrvatskog Vukovara niti je na tragu riječi predsjednice Grabar-Kitarović.“

Gordan Jandroković, član predsjedništva HDZ-a:

„Ideja je takva da uopće ne vjerujem da je to točna informacija.“

8.2. Översättningar till svenska

Den femte årstiden: Karnevalen i Rijeka – den kroatiska turismens topphändelse

Årets program erbjuder massor med maskeraddanser, konserter, galna idrotter, teaterföreställningar, men också en rad humanitära aktioner

RIJEKA, KROATIEN Att Rijeka är på väg in i den femte, galnaste, årstiden tillkännages genom stadens karnevalsdräkt och årets karnevals första pressträff som hölls igår. Pressträffen var förvisso full av information men slutsatsen är: Rijekas karneval i år kommer att vara kort men intensiv. Årets karneval börjar i Rijeka den 17 januari, den helige Antonius minnesdag, med det traditionella uppresandet av *pust*. Pust är en stor docka med ett satiriskt namn, oftast efter någon politiker, och den beskylls för alla dåliga saker som hänt under det gångna året. Karnevalen slutar på askonsdagen som detta år infaller den 10 februari, vilket betyder att dessa tre karnevalsveckor kommer att vara mer än laddade med olika maskeradhändelser. Årets program erbjuder massor med maskeraddanser, konserter, galna idrotter, teaterföreställningar, men också en rad humanitära aktioner. Utnämmandet av Karnevalens drottning hålls på fredagen den 22 januari, barnparaden passerar genom staden på lördagen den 30 januari, och avslutningen av Rijekas karneval eller den internationella karnevalsparaden äger rum på söndagen den 7 februari 2016.

Ett humanitärt drag

- Karnevalen i Rijeka börjar igen, men i år kommer den tyvärr att vara mycket kortare än vi som älskar den skulle vilja. På grund av detta måste vi stoppa in alla händelser i bara tre veckor och därför kommer årets karneval att vara oerhört dynamisk. Precis som under tidigare karnevaler, styrs staden under Rijekas 33:e karneval av masker. Därför kommer jag att redan nästa fredag överlämna stadens nycklartill Meštar Toni ("Mäster Toni") så att jag kan njuta av alla karnevaliska händelser i fred, sade Rijekas borgmästare Vojko Obersnel. Under denna öppningsceremoni övertar Meštar Toni symboliskt rollen som borgmästare under karnevalen varje år. Rijekas verkliga borgmästare Obersnel tillade att karnevalen i år har ett karakteristiskt humanitärt drag. På den traditionella humanitära Karnevalsbalen kommer man

att samla pengar till Centrum för autism i Rijeka så att man kan utrusta dess sensoriskalekplats som en del av projektet *Sensorisk lekplats för vårt leende*.

Borgmästare Obersnel betonade att Rijekas karneval sedan länge är känd även utanför Kroatians gränser och han är övertygad om att årets karneval åter kommer att locka många turister.

- Året 2015 uppnådde staden Rijeka sina hittills bästa resultat i turism, vilket innebär en ökning i antalet övernattningar av 25 procent i jämförelse med det gångna året. Karnevalen i Rijeka är definitivt ett av stadens evenemang som lockar turister, sade borgmästare Obersnel och tillade att karnevalen är en del av stadens program som kandidat till Europas kulturhuvudstad 2020. Rijeka är en av fyra kroatiska städer som kom in i den andra omgången av valet till Europas kulturhuvudstad. Staden kandiderar under slogan *Rijeka 2020 – en hamn av mångfald* och den baserar sin kandidatur på ett kulturprogram som behandlar stadens inneboende teman såsom arbete, vatten och migration – lika viktiga för Europas nutid och framtid. Karnevalen i Rijeka, som en av stadens mest synliga och största kulturella evenemang och märken, får en speciell plats inom programmet Rijeka 2020.

Topphändelsen

Direktören för Rijekas turistbyrå Petar Škarpa redogjorde kortfattat årets karnevals program. Masker övertar staden officiellt under festligheten av utnämmandet av Karnevalens drottning på fredagen den 22 januari i idrottshallen Dvorana Mladosti, och med detta börjar den korta perioden fylld av karnevaliska evenemang. Höjdpunkten, som alltid, är barnparaden och den internationella karnevalsparaden, den 30 januari respektive den 7 februari. Anmälningstiden för karnevalsgrupper är slut och det definitiva antalet grupper och deras ordning kommer snart att meddelas på karnevalens officiella webbsidor www.rijecki-karneval.hr. På samma adress kan man hitta nyttig information om Rijekas karneval, samt ett detaljerat program.

- Årets kampanj har varit utarbetad och enad med Kroatiska turistrådets nya nationella kampanj *Croatia – Full of Life*, och Rijekas karneval är den första stora händelse som har koordinerat och anpassat sin kampanj till den nationella kampanjen. Karnevalen i Rijeka, som den kroatiska turismens topphändelse, utgör den största händelsen i Kroatien under lågsäsongen. Karnevalen är ett utmärkt ledmotiv för att gynna inte bara Rijeka utan också

Kvarnerviken, där Rijeka ligger, samt hela Kroatien, underströk direktören för Rijekas turistbyrå.

Direktören Škarpa pekade också på två starka idrottsprogram. Ett av dem är traditionellt och det har varit med Rijekas karneval sedan 1990 – den maskerade rally Paris-Bakar som körs den 23 januari genom staden och dess omgivningar. Det andra är något yngre men det är definitivt fast rotat i karnevalen – Carnival Snowboard Session som hålls den 30 januari på bryggan Karolina Riječka i stadens centrum. Den kroatiska nationalteatern i Rijeka anslöt sig igen till karnevalen med sin Teaterkarusell, dvs. ett program träffande för karnevalen. Företaget Exportdrvos gamla upplag i närheten av stadens centrum blir återigen konserthallar för karnevalsfester. Shoppingcentret Tower Center Rijeka anlägger en skridskobana och erbjuder en hel del roliga program, bl.a. utnämningen av karnevalprinsen och karnevalprinsessan. Förutom maskerad galenskap visar Rijekas karneval sin humanitära sida på många olika sätt varje år – t.ex. i år lagar man humanitär mat som är traditionell i kustområdena vid det norra Adriatiska havet, organiserar humanitära karnevalsfester och den traditionella humanitära Karnevalsbalen, och det Röda Korset organiserar den traditionella frivilliga blodgivningen i början av februari.

Konserter av många kända kroatiska musiker

Snart den viktigaste mannen i Rijeka, Meštar Toni, har bjudit alla till den festligheten av överlämnandet av stadens nycklar och utnämmandet av Karnevalens drottning på fredagen i idrottshallen Dvorana Mladosti. Före denna ceremoni måste det traditionella uppresandet av pust hållas. I år hålls uppresandet av karnevalens officiella pust den 15 januari kl.12 framför Fakulteten för marin vetenskap i Rijeka. Men i år sker uppresande av pust under hela veckan och på olika stadsdelar därför att nästan varje karnevalsgrupp har sin egen pust.

Den aktuella drottningen Stella Paris, som räknar de sista dagarna av sitt välde, har bjudit alla att delta i karnevalens program och med sång och dans markera den vackraste säsongen i staden – Rijekas karneval. Karnevalens traditionella sponsorer är Ožujsko, Kroatiens populäraste öl, och dess tillverkare, bryggeriet Zagrebačka pivovara. Zagrebačka pivovaras regionchef för grosshandel Dario Ružić har aviserat flera konserter av många kända kroatiska musiker i företaget Exportdrvos gamla upplag. Musiker som framträder är karnevalens gamla gäst Jole (den 23 januari) och rockbandet Prljavo Kazalište med det nya unga rockbandet från

Rijeka – Jonathan (den 30 januari). DJ Advent håller årets Carnival DJ Session den 6 februari, och den 7 februari är reserverad för karnevalens slutliga heldagsfest.

DESTINATION KROATIEN: DALMATIENS VACKRASTE STRÄNDER

DROTTNINGENS STRAND (kroatiska: "Kraljičina plaža")

Den lilla kuststaden Nin ligger i närheten av staden Zadar och den är bl a berömd för sin lagun som har mer än 8000 meter av sandstränder. Den vackraste av dessa stränder anses vara den tre och halv kilometer långa Drottningens strand som ligger bara 400 meter från den kungliga staden Nin och som kan nås från staden genom en kort promenad längs kusten. Staden Nin fungerade som huvudstad för flera medeltida kroatiska kungar och denna strand fick sitt namn efter legenden om den första kroatiska kungen Tomislavs fru, som gärna njöt av Nins laguns charm i de sällsynta stunderna av familjevila. Lagunens atmosfär, sanden, en vegetation som i en naturpark, vassen, ett rikt växt- och djurliv, i kombination med det metallgrå massivet Velebit i bakgrunden gör Drottningens strand unik för den kroatiska kusten, som om man inte vore i Dalmatien. Stranden kan nås med bil, som kan lämnas på en av tre närliggande parkeringsplatser med mer än 500 platser som ägs av ett kommunalt företag. På stranden kan man hyra parasoll och solstolar för mellan 20 och 40 kronor, samt trampbåtar. På grund av det grunda, varma och klara vattnet är Drottningens strand idealisk för familjer, särskilt för föräldrar med små barn. En del av stranden är speciellt utrustad för bebisar, och nyligen har stranden också utrustats med en 500 meter lång del där funktionshindrade personer kan ta sig i vattnet. Stranden har utomhusduschar, offentliga toaletter, fyra barer, tre snabbmatställen, och dessutom finns det en pizzeria i närheten. En varmkorv kostar t.ex. 25 kronor eller lite mer. Ett hundratal meter från stranden ligger Kroatiens största lokalitet med hälsosam gyttja. Vad som är särskilt fascinerande är de förändringar stranden genomgår varje dag tack vare den starka inverkan av ebb, flod och havsströmmar. Detta fenomen gör det möjligt för Drottningens strand att mäta sig med Zlatni rat på ön Brač, som också är känd för ett sådant fenomen och som för övrigt är en av Kroatiens mest kända stränder.

SLANICA

Stranden Slanica på ön Murter har i årtionden varit en favoritdestination för sommarvila och nöje för tusentals gäster som besöker denna pittoreska stad på ön med samma namn. Stranden är exceptionell på många sätt, från natursanden till den unika utsikten över hela Kornatiskaergården och den överlägset vackraste solnedgången. För de gäster som vistas i staden

Murter är det enklaste sättet att nå stranden Slanica att gå till fots, medan andra kan åka ditmed bil. Slanica ligger ungefär 700 meter från staden Murters centrum, och dess utbud uppfyller även de mest krävande gästernas krav. På stranden finns det många restauranger, en vattenrutschbana och en lekplats i havet, som båda är särskilt attraktiva för de yngsta. De äldre brukar gärna hyra kajaker, solstolar och parasoller, medan de i skuggan av tallarna kan beställa professionell massage. Det finns sex restauranger och barer på stranden som erbjuder allt från snabbmat till traditionella lokala specialiteter. Gästerna väljer vanligtvis pizzor eller grillrätter som kostar 50 kronor. Priserna är inte högre än i Murters centrum, och parkeringsbiljetter kostar mellan 25 och 50 kronor.

NUGAL

De som besöker stranden Nugal kommer knappast att ersätta den med någon annan strand. Stranden ligger i kanten av skogsparken på halvön Osejava, emot staden Tučepi på fastlandet. Det kan nås genom att vandra från staden på en skogsstig längs havet för ungefär en halvtimme, men alla badare säger att det lönar sig. Stranden är inte utrustad och organiserad men dess charm och orörda natur kompenserar för eventuellt bristfälligt utbud i jämförelse med den moderna civilisationen. Återspeglning av de höga lodräta klippor med tallar har spillt grön-azurblå färgen på havet. Nugals vita grus har blivit ett paradiset både för nudister och de i baddräkter. Många är kär i stranden och det är de som tar hand om dess renlighet. På senare tid gör det en tysk bosatt i staden Makarska. När avfallspåsar är fulla ringer han till Turistbyrån som sedan ordnar transport av avfall med båten.

NIKOLINA

Stranden Nikolina i hamnstaden Baška Voda har blivit en av de mest prestigefyllda stränderna vid bergsmassivet Biokovos fot. Stranden ligger i stadens centrum men den har behållit intimitet för badare. Stranden Nikolina har fått Blå Flagg, vilket i sig markerar att den erbjuder alla utbud som stränder måste ha, inklusive t.ex. badvakter. Utrymmet där man får bada är omgivet av en boj och detta betyder att badarna inte är i någon fara för motordrivna fritidsrekvisit inom detta utrymme. Man kan hyra trampbåtar på ungefär 80 kronor. Stranden Nikolina har oumbärliga solstolar som kostar 35 kronor och parasoller som kostar 25. Det finns utomhusduschar men man måste sätta 2 kronor in i automaten för att kunna använda dem. Det utrustades också två ställen där funktionshindrade personer kan ta sig i vattnet.

Stranden är relativt stor och öst med material av hög kvalitet. Bredvid stranden finns det en promenad som är belyst på natten så man behöver inte gå ut i vimlet av den parallella vägen genom Baška Voda. Det finns tre restauranger som serverar mål, och en daglig meny kostar 55 kronor. Stranden Nikolina rengörs och underhålls flera gånger om dagen och det finns tre offentliga toaletter. Sus på stranden slutar inte vid solnedgången utan den fortsätter på restauranger och två strandbarer. Brus sänks vid midnatt och musik fortsätter spelas tyst till klockan två.

BLÅ STRANDEN (kroatiska: "Plava plaža")

Många har skrivit verser om Blå stranden och den är den mest populära stranden i staden Vodice. Den tama långa bukten, skuggorna av tallar och tamarisker, det klara och rena havet, utomhusduscharna, ställena där funktionshindrade personer kan ta sig i vattnet osv. har säkerställt stranden Blå Flagg för sjätte året i rad. Därför att stranden har ett rikt utbud är den fulla från morgon till natt. Även när strandområdet är helt tomt promenerar människor längs Blå stranden dygnet runt. Förutom detta är denna promenad en outhärlig destination för motionärer och joggare. Få av Vodices lokalbefolkningen och deras gäster åker till stranden med bil även om det finns en parkeringsplats i närheten och biljetter kostar ungefär 6 kronor för en timme, 25 kronor för 12 timmar och 55 kronor för 24 timmar. Blå stranden ligger faktiskt mitt i staden – en fem minuters promenad från Vodices centrala torg, så ingen av gästerna kan klaga på turisttjänsternas mängd. Bara ett steg från staden finns det många restauranger, bufféer, barer osv. På själva stranden säkerställs nöje av en vattenpark (en halvtimme kostar 50 kronor, en timme 60 kronor, och en hel dag 150 kronor), en lekplats, och trampbåtar man kan hyra (en timme kostar 60 och en halvtimme 35 kronor). Man kan också få massage (som kostar, beroende på behandlingen, mellan 120 och 500 kronor) eller besöka det närliggande dykcentret. Att hyra solstolar (30 kronor per dag) och parasoller (18 kronor per dag) är inte heller dyrt. Det är alltså inte konstigt att Blå stranden behåller företrädet av Vodices mest besökta strand varje år.

PORAT

Sandstranden Porat på ön Biševo ligger på öns sydvästra del. Den ansedda irländska tidningen *The Irish Times* räknade stranden, i en artikel som publicerades 2011 på mittuppslag, bland de sju vackraste stränderna i världen. Stranden Porat är en dold juvel, skyddad från starka vindar

och täckt med tallar. Havet i bukten är kristallklart och det är ett verkligt nöje att simma i det. Stranden har en bar och två fiskrestauranger där turister njuter av god mat och det berömda fina lokala vinet Plavac. Ön Biševo ligger ungefär fem sjömil sydväst om staden Komiža på ön Vis. Biševos yta är cca sex kvadratkilometer och den har flera orter: Mežuporat, Porat, Poje, Velo Gora, Nevaja, Potok, Gornja Salbunara, samt Donja Salbunara. Men idag är dessa orter, utom på sommaren, mycket glest befolkade. Under turistsäsongen är Biševo ansluten till Komiža med en reguljär fartygslinje och under sommarmånaderna med många linjer för utflykter också. På ön är det möjligt att hitta privatboende. Fartyget (med ett luftkonditionerat utrymme för passagerare) avgår från Komižas hamn varje dag klockan åtta på morgonen och återvänder från Biševo till Komiža klockan 18. Returbiljett kostar ungefär 75 kronor. Förutom detta erbjuder stranden omklädningshytter, solstolar man kan hyra (för 30 kronor per dag), offentliga toaletter, snabbmatställen, samt olika restauranger och barer.

Kroatiens politiska år 2015 började och slutade med val, och kvinnokvoten föll i glömska

Bland annat avskaffades möjligheten att diskvalificera listor som inte respekterar kvinnokvoten. Även om Kroatiens författningsdomstol har påpekat att detta inte betyder att man inte behöver respektera bestämmelsen om åtminstone 40 procent av kandidaterna av det underrepresenterade könet, visade årets parlamentsval att de flesta partierna hellre skulle betala höga böter än säkerställa jämlik representation av könen

ZAGREB – Val spelade en viktig roll i Kroatiens politiska år 2015 – i början av året fick Kroatien sin första kvinnliga president och i slutet av året fick landets parlament Sabor en ny sammansättning, där majoriteten innehas av Kroatiska demokratiska unionen (Hrvatska demokratska zajednica, HDZ) med sin Patriotiska koalition (Domoljubna koalicija) och Oberoende listan Bron (MOST nezavisnih lista).

Kolinda Grabar-Kitarović valdes till Kroatiens första kvinnliga president den 11 januari 2015 i den andra valomgången. Bakom henne stod Patriotiska koalitionens och med hennes seger fick HDZ sin kandidat på presidentposten för första gången på 15 år.

Med nöd och näppe besegrade Kolinda Grabar-Kitarović den sittande presidenten och SDP:s (Socijaldemokratska partija Hrvatske – Kroatiens socialdemokratiska parti) kandidat Ivo Josipović som förutsades vinna en jordskredsseger av nästan alla valenkäter.

Men väljarna får alltid sista ordet. I detta fall röstade 50,7 procent av dem för Kolinda Grabar-Kitarović, förutvarande utrikesminister med en framgångsrik internationell karriär, och 49,3 procent för Ivo Josipović, universitetsprofessor i juridik.

Året som gått var inte bra för Ivo Josipović. Efter att han hade förlorat presidentvalet lämnade han SDP och senare grundade han ett parti med vilket han kandiderade i parlamentsvalet, men också utan framgång.

I början av kapplöpningen om att bli Kroatiens president fanns det fyra kandidater. Förutom ovannämnda kandiderade läkaren Milan Kujundžić, som stöddes av en koalition av små högerpartier, och den unge Ivan Vilibor Sinčić från organisationen Živi zid ("Den levande

muren”) som allmänheten dittills förbundet med aktivister som kämpar mot att människor blir vräkta.

Presidentvalets första omgång ägde rum den 28 december 2014 och den andra omgången den 11 januari 2015. Den nya presidenten svor presidenteden den 15 februari 2015 inför Kroatiens författningsdomstol och dess ordförande Jasna Omejec.

Parlamentsval

Den 8 november valde de kroatiska väljarna den nya sammansättningen av Sabor. Det har 151 ledamöter och majoriteten av platserna hålls av HDZ:s Patriotiska koalition. Valets stora överraskning var MOST, en politisk plattform med 19 ledamöter som har olika politiska och ideologiska förtecken.

SDP:s koalition, vars framgång inte förutsågs av någon före valet, vann överraskande 56 platser i Sabor, till stor del tack vare SDP:s partiledare och premiärminister Zoran Milanovićs ansträngningar.

Med ett sådant valresultat var båda koalitionerna tvingade att söka MOST:s stöd.

Sedan valnatten, den 8 november 2015, har kroatiska medborgare dagligen bevittnat vändningar i partiernas försök att få nycklarna till Banpalatset, den kroatiska regeringens säte, eller m.a.o. komma till makten. Båda sidorna har sedan ömsom accepterat och ömsom avslagit trepartsregering, som var MOST:s mantra. Båda har svarat på frågor om MOST:s reformkrav medan MOST har förebrått att de först erbjuder fåtöljer och sedan ändrar sig och därmed förlänger terminen för att hinna med det vinnande tåget.

Spända förhandlingar slutade med en överenskommelse mellan MOST och Patriotiska koalition, vars kandidat Tihomir Orešković ges mandatet att bilda regering av presidenten Kolinda Grabar-Kitarović den 23 december 2015. För allmänheten okände Orešković kommer från läkemedelskoncernen Teva. Han var chef i det kroatiska läkemedelsbolaget Pliva, har en respektabel internationell karriär inom den finansiella sektorn, och han är inte medlem i något politiskt parti. Att han åtnjuter stöd från mer än hälften av alla valda ledamöter bevisade Orešković med 78 signaturer från ledamöter av Patriotiska koalition,

MOST, Kroatiens huvudstad Zagrebs borgmästare Milan Bandićs parti, samt två ledamöter som representerar nationella minoriteter.

Snart därefter, den 28 december 2015, bildades Sabor andra gången runt. Till Sabors president valdes Željko Reiner (HDZ) som, förutom av dessa som redan stött Orešković, fick röster från reformisten Radimir Čačić, de övriga sex ledamöter som representerar nationella minoriteter, HDSSB (Hrvatski demokratski savez Slavonije i Baranje – Slavoniens och Baranjas kroatiska demokratiska förbund), och Sabors före detta president Josip Leko (SDP).

Förtida val i 17 städer och kommuner; nationella minoriteter valde sina företrädare

Mellan presidentval och parlamentsval hålls förtida val i 17 städer och kommuner. Minoriteter röstade för sina företrädare och medlemmar av minoritetsråden i alla kroatiska län samt 200 städer och kommuner.

Förtida val hölls i städer och kommuner Dubrovnik, Omiš, Hvar, Korčula, Pag, Rab, Novi Marof, Sveti Ivan Zelina, Zlatar, Kukljica, Rugvica, Milna, Lumbarda, Petlovac, Čaglina, Strahoninec och Gundinci. Naturligtvis påstod alla politiska alternativ att just de var de slutliga segrarna.

Detta val påstods vara det sista testet inför parlamentsvalet och siffrorna tyder på att HDZ och deras partners vann i åtta städer eller kommuner, SDP och HNS (Hrvatska narodna stranka - liberalni demokrati – Kroatiska folkpartiet - liberaldemokraterna) i två, medan tre valde oberoende kandidater (bland vilka var Ivan Kovačić som senare blev en av MOST:s pelare), en valde HSS (Hrvatska seljačka stranka – Kroatiska bondepartiet), och en sitt lokala parti.

19 nationella minoriteter, cirka 300 000 medborgare, valde i slutet av maj sina företrädare och medlemmar av minoritetsråden i alla län och 200 städer och kommuner.

Regeringen aviserade val till 314 råd och 235 företrädare men alla dessa valdes inte därför att de legitimerade förslagsställarna – minoritetsföreningar och väljare – hade inte föreslagit kandidater för alla poster. Råd och företrädare har en rådgivande karaktär och de ska väljas för fyra år.

Ändringar i vallagen

Valprocesserna stod i fokus för det parlamentariska arbetet. Även om medborgarinitiativet U ime obitelji ("I familjens namn") misslyckade i sitt försök att organisera en folkomröstning om vallagstiftningens reform fick de stöd av mer än 380 000 väljare.

Men Kroatiens författningsdomstol slöt sig i december 2014 att detta antal inte räcker till och att en folkomröstning inte skulle anordnas på begäran av bara en tiondel av alla väljarna i Kroatien. Men detta var en tydlig signal till parlamentariska partier att medborgarna inte var nöjda med det befintliga valsystemet och att det var nödvändigt att stärka medborgarnas inflytande på politiskt beslutsfattande.

Parallellt med namninsamlingen för folkomröstningen kom till Sabor förändringsförslag för vallagen och lagen om valdistrikt. Dessa förändringsförslag resulterade i februari 2015 i förändringar långt mildare än de som föreslagits av Željka Markić, medlem i medborgarinitiativet U ime obitelji.

På förslag av SDP:s partigrupp förbjuder den nya vallagen kandidering för de personer som har funnits skyldiga för ett brott för vilket tilldömts fängelsestraffen längre än sex månader. Efter förebild från Europa infördes personval i parlamentsval så väljarna på parlamentsval i november kunde för första gången sätta en ring runt namnet på den kandidat till vilken de vill ge företräde framför andra kandidater.

Enligt den förändrade lagen skulle varje lista, oavsett om det handlar om ett parti eller en lista som föreslagits av medborgarna, ha minst 1500 underskrifter. Och de listor som inte respekterar den så kallade kvinnokvoten, dvs. de som har på sin lista mindre än 40 procent av kandidaterna av det underrepresenterade könet skulle betraktas som ogiltigt

Partier skulle hellre betala böter än kandidera kvinnor

Förändringarna var dock kortlivade eftersom de flesta av dem avskaffades av författningsdomstolen i september 2015, en dag före upplösningen av parlamentets sjunde sammansättning.

Bland annat avskaffades möjligheten att diskvalificera listor som inte respekterar kvinnokvoten. Även om författningsdomstolen underströk flera gånger att detta inte betyder att bestämmelsen om åtminstone 40 procent av kandidaterna av det underrepresenterade könet inte behöver respekteras, visade parlamentsval att de flesta partierna hellre skulle betala höga böter än säkerställa jämlik representation av könen.

Kvinnokvoten respekterades inte ens av de två största koalitioner. På grund av detta skulle Patriotiska koalitionen, som inte hade det nödvändiga 40 procent av kvinnor på någon av sina listor, skulle kunna vara tvingad att betala mer än 550 000 kroatiska kuna (700 000 kronor) i böter. Koalitionen Kroatien växer (Hrvatska raste), som hade färre än sex kvinnor på fem listor, skulle kunna vara tvingad att betala mer än 250 000 kroatiska kuna (300 000 kronor) i böter.

KOLUMN Relativitetsteori i kroatisk politik

Tomislav Karamarko, partiledare för Kroatiska demokratiska unionen (HDZ), valde ett riskabelt beteendemönster i denna eftervalstid av djup politisk kris och förlamning av Kroatiens politiska system. Hans kampanj var full av högerextrem retorik om de jugoslaviska partisanernas brott, kamp mot dem som hatar den kroatiska staten, och jugoslaviska kommunister som skulle kunna förstöra Kroatien. Nu fortsätter han att vara irriterande med sina försök att skrämja allmänheten med faran för en smygande statskupp som förment skulle kunna genomföras av den fortfarande aktuella premiärministern och SDP:s (Kroatiens socialdemokratiska parti) partiledare Zoran Milanović.

Karamarko hävdar varje dag envist att premiärminister Milanović vill tillskansa sig makt och genomföra en statskupp – hur? Genom att sammankalla ett nytt parlament och med alla rättmättiga och lagliga medel möjliggöra att folkets vilja respekteras och att de ledamöter som väljs i parlamentsvalet den 8 november 2015 börjar utöva sin rätt baserad på medborgarnas vilja? Det är verkligen ett farligt hot mot den kroatiska integriteten och staten – detta att parlamentet börjar fungera och att ledamöterna, inklusive ledamöterna från Karamarkos eget parti, börjar göra sitt jobb. Antagligen motsvarar det definitionen av en statskupp. När man undviker en konstitutionell kris, ett nytt val och dispyter kring oklarheter om vem som har rätt att leda en teknisk regering, samt när man förhindrar systemets totala kollaps, då har man enligt Tomislav Karamarko utfört en statskupp.

Likaså känner sig Tomislav Karamarko stött av ”sin” president Kolinda Grabar-Kitarović – han stoppar inte att klaga och gnälla över att hon ständigt vägrar att ge honom mandat att bilda regeringen bara därför att han är parlamentsvalets relativ vinnare. Vad är en relativ vinnare? Ja, en relativ vinnare har 59 mandat när man behöver 76. Det verkligen är en stor anledning till att någon ger dig förtroendet att leda regeringen – därför att du tycker att det borde vara du. Man skulle kunna förstå om han hade haft någon framgång i att samla majoritet sedan den 8 november 2015. Men medan SDP hoppade ändå i denna månad från 56 mandat till minst 66, och eventuellt 72 (på måndag kanske även 76) och med detta fick ännu mer stöd för att bilda parlamentet, Karamarko bevisar återigen att han har ingen aning om räkning. Just som Tomislav Karamarko kunde inte räkna till fem under kampanjen, nu kan han inte begripa att 66 är mer än 59. Så han är inte ens bra på relativitetsteori.

Vad är det som händer egentligen? HDZ har tyvärr för partiledare en person som kom från gråzonen, från en underrättelseapparat i vilken allting sker jämt under bordet. Visst är det i en sådan persons habitus att resonera underinstitutionellt och anse demokratiska procedurer som motbjudande, samt att alltid försöka uppnå någon förrädisk akt genom att gå förbi det exakta. Hur kan man annars förklara denna tendens att förhindra bildandet av parlamentet eller offentliga försök att med ständig påtryckning på presidenten tvinga henne att bryta mot en av de tydligaste konstitutionella definitioner – att ge mandat åt den som kan bevisa att den har stöd av 76 parlamentsledamöter.

Olyckligtvis för Tomislav Karamarko har HDZ:s nya manifest nyligen publicerats. Manifestet är undertecknat av partiets medlem Davor Ivo Stier, en kroatisk politiker och ledamot i Europaparlamentet, som skriver i sin essä att det är nödvändigt att starta en demokratiseringsprocess i det kroatiska samhället främst genom demokratisering av politiska partier. Helt klart talar han om demokratisering av HDZ och faktumet att plattformen för betydande förändringar i HDZ är redo.

Förresten visade detta val tydligt att en högerextrem retorik inte kan uppnå seger (förutom en relativseger, förlåt) och det är dags för ett nytt paradigms för det nu i stort sett bakåtsträvande HDZ. Demokrati i stället för tarvlighet skulle kunna bringa med sig tillräckligt credo för framgång.

Fotbollsklubben HNK Rijekas centerhalv Matej Mitrović: Vi måste även i slutet av höstsäsongen visa att vi är Rijeka!

Vi är medvetna om att vi inte besekrat Slaven Belupo på två matcher. Vi skulle vilja gå till vinteruppehåll med sex nya poäng så vi kan avsluta halvsäsongen i ro och ha lugna helger – sade Mitrović

RIJEKA, KROATIENUr HNK Rijekas spelares synvinkel avviker inte dagens match, med fotbollsklubben Slaven Belupo från Koprivnica på HNK Rijekas nya stadion Rujevica, från tidigare matcher. Förutom det faktum att det handlar om deras senaste skyldighet gentemot fansen i år. Allt detta förpliktar ytterligare ”de vita” att segra och stanna kvar i jakten på höstens titel, och därmed kvittera för vissa poäng som Slaven Belupo tog ifrån dem i höstas. Klubben från Koprivnica har lyckats slippa lindrigt undan två gånger i matcher med HNK Rijeka denna säsong. Förutom 0-0 i Koprivnica har dessa två lag spelat 3-3 i mästerskapets början – HNK Rijekas sista match på deras gamla stadion Kantrida. Men då misstänkte ingen att ett så solitt lag som Slaven Belupo skulle komma på Rujevica som bara det sjunde laget i Kroatiska förstaligan, dvs. bara ett poäng från den position som leder till kvalifikationer för Kroatiska andraligan.

- Vi är medvetna om att vi inte besekrat Slaven Belupo på två matcher och att de är ett mycket bra lag. Vi måste dock visa att vi är värdar på Rujevica och att vi är Rijeka. Jag hoppas att vi visar vilka vi är, spelar en riktig match, och naturligtvis att vi vinner – sade HNK Rijekas 22-årige centerhalv Matej Mitrović som kom in i startelvan under de sista matcherna efter att Marko Lešković hade hamnat på operationsbordet på grund av en bruten näsa.

Försiktighet

- Slaven Belupo är ett lag med många bra individer. De har en tränare som vill spela. I den sista matchen mot NK Istra 1961 i Pula hade de på sin sida bollinnehavet och resultatet. Vi måste vara försiktiga eftersom de verkligen kan plåga alla. De har bra mittfältare och farliga inkräktare – varnar Matej Mitrović.

Bara två lag har hittills lyckats att lämna Rujevica obesegrade – HNK Hajduk Split och NK Inter-Zaprešić. Om man dömer efter detta ser det mörkt ut för Slaven Belupo.

- På hemmaplan dominerar vi vanligtvis från första till sista minuten, då är vi ändå hemma. Vi förväntar oss att det kommer att vara just så mot Slaven Belupo. Visst kommer de att ställa ett fast block men jag hoppas att de inte trycker sig ihop alltför starkt, dvs. jag hoppas att vi kan skjuta mål så snart som möjligt och med detta göra vårt jobb lättare. Vad är skillnaden mellan stadion Kantrida och Rujevica? Vad som är avgörande för mig är den inhemska atmosfär som driver man framåt, och säkerligen påverkar den också våra medtävlare. Våra supportrar är våra stora bundsförvanter och det är naturligtvis fantastiskt att spela på både Kantrida och Rujevica när man har en sådan stämning. Kanske är Rujevicas lilla fördel en bättre gräsmatta som främjar ett snabbare bollflödet samt säkrare överföring och mottagning av bollen. Publiken är också närmare planen så denna stämning kan bära spelarna lättare.

Blicken mot Osijek

Om HNK Rijeka vinner stannar de på Kroatiska förstaligans topp. Ensamma eller i sällskap med GNK Dinamo Zagreb, vilket beror på matchen mellan Dinamo Zagreb och HNK Osijek i Osijek.

- Naturligtvis hoppas vi att vi kommer att vara på ligans topp i slutet av höstsäsongen. Visst önskar vi Dinamos blunder men det är viktigast att vi vinner därför att det är det enda säkra sättet att stanna på toppen. Den sista matchen inför hemmapubliken i år är säkerligen ett extra motiv.

- Vi skulle vilja gå till vinteruppehåll med sex nya poäng så vi kan avsluta halvsäsongen i ro och ha lugna helger – framhävde centerhalven Mitrović, som har denna höstsäsong förträdesvis varit en reserv för det standarda radarparet Samardžić – Lešković.

- Tyvärr kom jag in i startelvan efter Lešković hade blivit skadad. Jag hoppas att jag kommer att vara en värdig ersättare. Under den tiden jag inte spelade tränade jag regelbundet för att bibehålla formen. Jag är nöjd med mina senaste matcher, det är viktigt att fortsätta på ett sådant sätt – sade Mitrović.

TUSENTALS BESVIKNA

HNK Rijeka släckte euforin på Hajduks Poljudstadion: Gästerna krossade HNK Hajduk Split på deras stadion och kom på första plats i Kroatiska förstaligan!

Tränaren Matjaž Kek HNK Rijeka besegrade tränaren Damir Burićs HNK Hajduk Split som på nytt, efter utslagningen mot FC Slovan Liberec i Uefa Europa League, har lidit ett nederlag inför sin månghövdade och passionerade publiks höga förväntningar.

Hajduk Split har upplevt en riktig knockout i det traditionella Adriatiska derbyt mot HNK Rijeka. En så häftig knockout att det kommer att vara svårt för ”de vita” att återhämta sig, åtminstone inom loppet av höstsäsongen. HNK Rijekas seger med 3-0 på ett fullsatt och euforiskt Poljudstadion visade Rijekas överlägsenhet och HNK Hajduk Splits brist på mogenhet. Med detta har Hajduk misslyckats på det viktigaste provet, på ett sätt som liknar det som hände i matchen mot FC Slovan Liberec i Uefa Europa League.

Förspelet på Poljudstadion var som om man hade spelat det största och viktigaste derbyt. Atmosfären var, bokstavligen talat, som om den annalkande matchen hade handlat om mästartiteln. Så många sånger till stöd för Hajduk, världsmästaren om man frågar klubbens supportrar, har man inte hört på matcher i Kroatiska förstaligan på årtal. Allt var dock förgäves. Rijeka spelade skickligt – å ena sidan lamslog de Hajduk, å andra sidan attackerade de snabbt, främst genom den hågade forwardspelaren Marin Tomasov som gjorde mål genom frispark och assisterade vid de andra två målen.

Från början var matchen en kamp om förstånd – båda lag med fyra spelare i försvaret, Rijeka med bara en riktig anfallsspelare (Balaj), Hajduk nästan utan en centerforward men med mittfältarna Sušić och Tudor mer framåt än Vlašić. Båda tränarna bestämde sig att ställa ett fast försvar, vilket ledde till att det nästan inte fanns meningsfulla attacker. Lagen blockerade varandra i början av aktioner så allt kom till serier av retur-bollar. Denna ställning var lämplig för Rijeka, men inte ens för Hajduk, vars supportrar längtade efter seger.

HNK Rijeka var ändå överlägsen. Mitt i dessa attacker och efterforskning av en genomfart till Vargićs mål gjorde Hajduks centerhalv Bilyi ett fel. Rijekas lag, dvs. forwardspelaren Marin

Tomasov, spelade en mästerlig motattack, förberedde ett utmärkt tillfälle för anfallsspelaren Bezjak (28:e minuten), och detta var 0-1.

Hajduks målvakt Kalinić behövde försvara sitt mål mot faror två gånger till. Han halkade en gång men Tomasov lyckades inte att göra mål från en sned position. Den andra gången lurade Rijekas spelare alla Hajduks centerhalv men Balaj var inte precis. Då kom en ny chock för Hajduks supportrar – Tomasov sköt mål med kirurgisk precision genom frispark på cirka 20 meter (45:e minuten) och det var 0-2. Matchen var redan slut även om den andra halvleken inväntade.

Och omedelbart kom ett annat slag. Rijekas Marin Tomasov passerade återigen som en virvelvind och sparkade bollen kraftfullt. Hajduks målvakt Kalinić kunde inte inte tämja bollen utan han bara avslög den till Rijekas anfallsspelare Balaj. För honom var det inte svårt att göra mål för resultatet 0-3 (50:e minuten).

Ända fram till slutet försökte Hajduk Splits lag göra åtminstone ett hedersmål. De bemödade sig men Rijeka skyddade lätt sitt mål. Det är klart att HNK Rijeka förfogar över ett bättre ordnat lag och deras triumf är helt förtjänade.

I själva verket gjorde HNK Rijeka ett riktigt slag. Något sådant hände året 1999 när de besegrade Hajduk och därigenom öppnade sig vägen till mästartiteln. HNK Rijekas tränare Matjaž Kek gjorde en liten parad nio minuter före matchens slut när han kallade sin viktigaste spelare Marin Tomasov till bänken. Tomasov åtföljdes av visslar ut ur spelet men man kunde också höra applåd från läktarna med hemmapubliken.

FOLKHJÄLTEN LJILJAN VIDIĆ

DEN NÄST MEST FRAMGÅNGSRIKA KROATISKA FILMEN I DETTA ÅRHUNDRADE

Stor framgång under första veckan av visningen av filmen

Under den första veckan av visningen sågs årets mest efterlängttade kroatiska komedi av 25 000 åskådare

Folkhjälten Ljiljan Vidić, årets mest efterlängttade kroatiska komedi av regissören Ivan Goran Vitez, slår alla publikrekord. Under den första veckan av visningen av filmen blev 25 000 åskådare över hela Kroatien betagna av den. Uppenbarligen har filmens tema lyckats med att locka den kroatiska publiken.

Regissören Ivan Goran Vitez sade så här om denna initialframgång: ”Det är ett utmärkt resultat för den första veckan av visningen, men framför allt skulle jag önska att tittandet stannar på denna nivå under de kommande veckorna också. Kroatiska filmers framgångar på filmfestivaler på senaste tiden följs nu av framgångar på biografer, vilket inte är någon tillfällighet utan en konsekvens av genomtänkta åtgärder. I alla fall ska jag utnyttja tillfället till att påpeka också något dåligt och det är att filmfotografen Tamara Cesarec flyttat utomlands. Vi arbetade tillsammans på båda mina spelfilmer, och det verkar som om det inte finns något arbete för henne i Kroatien. Därför skulle jag tillägna henne *Folkhjälten Ljiljan Vidić*s nuvarande framgång. Utan henne skulle denna film i denna form inte ens finnas i någon antydan. Häng på, Tamara, vi har inte förtjänat dig!”

Filmen *Folkhjälten Ljiljan Vidić* följer en trupp av de jugoslaviska partisaner som leds av en ung poet, Ljiljan Vidić. Truppen tävlar i talangjaksprogram X Factor i Oberoende staten Kroatien under andra världskriget. X Factors vinnare får ett framträdande på riksföreståndaren Ante Pavelićs samkväm och därmed en chans att med sång, dans och skottlossning avsluta kriget. Få reda på vem som vann i andra världskriget, och vem i det första kroatiska talangjaksprogrammet; hur såg köpcentrum ut på 40-talet, och hur anställningsintervjuer; vilken sorts bil gav Hitler till Pavelić och vad för kloka tankar skrev Jugoslaviens president Josip Broz Tito i sin aldrig publicerade självhjälpshandbok.

Även om *Folkhjälten Ljiljan Vidićs* handling utspelar sig mot slutet av det nationella befrielsekriget i Jugoslavien 1945 talar filmen om Kroatien idag: vi lever kvar i 1945, vi är indelade i Ustaša och partisaner som i Oberoende staten Kroatien, vi kan inte komma överens om vem som är en hjälte och vem som är en brottsling – och som det ser ut nu kommer vi att ha väntat en lång tid innan vi får stjärnor större än Josip Broz Tito och Ante Pavelić.

Partisanerna spelas av de kända kroatiska skådespelarna och skådespelerskorna Kristijan Jaić, Stjepan Perić, Stojan Matavulj, Tena Jaić-Gajski, Ljubiša Savanović och Ivan Đuričić. Skådespelaren Dragan Despot är Josip Broz Tito. Axelmakterna representeras av skådespelarna Dražen Čuček och Dražen Kühn som Ante Pavelić respektive Adolf Hitler.

Rektor vid Universitetet i Zagreb, Kroatien till den nominerande premiärministern Orešković: Återinför det kyrilliska alfabetet i kroatiska skolor

”Att sluta använda det kyrilliska alfabetet var inte något bra beslut.”

I samtal med den nominerande premiärministern Tihomir Orešković sade Damir Boras, rektor vid Universitet i Zagreb, att det kyrilliska alfabetet skulle återinföras i kroatiska skolor. Det kyrilliska alfabetet användes i Jugoslavien men avskaffades i Kroatien i början av 1990-talet. Kroatiens före detta regering beslutade att införa skyltar med kyrillisk text i områden med stor serbisk befolkning (kroatiska skrivs med latinsk skrift och serbiska med kyrillisk). Men i staden Vukovar, som lades i ruiner under Kroatiska självständighetskriget mot storserbiska aggressionen vid Jugoslaviens sönderfall på 1990-talet, har planerna väckt ilska och skyltarna har förstörts flera gånger. Han påpekade att återinförandet av det kyrilliska alfabetet i kroatiska skolor skulle kunna hjälpa till med att minska spänningar, speciellt i Vukovar. Detta har man talat om under ett par dagar men igår bekräftade rektor Boras spekulationerna kring detta förslag.

Spänningar skulle minska

- Det är viktigt att minska spänningarna och det är viktigt att återinföra det kyrilliska alfabetet i skolorna som en andra kroatisk skrift och med detta erbjuda det som ett valfritt ämne till de elever som vill lära sig det kyrilliska alfabetet.

Att sluta använda det kyrilliska alfabetet var inte något bra beslut eftersom det användes i Kroatien i århundraden och vi saknade ingenting– förklarade rektor Damir Boras sitt ställningstagande. Till skillnad från honom tycker Ante Bežen, professor på Fakulteten för lärarutbildning i Zagreb, att det inte är någon bra idé.

- Förr lärde sig eleverna i tredje klass i grundskolan det kyrilliska alfabetet. Detta avskaffades på 90-talet och vi vet väl varför. Återinförandet av det kyrilliska alfabetet skulle inte minska spänningar, det kan bara öka dem. Det kyrilliska alfabetet borde ha samma status som alla

andra skrifter, såsom det glagolitiska alfabetet som också är en kroatisk skrift, och kan vara ett valfritt ämne – sade Ante Bežen bestämt.

Han tillade att det var bra att veta så många språk och alfabet som möjligt, men han betonade också att det kyrilliska alfabetet borde ha samma status som alla andra skrifter. Före detta utbildningsministern Ljilja Vokić skulle lämna möjlighet för eleverna att själva bestämma om de vill lära sig det kyrilliska alfabetet, men hon skulle inte påtvinga dem.

- Det kyrilliska alfabetet är inte bara en serbisk skrift utan det används av flera slaviska folk. Kroater använde det också men de lämnade det vid ett tillfälle, precis som det hände med det glagolitiska alfabetet, och vände sig till det latinska alfabetet. Rektor Boras tycker att återinförandet av det kyrilliska alfabetet skulle minska spänningar men jag tycker att det kan bara öka dem – påpekar före detta utbildningsministern Ljilja Vokić.

Informationsteknik eller ett tredje språk skulle vara bättre

- Jag tycker att det finns mycket förnuftigare saker att införa i skolor än det kyrilliska alfabetet – svarade på denna fråga halvt på skämt och halvt allvarligt före detta utbildningsministern Radovan Fuchs.

- Oberoende av det faktum att alla sorters kunskaper är nyttiga, och att det kyrilliska alfabetet är också en kroatisk skrift, anser jag att det inte skulle återinföras i kroatiska skolor. Våra elever är redan överflugna och det skulle vara klokare att införa obligatorisk informationsteknik eller ett tredje främmande språk.

- Jag tycker att vi inte skulle gå tillbaka till något vi har redan haft – kommenterade Fuchs och drog slutsatsen: - Om syftet är att minska spänningar skulle jag gärna påminna att dessa spänningar förekom mellan människor som var tvungna att lära sig både det latinska alfabetet och det kyrilliska alfabetet. Vi skulle undervisa barn för framtiden och inte för det förflutna – avslutade Radovan Fuchs.

Vad säger de om rektor Boras idé?

Milorad Pupovac, Självständiga demokratiska serbiska partiets (SDSS) partiledare:

”Målet med denna ädla idé är att bekräfta historiska faktum och öka toleransen i samhället, men jag är inte säker på om den är realistisk.”

Arsen Bauk, förvaltningsminister i slutet av mandat:

”I princip stödjer jag rektor Boras förslag. Det var ett misstag att avskaffa det kyrilliska alfabetet men det var andra tider då.”

Tomislav Josić, från veteranföreningen Högkvarteret för försvaret av det kroatiska Vukovar:

”Kroatien behöver inte detta och något sådant skulle beslutas på en högre nivå. Vår förening står inte för detta och något sådant är inte heller nära presidenten Kolinda Grabar-Kitarovićs ord.”

Gordan Jandroković, medlem i det konservativa partiet HDZ (Kroatiska demokratiska unionen):

”Idén är sådan att jag inte tror att denna information är sant.”

9. Litteraturförteckning

Dagut, Menachem (1981). "Semantic 'Voids' as a Problem in the Translation Process" i: *Poetics Today* 2:4. 61-71.

Ingo, Rune (2007). *Konsten att översätta: översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Ivir, Vladimir (1987). "Procedures and Strategies for the Translation of Culture" i: *Indian Journal of Applied Linguistics* 13:2. 35-46.

Ivir, Vladimir (2003). "Translation of Culture and Culture of Translation" i: *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia* XLVII-XLVIII. 117-126.

Newmark, Peter (2006). *A Textbook of Translation*. Harlow: Pearson Education Limited.

Nida, E. A. och Taber, C. R. (1969). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: United Bible Societies.

Pavlović, Nataša (2015). *Uvod u teorije prevodenja*. Zagreb: Leykam international.

10. Källtexter

10.1. Kroatiska källtexter

”21 najljepša plaža Dalmacije”

<http://www.slobodnadalmacija.hr/Split/tabid/72/articleType/ArticleView/articleId/216495/Default.aspx> Besökt den 24 januari 2016

”Politička 2015. počela i završila u znaku izbora, a „ženska kvota“ pala u zaborav”

http://www.novolist.hr/Vijesti/Hrvatska/Politicka-2015.-pocela-i-završila-u-znaku-izbora-a-zenska-kvota-pala-u-zaborav?meta_refresh=true Besökt den 19 januari 2016

”Karamarkova teorija relativiteta”

<http://www.novolist.hr/Komentari/Kolumne/Politika-na-trapezu-Tihane-Tomicic/Karamarkova-teorija-relativiteta> Besökt den 19 januari 2016

”Matej Mitrović: Moramo i na oproštaju pokazati da smo Rijeka!”

<http://www.novolist.hr/Sport/NK-Rijeka/Matej-Mitrovic-Moramo-i-na-oprostaju-pokazati-da-smo-Rijeka> Besökt den 18 januari 2016

”Rijeka ugasila euforiju na Poljudu: Gosti razbili Hajduk i preuzeli prvo mjesto HNL-a!”

<http://sportske.jutarnji.hr/rijeka-ugasila-euforiju-na-poljudu-kekova-momcad-razbila-hajduk-pred-25-000-navijaca-i-preuzela-prvo-mjesto-/1449353/> Besökt den 24 januari 2016

”Narodni heroj Ljiljan Vidić. Drugi najuspješniji hrvatski film u ovom stoljeću.”

<http://www.jutarnji.hr/-narodni-heroj-ljiljan-vidic--drugi-najuspješniji-hrvatski-film-u-ovom-stoljecu-veliki-uspjeh-u-prvom-tjednu-prikazivanja/1493744/> Besökt den 24 januari 2016

”Peto godišnje doba: Riječki karneval – top događaj hrvatskog turizma”

<http://www.novolist.hr/Vijesti/Rijeka/Peto-godisnje-doba-Rijecki-karneval-top-dogadaj-hrvatskog-turizma> Besökt den 18 januari 2016

”Rektorov prijedlog Oreškoviću: Vratite ćirilicu u škole”

<http://www.vecernji.hr/hrvatska/boras-cirilicu-u-skole-1053015> Besökt den 24 januari 2016

10.2. Svenska källtexter

”Störst av allt är oberoendet”

<http://www.svd.se/storst-av-allt-ar-oberoendet/om/kultur:litteratur> Besökt den 19 januari 2016

”Biltest: En nykomling att ta på allvar”

<http://www.svd.se/biltest-en-nykomling-att-ta-pa-allvar> Besökt den 24 januari 2016

”Fåglarna sjunger på dialekt”

<http://spraktidningen.se/artiklar/2008/04/faglarna-sjunger-pa-dialekt> Besökt den 18 januari 2016

”Här hamnar flyktingarna i Sverige”

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/har-hamnar-flyktingarna-i-sverige/> Besökt den 24 januari 2016

”SD:s tid i riksdagen kantas av skandaler”

<http://www.dn.se/nyheter/politik/sds-tid-i-riksdagen-kantas-av-skandaler/> Besökt den 19 januari 2016

”Sluta skälla på Danmark”

<http://www.expressen.se/ledare/sluta-skalla-pa-danmark/> Besökt den 19 januari 2016

””Förbjuden“ Ikeareklam – en midsommartradition”

<http://www.expressen.se/nyheter/forbjuden-ikeareklam---en-midsommartradition/> Besökt den 24 januari 2016

”Nya brander i Stockholmsförorter” <http://www.expressen.se/nyheter/live-nya-brander-i-stockholmsfororter/> Besökt den 18 januari 2016

”Premiär för nytt Vasalopp – för dig som inte vill åka nio mil”

<http://www.dt.se/dalarna/mora/premiar-for-nytt-vasalopp-for-dig-som-inte-vill-aka-alla-nio-mil> Besökt den 19 januari 2016